

Evin Turizm İnşaat ve Yayıncılık
Ticaret Limited Şirketi Adına
SAHİBİ
Veddat Mavlay

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

M. Salih Sevinç

HUKUK MÜŞAVİRİ
Av. Erhan Aslaner

YAZIŞMA ADRESİ

Tarlabası Cad.
No: 232 Daire: 4
Beyoğlu - İstanbul
Tel: 0 (212) 235 38 62
Fax: 0 (212) 235 53 82

TEMSİLCİLİKLER

DİYARBAKIR

Kurt İsmail Paşa 3. sok. Aydınlar Apt
A Girişi Zemin Kat No: 1
Tel-Fax: (0 412) 221 99 93
Ofis - DİYARBAKIR

ALMANYA

Postfach: 131831, 42045
Wuppertal/ALMANYA
Tel: 0 (202) 370 25 05
Fax: 0 (202) 370 25 60

ABONE KOŞULLARI

Altı Aylık: 1 500.000 TL Yıllık: 3.000.000 TL
Avrupa: 60 DM ABD: 40 \$
Avusturalya: 45 Avusturalya Doları

İLAN TARİFESİ

Arka Kapak: 80.000.000.-TL
İç Kapak: 60.000.000.-TL
İç Sayfalar: 45.000.000.-TL
Yarım Sayfa: 25.000.000.-TL
1/4 Sayfa: 12.500.000.TL

BASKI

Yön Matbaası
Tel: 0 (212) 544 66 34
Topkapı / İSTANBUL

İçindekiler

DENG'den Sunu.....1

OLAYLAR ve GÖRÜŞLER

PSK Genel Sekreteri Kemal Burkay

'25 Yılı; İlkeli, Uzun Soluklu

Bir Mücadele'.....2-20

Hükümet özgürlüklere karşı tutumu ve
emek karşıtı politikalarıyla
halka düşmanlık yapıyor

İbrahim Metin.....21-30

PDK-İran Genel Sekreteri

Abdullah Hasanzade

'Amerika'dan bizi barıştırmasını

bekleyemeyiz'.....31-38

Dünden bugüne Endonezya

Mehmet Alagöz.....39-43

Dersdan û perwerdekırına bî zımanê Kurdi
lı yekitiya Sovêtê ya berê-2

Wezirê Eşo.....44-48

Deng'ten sunu

Merhaba!

Siyasal süreç belirsizliklere gebe. Barış ve demokrasi güçleri, ülkeyi uygar dünyanın yörüngesi-ne taşımaya çalışırken, gerici güçler, çağ dışı karanlıklara dümen kırmakta ısrar ediyorlar. Egemenler mevcut sistemin neden olduğu çürüme ve yozlaşmayı görüp sistemi tümünden değiştirmek yerine, pal-yatif bir takım önlemlerle durumu kurtarmaya çalışıyorlar.

Marmara bölgesinde yaşanan deprem, bunun son ve can alıcı örneği oldu. Devlet ilk üç gün bo-yunca felaket bölgesinde bir varlık gösteremedi. Vatandaşlar kaderleriyle baş başa kaldılar; yeterli yardım ve kurtarma malzemesi olmadığı için birçok insan yıkıntıların altında can verdi, yaralıları orta-da kaldı. Egemenlerin yarattığı militarist devlet, Kürt köylerini yıkmada gösterdiği mahareti, doğa olayları karşısında gösteremeyince, "güçlü devlet" imajı kitlelerin gözünde yerle bir oldu ve Kürdis-tan'da yürütülen haksız savaşla beyinleri kirlenilen kitleler, ilk defa "kutsal" devleti sorgulamaya baş-ladılar.

Öcalan'ın Uluslararası istihbarat örgütlerince Kenyada yakalanıp Türkiye'ye teslim edilmesinden sonra şaşırtıcı gelişmeler yaşandı. PKK, Öcalan'ın 2 Ağustosta yaptığı çağrıya uyarak, devletin sı-nırlı bir takım demokratik adımlar atması koşuluyla, silahlı güçlerini sınır dışına çıkaracağını ve 1Eyl-lül 99'dan itibaren tek yanlı ateş keseceğini duyurdu. Ardından devletin ne tür bir tavır takınacağını beklemeden strateji değişikliğine gittiğini ve silahlı mücadeleden tümünden vazgeçtiğini açıkladı.

Kamuoyu bütün bu gelişmelerin ne anlama geldiğini kavramaya çalışırken, bu kez Öcalan, barı-şın ve demokratikleşmenin önünü açmak ve devleti PKK'nin samimiyetine inandırmak için silahlı bir PKK grubunun Türkiye'ye gelerek devlete teslim olmasını istedi. PKK Başkanlık Konseyi ise bu çağ-rıya uyacağını açıkladı.

Gelişmeler ne tür sonuçlar doğurur, şimdiden kestirmek zor. Ancak rejimin, ülkeye zaman ve enerji kaybettiren politikalarından vazgeçmek niyetinde olmadığına dair bir çok örnek var.

Rejim, kendi karşıtlarını yargısız infazlarla, işkence tezgahlarında, cezaevlerinde öldürmeyi alış-kanlık haline getirmiş bulunuyor. Geçmişte Diyarbakır ve Metris' te yapılanlar bugün Ulucanlar'da tekrarlanıyor. Eğer kamu oyu duyarlı davranıp bu kudurganlığa dur demezse, bu katliamları yenileri izleyecektir. Cezaevlerinden yükselen isyan çığlığının cezaevi duvarında sönmemesi için ilerici ve yurtsever kamuoyunun bir an önce harekete geçmesi gerekir.

Türkiye, rotasını şaşırmış bir uzay gemisi gibi durmadan irtifa kaybediyor. Bu gidişle sabıkalı kaptanların yönetiminde yeni felaketlere uğraması kaçınılmazdır. Bu akibetin önüne geçebilecek tek güç örgütlü kitle muhalefettir. Barış ve demokrasi güçlerinin önündeki acil görev de bu kitle muha-lefetini yaratmak olmalıdır.

Her zaman olduğu gibi bu sayımızda da okurlarımızın bilgilendirme sürecine katkı sunacağını dü-şündüğümüz yazılara yer verdik.

PSK Genel sekreteri Kemal Burkay, Kürdistan ve Türkiye tarihinin önemli siyasal halkalarından birini oluşturan Kürdistan Sosyalist Partisi'nin 25 yıllık zengin mücadelesini anlattığı "25 Yıl: İlkeli, uzun soluklu bir mücadele" değerlendirmesini okurlarımızın bilgisine sunarken,

Yazarımız İbrahim Metin, "Hükümet, özgürlüklere karşı tutumu ve emek karşıtı politikalarıyla hal-ka düşmanlık yapıyor" yazısıyla son siyasal sürece ışık tutuyor.

PDK-İran Genel sekreteri Abdullah Hasanzade ile yapılmış olan röportaj ise, hem bu partinin iz-lediği politikalar, hem de Kürdistan'ının İran parçasındaki halkımızın durumuna ilişkin okurlarımızın merak ettiği birçok soruya yanıt verecek nitelikte.

Sayfalarımızda yer alan yazılardan birisi de son dönemde Doğu Timor'da yaşanan vahşetle gün-deme gelen ve anti demokratik uygulamalarla dünya gündemini işgal eden "Dünden bugüne Endo-nezya" yazısıdır. Yazıyı Mehmet Alagöz kaleme aldı.

Son yazımız, Wezirê Eşo'nun "Dersdan û perwerdekırına bî zîmanê Kurdi lî yekitiya Sovêtê ya berê" başlıklı bir önceki sayıda yayınladığımız yazının ikinci bölümüdür.

İlgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

Yeni bir sayıda buluşmak dileğiyle.

25 YIL

Kürdistan Sosyalist Partisi-PSK Genel Sekreteri Kemal Burkay'ın "PSK'nin 25. Kuruluş Yıldönümü" nedeniyle yapmış olduğu değerlendirmeyi okurlarımızın çok yönlü bilgilenme sürecine katkıda bulunmak amacıyla yayınlıyoruz.

Deng

İLKELİ, UZUN SOLUKLU BİR MÜCADELE

Dünyamızın 2000 yılına girmeye hazırlandığı şu tarihi günlerde biz de Partimizin 25. Kuruluş Yıldönümünü kutluyoruz.

25 yıl, yani çeyrek asır gibi bir zaman dilimi bir partinin yaşamında önemli bir dönemeçtir. Ama bizim gibi, dünyada eşi az görülen ağır baskı koşullarında

örgütlenen ve mücadele eden bir parti için bu çok daha önemlidir.

Bu yirmi beş yıl içinde Partimiz sömürgeci rejimin ve onun hizmetinde olanların nice saldırısını püskürterek, nice güçlüğe, zindana, işkenceye, sürgüne göğüs gererek ayakta kalmasını başardı. Bu, uzak görüşlü ve il-

kesel politikalarla, yılma ve yorulma bilmez kararlı bir mücadelenin ürünüdür.

Partimizin yaşamındaki şu çeyrek yüzyılı geride bırakırken yaptığımız işlerden onur duymak ve başımızı dik tutmak hakkımızdır. Bu nedenle, bugüne ulaşmamızda payı olan tüm yol-

daşları yürekten kutlarım. Bu yolda bize destek veren tüm dostlara teşekkür ederim.

PSK'nın Nitelikleri

● İzlediği Temel Politikalar

Öte yandan, Parti ve halk olarak, verilen zorlu mücadeleye ve ödenen ağır bedele rağmen, ne yazık ki bugün de hala amaçlarımıza ulaşmış, ülkemizde özgürlüğü ve demokrasiyi gerçekleştirebilmiş değiliz. Bunun dışsal ve içsel, yani olumsuz dış koşullardan ve Kürt ulusal mücadelesinin yanlış ve zaaflarından kaynaklanan nedenleri var. Buna daha sonra, yeri geldiğinde değineceğim. Ama öncelikle, Partimizin bu 25 yıl boyunca izlediği temel politikalara kısa bir göz atmak ve bu konudaki görüşlerimi özetle belirtmek istiyorum. Biz nasıl politikalar izledik, bunlar doğru mu yanlış mıydı? Bunu yaparken, ister istemez, diğer Kürt örgütlerinin politikalarına da değineceğiz. Çünkü bu sahnede yalnız değiliz ve etkilerimiz de farklıdır.

Şimdi bunu 25 yılın eleğinden geçirelim. Bu, yalnız geçmişe ilişkin olarak doğru ile yanlış ayırmak için değil, aynı zamanda geçmişten ders almak ve geleceğe yönelik sağlıklı politikalar belirlemek için de gereklidir. Ülkemizde önemli politik gelişmelerin, ideolojik ve örgütsel karmaşanın yaşandığı şu günlerde, yolumuzu doğru saptayabilmek, kitlelere yol göstermek için buna özellikle ihtiyaç var.

● Sosyalizm ve Enternasyonalizm

Partimizin temel özelliklerinden biri sosyalist niteliği ve ba-

şından beri kararlılıkla savunduğu enternasyonalist değerlerdir. Kimileri, son yıllarda dünya sosyalizm güçlerinin aleyhine değişen dünya dengesine bakarak, hele hele, Kürdistan gibi geri kalmış, sömürge, bağımlı bir ulusun bireyleri olarak, bunu bizim için hayalci istemler, ya da lüks bulmaktadırlar.

Böylelerine diyeceğimiz şudur: Dünya kapitalizm ve sosyalizm güçleri arasındaki mücadele süreci uzundur ve bu süreç gelgitlerle, iniş ve çıkışlarla doludur. Bu arada dengeler de zaman zaman değişebilir. Toplumların ve toplumsal sınıfları temsil eden örgütlerin amaçları, uzun vadeli hedefleri, konjonktürel değişikliklere göre değil, uzun dönemlere göre olmalıdır.

Biz sosyalizmi savunuyoruz; çünkü bu bizim için hem yaşadığımız hayatın, içinde bulunduğumuz ekonomik ve sosyal koşulların bir gereği, hem bir ahlak sorunudur. Çağımızın tüm toplumlarında halkın ezici çoğunluğu emekçidir ve onların çıkarı sosyalizmdir. Sosyalist dünya görüşümüz, insanlar arasında her türlü baskı ve eşitsizliğe son vermeyi, özgür ve eşit insanların oluşturduğu uygar, gelişkin ve barışçı toplumu kurmayı amaçlıyor.

Biz böyle bir sistemi dünyanın geleceği olarak görüyoruz.

Dünyamızda patron-işçi ilişkisi varoldukça, artı değer, yani emekçilerin ürettiği işverenlerin cebine aktıkça, zengin-yoksul ayrımı sürdükçe, insanların bir bölümü geçmişin zenginlikleri üstüne kurulu ya da sistemin oyunlarından yararlanıp lüks içinde yaşarken, ötekiler bir barınaktan ve işten bile yoksun oldukça toplumsal adaletin ve eşit-

liğin olduğundan söz edilemez. Böyle bir sistemde gerçek özgürlük olamaz.

Bugünün toplumunun böyle si bir temel değişime ne derece hazır ve istekli olduğu ayrı bir konudur. Ama biz sosyalistler insanlığın yüzyıllardır savunduğu sözkonusu ileri değerleri savunuyoruz. İnsanları geleceğin toplumuna hazırlamak ve böyle bir toplumu gerçekleştirmek için çalışıyoruz. Son yüzyılın deneyimleri bunun düş olmadığını gösterdi. Gelecek ise, kuşku yok bugünkünden çok farklı olacaktır.

Bugün ne denli güçlü görünürse görünsün, kapitalizm dün ve tutuculuğu temsil ediyor. Değişen, uygarlık ve barış yolunda yeni yeni adımlar atan insanın yönü sosyalizmedir.

Başından beri kararlı olarak savunduğumuz enternasyonalist değerlere gelince, bu da bizim için bir moda ya da lüks değil, bir dünya görüşü, yaşam tarzıdır. Biz halklar arasındaki dil, din, renk ve benzeri farkları hoşgörüyle karşıyor; ırkçılığı, şovenizmi, halklar arasında kin ve düşmanlık politikalarını ise reddediyoruz. Bizim kinimiz ve nefretimiz dünyanın her yerindeki sömürücülere ve zorbalara. Öte yandan, dünyanın neresinde olursa olsun, haksızlığa uğrayan, baskı gören insanların sorunlarıyla ilgilenmeyi ve elimizden geldiğince onlara dayanışma göstermeyi bir görev sayıyoruz.

Dünyamızda eğer enternasyonalist değerler tüm halkların hayatında kök salabilse ve etkili olabilseydi, sömürgeci, gerici ve saldırgan güçlerin planları bozulabilirdi. Dünyamızda halklar arasında dil, renk ve inanç farklarından kaynaklanan bunca kör

**Biz, Kürdistan
Sosyalist Partililer,
ülkemin kuzey
parçasında son 25
yılda, sömürgeci
boyunduruğa karşı
mücadelenin ön
saflarında olduk.
İdeolojik ve politik
planda yol gösterici
bir rol oynadık.
Örgütlenme, kültür ve
diplomasi alanında
yorulma bilmez
çalışmalar yaptık. 25
yıl boyunca sürekli ve
yoğun bir eylemlilik
içinde olduk.
Kürdistan'ın diğer
parçalarındaki
mücadeleye destek
olduk. Yoldaşlarımızın,
Kürt halkının ulusal
kurtuluşu yolunda
yaptıkları çalışma ve
gösterdikleri özveri
örnek niteliktedir.**

dövüşü ve kanlı boğazlaşma yaşanmazdı. Dünyamızda barışı sağlamak, uluslararası sürtüşmeleri ve öteki küresel sorunları çözmek çok daha kolaylaşırdı.

Enternasyonalizm, dünyanın tüm halklarını ortak insanlık ailesinin bireyleri sayma, onları kardeş görme ve sömürüye, zulme karşı dayanışma anlayışıdır. Bu dünya hepimizindir ve orada özgürce, barış içinde yaşamaya herkesin hakkı vardır. Irkçılık, şovenizm, yabancı düşmanlığı, dar milliyetçilik, din ve mezhep düşmanlığı ise artık geçmişe ait, ya da çağın gerisinde kalmış toplumsal ilişkilerin, ilkel güdülerin ve alışkanlıkların ürünüdür. Enternasyonalist değerler, öncelikle de her bir halkın kendi eğitimi için gereklidir.

Öte yandan, gerek sosyalist kimliğimiz, gerek enternasyonalist değerlere olan bağlılığımız, hiçbir dönemde bizi ulusal görevlerden alıkoymadı, bazılarının iddia ettiği gibi, bu görevleri ikinci plana atmamıza yol açmadı. Ülkemize elkoyan, haklarımızı gaspeden sömürgeci ve zorba rejimlere karşı mücadeleyi bir an bile gevşetmedik.

Biz, Kürdistan Sosyalist Partililer, ülkemizin kuzey parçasında son 25 yılda, sömürgeci boyunduruğa karşı mücadelenin ön saflarında olduk. İdeolojik ve politik planda yol gösterici bir rol oynadık. Örgütlenme, kültür ve diplomasi alanında yorulma bilmez çalışmalar yaptık. 25 yıl boyunca sürekli ve yoğun bir eylemlilik içinde olduk. Kürdistan'ın diğer parçalarındaki mücadeleye destek olduk. Yoldaşlarımızın, Kürt halkının ulusal kurtuluşu yolunda yaptıkları çalışma ve gösterdikleri özveri örnek niteliktedir.

Özetle, enternasyonalizm biz Kürt sosyalistleri için, bir kusur değil, ancak onur duyulacak bir tutumdur. Biz ulusal ve uluslararası görevleri iyi biçimde kaynaştırmamızı başardığımız kanısındayız. Hem ulusumuzun örgütlü, direngen ve mücadaleci bir parçasıyız, hem de Kürt toplumu içinde çağın en ileri değerlerini temsil ediyoruz. Sosyalist kimliğimiz ve enternasyonalist tutumumuz nedeniyle bizi eleştirenlerin kendileri ise dar ufukludurlar.

● Ulusal Kurtuluş Devrimi ve Ulusal Cephe

Elbet, Kürt toplumu bakımından sosyalizme geçiş, ya da sosyalist devrim bugünün sorunu değil, denebilir. Biz de zaten bu konuda farklı düşünmüyoruz, hayalci değiliz. Ülkeleri birkaç devlet tarafından bölüşülmüş, her parçada özgürlük mücadelesi acımasızca bastırılmak istenen, yok edilmek istenen Kürt halkı günümüzde bir varlık yokluk sorunuyla yüzyüzedir ve bizim önümüzdeki yakın görevler ulusal kurtuluş görevleridir.

Partimiz bunu daha başından itibaren ulusal kurtuluş devrimi, ya da ulusal demokratik devrim olarak saptamıştır. Yani öncelikle Kürdistan üzerinde yabancı boyunduruğunun son bulması, Kürt ulusunun özgürleşmesi ve demokratik bir toplumun yaratılması.

Kürdistan Sosyalist Partisi, 25 yıldır Kürt toplumunu sömürgeci Türk rejiminin sömürü ve baskı mekanizmaları hakkında bilinçlendirmek, örgütlemek ve ulusal kurtuluş görevlerine hazırlamak için aralıksız ve kararlı biçimde çalışıyor. Bu amaçla, bir yandan kitleler içinde örgüt-

lenip, toplumun en bilinçli unsurlarını kendi saflarımızda örgütlemeye çalışırken, öte yandan, tüm ulusal güçleri, mümkün olduğunca geniş bir ulusal cepheye biraraya getirmek için de sürekli çaba gösterdik.

Ulusal cephe başından beri programımızın temel bir hedefi oldu. Bu konuda da sözümüz ve eylemimiz birbirine uygun düştü.

Yayınlarımızda, başından beri yurtsever güçlerin ilişkilerine zarar veren şiddet eğilimlerine, kardeş kavgasına karşı çıktık, ve yurtsever güçlerin birliği için çağrı yaptık. Yayınlarımız bunun sayısız örnekleriyle doludur.

Başından beri, Kuzey Kürdistan'da bir ulusal cephe oluşması için çaba gösterdik, bu tür çalışmaların hep içinde olduk, çoğu zaman da girişimcisi, başlatanı olduk.

1980 yılı başında üç örgütün (Biz, DDKD ve KUK) katılımıyla oluşturulan UDG (Ulusal Demokratik Güçler Birliği), cephe yolundaki çalışmamızın ilk ürünüdür. Bu birlik, ne yazık ki, bizim dışımızdaki nedenlerle kısa ömürlü oldu. Bunu, 1981 yılında, 12 Eylül darbesinin hemen ardından başlatılan ve 5 örgütün katıldığı HEVKARİ çalışması izledi. 1980'li yılların ikinci yarısında Kuzey Kürdistanlı 8 örgütün katılımıyla Kuzey Kürdistan Kurtuluş Örgütünü (TEVGER) oluşturduk. 1993 yılında, PKK ile birlikte Kuzey Kürdistan'lı 12 örgütün katıldığı cephe çalışmasını başlattık.

Bu çalışmaların bazıları sonuçlanmadı. Bazısı sonuçlandı ama kısa ömürlü oldu. Kamuoyu bizim, sözkonusu birlikleri oluşturmak için olduğu kadar, onları yaşatmak için de nasıl iyi niyetli,

kararlı çaba gösterdiğimizi bilir.

Ne yazık ki, bir yandan diğer örgütlerin çoğunda görülen istikrarsızlık -bir günden diğerine görüş değişiklikleri, bölünme, uflanma, sahneden çekilme-, öte yandan, bazı örgütlerin birliğe aykırı düşen tutumu -sektellik, diğer örgütleri düşman gibi görme anlayışı, onları yok etme ya da sorunları şiddete dayanarak çözme eğilimi- bir ulusal cepheyi önleyen temel etkenlerdir. Bazı partilerin politikasını güçlü biçimde etkileyen, bazan yön veren dış etkenler de, onların birliğe yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkiledi.

Bütün bu olumsuz etkenler, tüm iyi niyetli çabalarımıza rağmen, bugüne kadar Kuzey Kürdistan'da bir ulusal cephenin oluşmasını engelledi. Bundan çıkarılacak dersler ise şudur: Bir ulusal cephenin oluşması için sorumluluğunun bilincinde, istikrarlı, bir günden diğerine bölünüp yok olmayan, bir günden diğerine politikası değişmeyen örgütler gerekir. Ayrıca, yurtsever örgütler arasında şiddet dışlanmalı, demokratik ilişkiler egemen kılınmalıdır. Örgütler arasında güven duygusu ancak böyle oluşur ve büyüklü küçüklü tüm örgütleri ortak bir program üzerinde biraraya getirmek, ancak böyle mümkün olur.

Kürdistan'ın Öteki Parçalarıyla İlişkiler

● İşbirliği ve Dayanışma Politikası

Kürdistan'ın diğer parçalarıyla ilişkilere yönelik politikamız da başından beri nettir. Elbet biz, Kürdistan'ı bölen zoraki ve yapay sınırları tanımıyoruz. Ko-

şulları olduğu zaman bu sınırları kaldırmak Kürt halkının hakkıdır. Kürdistan, dış güçler tarafından bölünmüş bir tek ülkedir ve Kürt usulu da aynı güçler tarafından bölünmüş ve baskı altında tutulan bir tek ulustur.

Öte yandan, yıllar öncesi oluşmuş bu sınırlar ne denli haksız ve gayrimeşru olursa olsun, bir gerçektir, bugünden yarına hemen ortadan kaldırılamazlar. Bu sınırların yarattığı etkiler vardır. Her parçadaki politik durum birbirinin aynı değildir. Her parçada Kürt halkının mücadelesi, o parçanın koşullarına uygun yol ve yöntemler izlemelidir. Bunu da en iyi o parçadaki halkımızın bağrından çıkmış örgütler yapabilir. Zaten somutta her parçanın örgütleri ayrıdır ve o parçalardaki mücadele onların öncülüğünde yürümektedir.

Değişik parçaların örgütleri arasında ilişkiler dostça ve kardeşçe olmalı. Bu örgütler, birbirlerine dayanışma göstermeli, yanlışlar dostça eleştirilmeli, sorunlar varsa görüşmeler yoluyla çözülmeli; ama asla, sorunların çözümü için baskıya ve şiddete başvurulmamalıdır.

Partimiz başından beri bu anlayışı kararlılıkla izledi. Bu nedenle de diğer parçalardan örgütlerle aramızda, kimi konularda görüş ayrılıkları ve bazan sert eleştiriler olsa da, güven ilişkileri ağır bastı ve zamanla sağlam dostluklar oluştu.

Tüm parçalar için tek örgüt, ya da tek devrim anlayışları hayalci, aynı zamanda sakıncalıdır. Çünkü bu anlayış, bir örgütü diğer parçaların içişlerine müdahaleye götürür ve ordaki örgütlerle ve halkla karşı karşıya getirebilir, değişik parçaların örgütleri arasında çatışmalar ve kardeş

kavgaları yaratabilir. Geçmişte bunun örneklerini yaşadık.

Son olarak, PKK'nin, bu anlayıştan hareketle önce Suriye Kürtleri arasında, daha sonra Güney Kürdistan'da, son olarak da Doğu Kürdistan'da örgütlenmesi, PKK'yi bu parçalardaki örgütlerle karşı karşıya getirdi. Özellikle Irak Kürdistanı'nda olup bitenler bunun somut örneğidir. PKK bu parçanın içişlerine karışmış, onlarla birkaç kez çatışmış, bu da parçalar arasındaki güven ilişkilerini sarsmış, boşuna kan kaybına yol açmış ve sonuçta düşmana yaramıştır.

Öte yandan, değişik parçalar arasında işbirliği, dayanışma ve uyum gerekli ve son derece önemlidir. Partimiz, başından beri diğer parçalardaki Kürt ulusal mücadelesiyle kardeşçe bir dayanışma içinde oldu. Onların sömürgeci rejimlere karşı mücadelelerini destekledik, ulusal mücadeleye zarar veren yanlışlarını ise eleştirdik.

Partimiz, dört parçanın yurtsever örgütleri arasında bir dayanışma ve koordinasyon örgütü, bir konsey ya da ulusal kongre oluşturmak için, 1980-1990 yılları arasında diğer parçalardan bazı partilerle, özellikle de Kürdistan Yurtsever Birliği (Irak), Kürdistan Demokrat Partisi (İran), PPKS (Suriye Kürtleri İlerici Demokrat Partisi), Irak ve Suriye komünist partileriyle birlikte aktif çaba gösterdi. TEVGER'in kuruluşundan sonra bu çalışmaları bir dönem TEVGER olarak, Irak Kürdistanı Cephesi ve İran KDP ile birlikte yürüttük. Bu çalışmalar kamuoyunca bilinmektedir. Daha sonraki yıllarda da, şu ya da bu örgüte uydu olacak türden değil, ama dört parçadan örgütleri temsil edecek ger-

çek anlamda bir ulusal kongre için yoğun çaba gösterdik.

Ne yazık ki tüm bu çabalar, örgütlerin aralarındaki sorun ve çatışmalar ve kimi dış etkiler yüzünden başarıya ulaşamadı. Birlik için partimiz açısından hiçbir engel, hiçbir olumsuz etki söz konusu değildi. Çünkü bu örgütlerden hiçbirisiyle çatışma içinde değildik, kimseyi düşman olarak görmüyorduk ve herhangi bir sömürgeci ülkeyle de, politikamızı ipotek altına sokacak, elimizi bağlayacak bir ilişkimiz yoktu. Biz, Kürdistan Sosyalist Partisi olarak başından beri bağımsız bir politika izledik ve ulusal hareketin çıkarları neyi gerektiriyorsa onu yaptık. Bu konuda da alnımız açıktır.

Yanyana Yaşadığımız Halklarla İlişkiler

● Demokratik Güçlerle Dayanışma Politikası

Partimiz, başından beri, Kürt halkının yanyana yaşadığı halkların ilerici, barışsever, demokratik güçleriyle dayanışmaya büyük önem vermektedir. Bu anlayış da ittifaklar politikamızın temel taşlarından biridir.

Ülkemizi bölüşen devletler, yanyana yaşadığımız halkları bize karşı kışkırtmak, halklar arasında kin ve nefret tohumları ekmek, onları çatıştırmak, böylece bölüp kolayca yönetmek için ne lazımsa yapıyorlar. Halkımızın yüzyüze kaldığı ağır sömürgeci zulüm ve sömürü, kuşku yok ki bizde de, bunu yapanlara karşı derin kin ve nefret duyguları yaratıyor. Ancak politikalarımıza yön veren asla bu tür duygular değil, sağduyu oldu. Sömürgeci yönetimlere ve baskı politikası-

Bizim, bir ulusal sorun olan Kürt sorununun çözümüne ilişkin ilkesel yaklaşımımız, başından beri bellidir ve değişmemiştir. Bu, Kürt ulusunun kendi kaderini serbestçe tayin hakkıdır. Bize göre bu iki şekilde mümkündür: Bağımsızlık ya da federasyon. Daha doğrusu, ayrı devlet ya da federasyon. Çünkü, ister Kürtler ayrılıp kendi devletlerini kursunlar, ister -eşit haklara sahip iki cumhuriyetli bir federasyon biçiminde- Türk halkıyla federal bir birliği seçsinler, her iki durumda da Kürt ulusu bağımsız olacaktır. Öyle de olması gerekir. Biz herhangi bir bağımlılık statüsünü kabul etmiyoruz.

nın sorumlusu egemen güçlere karşı derin bir kin ve nefret duy-sak da Türk, Arap ya da Fars halklarını hiçbir zaman düşman olarak görmedik. Aksine onlarla ortak çıkarlarımızı öne çıkardık. Onları da ezen zulüm rejimlerine karşı, demokrasi, özgürlük ve sosyalizm için dayanışma gereğini her zaman vurguladık. Bu halkların saflarındaki dost insanlara, gerçek aydınlara, ilerici, demokrat ve devrimci güçlere her zaman güven duyduk ve onlarla dostluk politikalarına önem verdik.

İnanıyoruz ki, bu politika Kürt halkının çıkarına uygun olandır. Geçmişte bu şekilde Kürt halkının mücadelesine birhayli dostlar edindik. Sömürü ve baskı rejimine karşı dayanışmanın, ortak mücadelenin güzel örneklerini verdik. 12 Eylül sonrası altı sol örgüt arasında oluşan Sol Birlik, bunun iyi bir örneği idi.

Eğer Kürt ulusal hareketi bu politikayı bir bütün halinde kararlılıkla izleyebilse, bugün Türk halkının ve yanyana yaşadığımız öteki halkların saflarında çok daha geniş ve etkin dost güçlere sahip olacaktık. Gerici rejimlerin bu halkları bize düşman etme çabalarını büyük ölçüde boşa çıkarabilecektik.

Ne yazık ki Kürt ulusal hareketi içinde herkes bu ileri, geniş ufuklu politikayı görüp kavramadı. Bazıları bunu önemsemediler; aksine, sözde Kürt yurtseverliği adına, yanyana yaşadığımız halklarla dostluk bağlarını zayıflatan, koparan sekte politikalar izlediler. Böylece, hangi niyetle olursa olsun, sonuçta sömürgeci rejimlerin işini kolaylaştırdılar.

Partimiz, Kürt halkının özgürlüğü sorunuyla Türkiye'de

demokrasi sorunu arasındaki güçlü bağı, daha baştan sağlıklı bir şekilde ortaya koydu. Partimizin kuruluşunun ardından yayın hayatına başlayan Özgürlük Yolu Dergisi'nin Haziran 1975'te çıkan ilk sayısının ilk yazısı şu başlığı taşıyordu: "Acil görev demokratik ortama geçiştir."

Bu yazıda toplumun faşizm ile demokrasinin yol ayrımında olduğunu, acil görevin faşizmi engellemek olduğunu belirtiyor ve şöyle diyorduk:

"Faşizmin yenilgiye uğraması, demokratik güçlerin zaferi, hiç kuşkusuz, devrimci hareketimize geniş ufuklar açacaktır."

Partimizin başından beri temel sloganlarından biri, hatta başlıcası "Türkiye'ye demokrasi-Kürdistan'a Özgürlük!" oldu.

Bu dönemde bizim dışımızdaki Kürt örgüt ve gruplarının çoğu, nerdeyse tamamı, demokrasi mücadelesini ve her iki halkın faşizme karşı ortak mücadelesini küçümsüyor, reddediyor, faşizme karşı mücadelenin Kürtlerin işi olmadığını söylüyorlardı.

Bizimle onlar arasındaki bu görüş farkı yıllarca sürdü ve zaman bizi haklı çıkardı. Geçmişte, demokrasi mücadelesini küçümseyenler, hatta bu yüzden bizi reformculukla ve Kürt ulusal mücadelesini Türk solunun kuyruğuna takmakla suçlayanlar, aradan onlarca yıl geçtikten sonra bizim görüşlerimize geldiler. Gelmekle de kalmayıp, daha da ötelere savrulduklar, "demokratik cumhuriyet" adına, Kürtlerin öteki temel istemlerini yok saymaya kadar işi vardırıdılar.

Bu ise ya hep ya hiç mantığının politikadaki garip bir tecellisidir.

Uluslararası Alanda

● Bize Dostlar kazandıran Bir Politika

Uluslararası planda da Partimiz, özellikle Batı Avrupa'da bulunan Kürt işçi ve aydın kitleminin örgütlü çabalarıyla, Kürt sorununu uluslararası kamuoyuna duyurmak ve dayanışma sağlamak için yoğun çalışmalar yaptı. Bu alanda, bize dostlar kazandıran, sömürgeci rejimi ise soyutlamaya, köşeye sıkıştırmaya yönelik bir politika izledik. Yıllarboyu bu doğrultuda sabırla yürütülen çalışmaların sonucu olarak, önemli kazanımlar elde ettik. Bizim ve başka Kürt gruplarının benzer çalışmaları sonucunda yurt dışında Kürt halkının mücadelesine sempati oldukça arttı. Ne var ki daha sonra PKK'nin yurt dışında giriştiği şiddet eylemleri, birhayli ses çıkarsa bile, yarar yerine büyük zarar verdi ve Kürt halkına olan sempatiyi azaltırken, Türk rejimine soluk aldırdı.

● İki Seçenekli Siyasal Çözüm: Ayrı Devlet ya da Federasyon

Partimizin uzunca bir dönem, Kuzey Kürdistanlı diğer parti ve gruplardan farklı, özgün politikalarından biri, federatif çözüm önerisi oldu.

Bizim, bir ulusal sorun olan Kürt sorununun çözümüne ilişkin ilkesel yaklaşımımız, başından beri bellidir ve değişmemiştir: Bu, Kürt ulusunun kendi kaderini serbestçe tayin hakkıdır. Bize göre bu iki şekilde mümkündür: Bağımsızlık ya da federasyon. Daha doğrusu, ayrı devlet ya da federasyon. Çünkü, ister Kürtler ayrılıp kendi devletlerini kursunlar, ister -eşit haklara sahip iki cumhuriyetli bir federas-

"Faşizmin yenilgiye uğraması, demokratik güçlerin zaferi, hiç kuşkusuz, devrimci hareketimize geniş ufuklar açacaktır."

yon biçiminde- Türk halkıyla federal bir birliği seçsinler, her iki durumda da Kürt ulusu bağımsız olacaktır. Öyle de olması gerekir. Biz herhangi bir bağımlılık statüsünü kabul etmiyoruz.

Bu seçeneklerden biri ya da diğerinin gerçekleşmesi ise, nesnel, tarihsel koşullara bağlıdır.

Bilindiği üzere, Kuzey Kür-

distanlı örgütlerin hemen tamamı, uzunca bir dönem, bağımsızlık seçeneğini ayrı devlet anlamında mutlaklaştırdılar, federasyon isteğini küçümsediler ve bu konuda bizi eleştirdiler. PKK, eleştiriden de öte, federasyon istemini ihanet gibi suçladı.

Ama ilginçtir, bu konuda ilk görüş- değiştirip federasyona

evet diyen de PKK oldu. Bunun yanı sıra öteki bazı Kürt örgütlerinin de zamanla federasyon istemine karşı tutumları yumuşadı. Öte yandan, bu istemi hala dışlayan, küçümseyen anlayışlar da vardır.

Bizim federasyon isteminde ısrarcı olmamız iki nedenledir. Birincisi, Kürt halkının Türk halkıyla ve -öteki parçalar bakımından- Arap, Fars ve Azeri halklarıyla bir federasyon içinde yaşayabilmesini mümkün görmemiz, bunu istememiz, sosyalist dünya görüşümüze uygundur. Biz halkları kardeş sayıyoruz. Onlar özgür oldukları zaman birbirlerine güven duyabilir, bu tür gönüllü birlikler oluşturabilirler. Sovyetler Birliği bir dönemlerin, böylesine güzel, örnek bir denemesi idi. İsviçre kapitalist dünyadan iyi bir örnektir. Elbet başkaca birçok örnek var. Bunun son örneği ise, gerçekte bir federasyon ya da konfederasyondan başka birşey olmayan Avrupa Birliği'dir.

Federasyonu bir seçenek olarak dile getirmemizin, hatta, günümüzün koşullarında ona vurgu yapmamızın diğer bir nedeni ise, siyasal gerçekçiliktir. Federasyon istemimiz, özellikle Kürdistan'ı çevreleyen koşullar bakımından daha gerçekçidir, bölge ve dünya dengelerine uygun düşmektedir. Dört devlet arasında bölünmüş ve dörtbir yandan kuşatılmış olan Kürlerin, bölgede olağanüstü değişiklikler olmadıkça, dört devletin sınırlarını değiştirip kendi başlarına bir devlet kurmaları güçtür. Buna ne bölge devletleri fırsat verir ne de Kürtler bu konuda uluslararası destek bulabilirler. Buna karşılık Federasyon istemi uluslararası planda destek bulacağı gibi, biz-

zat Kürdistan'ı bölüşmüş devletlerin sınırları içinde yanyana yaşadığımız halkların kamuoyunda da -mücadelenin yükseldiği belli koşullarda- daha geniş bir onay bulabilir.

Şu 25 yıllık deneyim ve uluslararası ilişkiler bize federasyon isteminin gerçekçi olduğunu net biçimde gösterdi. Bu istem bizim açımızdan politik manevra olanaklarını arttırıyor.

● Döneme Uygun Acil ve Demokratik İstemler

Öte yandan, siyasal mücadelede amaca ulaşmak için azami programlar yetmez. Hem kitleleri kazanmak, hem de sorunların çözümünü kolaylaştırmak, uzlaşmalar sağlamak için, döneme ve toplumun ihtiyaçlarına uygun düşen acil ekonomik ve demokratik istemleri de dile getirmek gerekir. Partimiz, bunu her dönemde yaptı. Kürt sorununun diyalog ve uzlaşma yoluyla çözümüne ve barışa yol açmak için, her dönemde gerçekçi bir istemler paketini karşı tarafa sunduk. Bu istemlerin büyük bir bölümü zamanla kamuoyuna mal oldu, Türk demokratik çevrelerinde de geniş destek buldu. Kürtçenin basın-yayın ve eğitim alanında serbestçe kullanılması, Kürt sorununun özgürce tartışılması, Kürt siyasal partilerinin ve kültür derneklerinin serbestçe örgütlenip faaliyet göstermesi bunlar arasındadır. Son dönemde, silahlara karşılıklı susması, köylerinden sürülmüş olan Kürtlerin dönüşlerine izin verilmesi ve yaralarının sarılması, olağanüstü halin ve koruculuk sisteminin kaldırılması, genel af, Anayasa ile öteki yasaların demokratikleştirilmesi gibi istemler de bunlar arasındadır.

● Parti İçi Demokrasi

Partinin iç işleyişinde demokratik merkezîyetçi ilkeleri yaşama geçirdik.

Partimiz yukardan aşağıya, parti programı ve tüzüğüne, kongre, merkez komitesi ve öteki yetkili organlar tarafından alınan kararlara göre yönetildi. Öte yandan, Partimiz bugüne kadar beş kongre yaptı ve merkez komitesi bu kongreler tarafından belirlendi.

Partimizde, örgüt içi ilişkileri belirleyen tüzüğümüzdür. Parti içi demokrasiyi her zaman iyi biçimde işletmek için çaba gösterdik. Organlarda, kararlar alınmadan önce her zaman tam bir tartışma ve eleştiri özgürlüğü vardır. Ama alınan organ kararlarına uymak da bir kuraldır. Kişi ne denli yetenekli ve çalışkan olursa olsun organlar üstü olamaz, kendi dediğini dayatamaz.

Partimiz, 25 yıl boyunca, bir bölümü merkez komitesinde olmak üzere ortaya çıkan iç sorunları bu şekilde tartışarak, organ kararlarıyla ve örgütü bilgilendirerek aşmayı başardı, kadrolarına böyle güven verdi ve birliğini korudu.

25 Yıldır Partinin genel sekreterliğini yapıyorum. Bu çok uzun bir dönemdir. Genel sekreterin değişmemesi, bir tüzük emri veya ben bu göreve tutkun olduğum için değildir. Aksine bu görevin başka yoldaşlara devrini birçok kez kendim ve gönül rahatlığıyla istedim. Ama, her kongreden sonra Partimizin Merkez Komitesi bu görevi yine de bana verdi. Bu onur verici, ama aynı zamanda ağır bir görevdir. Halkın davasına duyduğum inanç ve partili olmanın verdiği sorumlulukla onu elimden geldiğince iyi

biçimde yapmaya çalıştım. Bu görevi bugüne kadar bana uygun gördükleri için yoldaşlarıma teşekkür ederim.

Örgütsel çalışmada kişilerin rolü ve nitelikleri elbet önem taşır. Ama bundan da önemlisi izlenen politikalardır, ilkelerdir, kurallardır. Belli bir istikrar kazanmış ve demokratik çalışma tarzını sindirmiş hiçbir örgüt, yönetici kadroların değişmesiyle boşluğa düşmez, saflarından yeni yöneticileri seçer ve yoluna devam eder. Kişinin putlaştırılması ve organları biryana iten kişisel yönetim tarzı ise geri toplumlara özgü bir zaafıdır. Kişi putlaştırma ve keyfi yönetim örgüt içi demokrasiyi felç eder, tartışma ortamını, kollektif üretme ve yönetme çarkını dumura uğratar ve diktatörler yaratır.

Partimizde, tüm önemli kararlar almadan, önemli politika değişikliklerini yapmadan önce, ayrıca tüm kongrelerden önce, tabanın görüşüne başvurmak gelenektir. Kongrelerin yanı sıra, zaman zaman önemli politik kararların dönemecinde konferanslar da düzenledik. Her parti üyemiz, pratik işlerin yürütülmesinde yetki ve sorumluluk taşıdığı kadar, parti politikalarının oluşturulmasında da pay sahibidir.

Partimiz, eğer Türkiye'nin ve Kürdistan'ın sözkonusu boğucu ortamında, 25 yılın onca güçlüğüne, fırtınasına dayanarak ayakta kalmayı başarmışsa, bunda sözkonusu parti içi demokrasinin iyi işleminin büyük payı vardır. Biz güç dönemlerden, tartışarak, yeni kararlar üreterek, gerektiğinde program ve tüzük değişiklikleri yapıp politikalarımızı ve çalışma tarzımızı yenileyerek böyle geçtik. Örneğin, sosyalist sistemin çöktüğü, yılların

yönetici komünist ve sosyalist partilerinin sapır sapır döküldüğü, mücadele alanını terk ettiği bir ortamda partimiz, zengin bir iç tartışma yaşayıp bundan sonuçlar çıkararak savrulmadan ve havlu atmadan yürüyüşünü sürdürmeyi başardı. 1989 sonrası yaptığımız iki konferansla ve 1992 Kongresiyle bunu başardık.

- Ülke Gerçeğine ve Dünya Dengelerine Uygun Olarak
- Siyasal Mücadeleyi Temel Alma
- Barışçıl Mücadele Biçimlerini Tercih

Gerek sınıf mücadelesinde, gerek ulusal mücadelede amaçlara ulaşmak için değişik mücadele biçimlerine başvurmak, bunları, yerine ve zamanına göre tek tek veya birarada kullanmak doğaldır; bizim de mücadele biçimleri konusundaki temel anlayışımız budur.

Öte yandan, günümüze kadar sürgelen toplumsal ve ulusal mücadelelerin zengin deneyimi göstermiştir ki, temel mücadele biçimi siyasaldır. Kitleler mücadeleye kazanılmadan, onlar örgütlenip harekete geçirilmeden devrim yapılamaz. Bu olmadan hiçbir köklü toplumsal değişim sağlanamaz. Kitlelerin bilinçlendirilmesi, örgütlenmesi ve harekete geçirilmesi ise esas olarak zaman isteyen, sabırlı, yoğun, çok yönlü siyasal çalışmayla mümkündür.

Belli koşullarda, özellikle karşı taraf zora ve şiddete başvurduğu zaman, aynı yöntemlerle karşılık vermek doğaldır ve bir haktır. Zulme karşı direnme hakkı hem dinde hem siyasette vardır. Bizzat Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bil-

dirgesi bu hakkı tanımaktadır.

Öte yandan, ister sınıf mücadelesinde, ister ulusal kurtuluş mücadelesinde olsun, silaha ve şiddete başvurmak bir amaç değildir. Yasal ve barışçıl mücadele yolları açık oldukça şiddete başvurmak için neden yoktur. Bunun yanı sıra, bu yollar kapalı olsa bile, otomatikman silahlı mücadeleye başvurmak gerekmez. Emekçilerin ve ezilen bir halkın mücadelesine öncülük etme savıyla ortaya çıkanlar, her bir durumda, koşulların silahlı mücadeleye elverişli olup olmadığını, onun ne getirip ne götürceğini iyi hesaplamalıdır. Silaha, karşı tarafın istediği yerde ve zamanda değil, kurtuluş güçlerine yarayacak yerde ve zamanda başvurmak gerekir.

İşte bu anlayıştan yola çıkan Partimiz, silahlı mücadeleyi Kürt halkı için bir günah saymakla, hatta, meşru bir hak olarak görmekle birlikte, ülkemizin ve bölgenin, özellikle de Kuzey Kürdistan'ın koşullarını değerlendirerek, durumun silahlı mücadeleye uygun düşmediği sonucuna vardı.

Neydi sözkonusu koşullar? Bunu pek çok kez söyledim, ama bir kez daha özetlemek istiyorum:

Ülkemiz dört devlet arasında bölünmüştür ve bu güçlerin kuşatması altındadır. Kürdistan'ın ne karadan, ne denizden dışarıya açık bir kapısı yoktur. Bu, silahlı mücadeleye yönelen Kürt ulusal güçlerinin dış dünya ile ilişkilerini büyük ölçüde zorlaştırıyor. Oysa silahlı mücadele güvenilir bir cephe gerisi, lojistik destek ve dış dünya ile yoğun bir trafiği gerektirir. Yardım etmek isteyen olsa bile, bu tür dost yardımlarının, silahın, araçların ve

bizzat insanın Kürdistan'a ulaşması güçtür.

Bu nedenle, mücadelemizin tarihi bize pek çok kez, çok açık ve net gösterdi ki, herhangi bir parçada silahlı mücadele yürüten Kürt örgütleri, destek bulmak, gerekli silahı, malzemeyi, yiyeceği sağlamak, cephe gerisi üslerini oluşturmak için sınırın öbür yanına, Kürdistan'ı bölüşmüş olan öteki ülkelere (İran, Irak, Suriye ve Türkiye) başvuruyor. Oysa bu ülkelerin tümünün de kendi Kürt sorunları vardır. Onların herbiri Kürdistan'ın bir parçasını elinde tutuyor. Dolayısıyla onların hiçbir Kürt hareketinin zaferini istemezler. Kürtlerin komşu ülkede, bağımsız devlet kurmak şurda kalsın, otonom bir yönetim oluşturmalarını bile istemezler. Bu devletler doğal olarak, ortak çıkarları gereği, zaman zaman Kürt ulusal hareketine karşı birlikte davranmışlardır.

Bu tür durumlarda, Kürt siyasi partileriyle ilişki kuran sözkonusu komşu devletlerin amacı şu olabilir: Kürt hareketini, kendi aralarındaki sorunlar nedeniyle diğer tarafa, hatta bizzat kendi Kürtlerine karşı bir koz olarak kullanmak. İran, Irak, Suriye, hatta son zamanlarda Türkiye bunu yaptılar. Bu yüzdendir ki bu tür desteklerle Kürtler savaştılar, ama hiçbir zaman amaçlarına ulaşamadılar. Kendilerine bu ölçüde bir yardım verilmedi. Öte yandan, Kürdistan'ın diğer bir parçasını elinde tutan bu tür komşu sömürgeci devletlerle ilişkiye giren Kürt partileri çoğu kez bağımsızlıklarını yitirdiler, politikaları ipotek altına girdi ve onların çıkarları için zaman zaman diğer Kürt örgütleriyle savaşmak durumunda kaldılar.

Sözkonusu bölünmüşlük ve dört devletle karşı karşıya olma, aynı zamanda, Kürt ulusal hareketine uluslararası desteğin az olmasının, ya da hemen hemen olmamasının bir nedenidir. Çünkü ne dünyanın iki karşıt sisteme bölünmüş olduğu dün, ne de bugün, sosyal sistemi ne olursa olsun, hiçbir büyük, hatta küçük ülke, Kürtlerin hatırına Ortadoğu'daki bu dört devleti (Türkiye, Irak, İran ve Suriye) karşıya almak istemedi, istemiyor. Kürt sorunu nedeniyle onları karşıya almak, aynı zamanda koca bir Arap dünyasını da karşıya almak demektir. Öte yandan, Kuzey Kürdistan bir NATO ülkesi olan Türkiye'nin sınırları içindedir. NATO'nun Kürdistan kurtuluş mücadelesine destek vermesi beklenemezdi. Aksine NATO bu desteği hep Türkiye'ye vermiştir.

Dolayısıyla silahlı bir kurtuluş mücadelesini önüne koyan örgüt, bütün bunları hesaplamak zorundadır. Yeterli, ciddi bir dış destek olmadan herhangi bir silahlı ulusal kurtuluş mücadelesinin zafere ulaşması dün olanaksızdı, bugün de öyledir. Kürtler ise sözkonusu koşullar nedeniyle ne yazık ki ciddi bir dış destekten yoksunlar.

Öyle olunca da, sözkonusu koşullarda silahlı mücadelenin başarı şansı olmadığı, bunun çok daha ağır baskılara ve kayıplara yol açacağı daha baştan belliydi.

Bunlara çok önemli birşey daha eklemeliyim: 1960'lı ve 1970'li yıllarda, hem bir bütün olarak Türkiye solunu, hem de Kürt hareketini terörize etmeye, zamansız silahlı eylemlere itmeye çalışan rejimin kendisi idi. Amacı, hareket daha gençken, daha kitlelerle güçlü bağlar sağ-

lamamışken onu, kendisinin güçlü olduğu mindere, silahlı mücadele alanına çekip ezmekti. Bunun için solu ve Kürtleri kışkırttı, bu işte ajan provakatörler, hatta paravan örgütler kullanarak, ne yazık ki, amaçlarına ulaştı.

Bizim durumumuzda silahlı eyleme ancak bir koşulda başvurulabilirdi: Türkiye'de emekçilerin, sol hareketin ve demokrasi güçlerinin, diğer bir deyişle Türk halk kitlelerinin de bir ayaklanmaya hazır olduğu veya harekete geçtiği koşullarda. O zaman Kürt halkı mücadele alanında yalnız ve kuşatılmış kalmaz, her iki halkın ortak direnişi bu zorba ve çağdışı rejimi çöker-tebilirdi.

Partimiz, tüm bunların hesabını yaptığı için, hem silahlı bir mücadeleyi başlatmadı, hem de bu işi başlatmaya hevesli olanları uyardı. Ne yazık ki, 1970'lerin ve seksenlerin kızgın ortamında, bunu öteki örgütlere anlatmak güç oldu. Özellikle PKK, kendisinden ve kendi dışından kaynaklanan nedenlerle buna yöneldi. Sonuçlar ise ortadadır. Ne yazık ki haklı çıktık.

Daha 12 Eylül öncesi PKK'nin, yürüttüğü silahlı eylem ve bunun niteliği bir yana, ama 1984 Ağustosunda, Eruh ve Şemdinli olaylarıyla başlayan ve 15 yıl süren savaşın sonuçları ortada. Dört bin Kürt köyü ve onlarca kasaba yakılıp yıkıldı, boşaldı; Kürdistan altüst oldu; onbinlerce insanımız yaşamını yitirdi; halkımız büyük acılar çekti; milyonlarca insanımız yerini yurdunu terk etmek zorunda kaldı, perişan oldu. Peki kazanımlar ne? PKK'nin her ilkbahar-yaz için, önce kurtarılmış bölgeler, daha sonra ise bağım-

sız devlet vaatmesine karşılık, bir karış toprak bile özgürleştirilemedi. Hiçbir hak elde edilemedi. Hatta bazı alanlarda geriye bile düşüldü.

Bunun böyle olacağını Partimiz başından beri gördü. Daha 1980 öncesi uyarılarımız bir yana, PKK 1984'te gerilla eylemleri başlattığı zaman da bunun başarı şansı olmadığını, bir macera olduğunu ve büyük kayıplara yol açacağını söyledik. Ama gerilla eylemleri biraz yayılıp ses verince pekçok insan coşkuyla kapıldı, kendinden geçti, zafere gününün yakın olduğunu sandı. Biz, böyle bir dönemde de, savaşın sonucuyla ilgili olarak hiçbir hayale kapılmadık, gerçekçi tutumuzu koruduk ve mızrağın sivri ucunu sömürgeci rejime çevirirken, bu kirli savaş nedeniyle onu suçlarken, öte yandan, Kürt tarafı bakımından da gerçekleri dile getirmeyi sürdürdük. Ocak 1991'de, Deng dergisi ile yapılan röportajda şöyle diyorduk:

"Güç dengesi, ulusal ve uluslararası koşullar uygun değilken silahlı direniş başlatmak, zafere yol açmayacağı gibi, ona başvuranlara ve halka yıkım da getirebilir."

Bu röportajda, Suriye'ye ve Kürdistan'ı bölüşmüş öteki sömürgeci ülkelere dayanarak verilen mücadelenin başarı şansı olmadığını belirtiyor ve "bunu umut eden ancak kendisini kandırır," diyorduk.

Şimdi bu savaşın sonucu ve gelinen durum ortada. Kürdistan'da neden olduğu yıkımdan başka hiçbir sonuca ulaşmayan, bir aşamadan sonra genel başkanı Öcalan'a barınacak yer bile bulamayan ve onun Türk devletinin eline geçmesini önleyeme-

yen, koşulsuz silah bırakan ve Türk devlet politikalarının dümen suyuna giren PKK'nin içine düştüğü durum üzerinde fazla söze gerek yoktur.

Peki, Kürt halkının ulusal kurtuluşu için silahlı mücadeleden başka yol yok muydu? Kuşku yok, vardı. Ve bugün bizzat Abdullah Öcalan da, Türk devletinin eline geçtikten ve bir bakıma oyunu kaybettikten sonra, 20 yıl önce yanlış düşündüğünü, barışçıl nitelikteki siyasal mücadelenin daha doğru olduğunu dile getiriyor.

Öcalan bunu inanarak mı, yoksa içinde bulunduğu koşullar nedeniyle can kaygısıyla mı söylüyor, bilemem. Ama Partisi de buna ayak uydurdu. Öte yandan.

Kürt politikasında hala silahlı müadele dışında çözüm seçeneği olmadığını sananlar ve söyleyenler var. Galiba, bu Kürt toplumunun bir zaafıdır. İnsanlarımız baskı ve haksızlık karşısında sıkıştıkları, kafaları kızdığı zaman hep silahlarını alıp dağa yöneldiler. Bu kestirme, kolay bir yol gibi görünüyor. Ve çokları kurtuluş mücadelesini, siyaseti bundan ibaret sanıyorlar.

Oysa siyaset, herşeden önce sözle-yazıyla, örgütle, yığın hareketiyle yapılan bir mücadeledir. En büyük güç bilinçlenen,

örgütlenen, istemleri doğrultusunda eyleme geçen kitlelerdir. Mücadelenin belli aşamalarında silahlı eylem olsa bile, bunu genelleştirmek, silahlı eylemi temel mücadele biçimi saymak yanlıştır. Silahlı eylem olmadan da, salt siyasal mücadelenin öteki biçimleriyle sonuç almak

mümkündür ve bize göre Kuzey Kürdistan koşullarında dün mümkündür, bugün de mümkündür.

12 Mart ve 12 Eylül öncesi dönemlerde siyasal çalışma için koşullar yok muydu? Pekala vardı. 12 Mart öncesi Türkiye İşçi Partisi, DDKO'lar, Doğu Mitingleri ve legal plandaki yoğun basın-yayın çalışmaları bunun somut örnekleriydi. 12 Eylül sonrası ise bu alan, birçok legal sol siyasal partiyi ve bizzat Kürt hareketinin legal plandaki yoğun faaliyetlerini kapsayarak

çok daha zenginleşti. Ama Türk solu, daha 12 Mart öncesi, sabırsızlığa kapılıp gizliliğe ve vakitsiz silahlı eylemlere yönelirken Kürt ulusal hareketi de, özellikle 12 Eylül öncesinden başlayarak, ne getirip ne götüreceğini hesaplamadan, devrimci bir özentiyile, şiddet eylemlerine yöneldi.

Oysa, Kürt ulusal hareketi, rejimin legal kanalları tıkamış olması nedeniyle, gizliliğe, yani illegalliteye bir ölçüde mecbur olsa bile, mücadelesini şiddete yönelmeden de sürdürebilirdi. İzlenebilecek pekçok barışçıl yol ve yöntem, kullanılabilecek pekçok araç vardı.

Örneğin, KDP daha 1960'lı yıllarda örgütlenmişti. Partimiz, başlangıçtaki adıyla Türkiye Kürdistan Sosyalist Partisi, 1974 yılı sonlarında kurulmuştur. Bizi başkaları izledi. Özgürlük Yolu Dergisi'ni ve Roja Welat gazetesini bu yıllarda yayın hayatına soktuk. Bunlar bir bölümüyle veya yarı yarıya Kürtçe çıkan yayınlardı. Tüm engellemelere karşılık Özgürlük Yolu 10 bin dolayında, Roja Welat ise 30-40 bin dolayında bir tiraja sahipti ve bunları Türkiye'nin dörtbir yanında, Kürdistan'ın en uca köşelerinde dağıtıbiliyorduk. Her yanda mantar gibi legal kültür dernekleri fişkiriyordu.

Seçimlerde, Diyarbakır ve Ağrı belediye başkanlıkları örneklerinde olduğu gibi, iyi sonuçlar alıyorduk. Kürdistan'da, faşist ve gerici örgütlenmeleri dışlayacak kadar büyük bir ulusal uyanış vardı. Sendikal hareket güçleniyor, yığınsal eylemler boyveriyordu. Bir ulusal cephe kurmak için harekete geçmiştik. Türk halkının devrimci ve demokratik güçleriyle iyi köprüler oluşmaya başlamıştı. O kadar ki, 200 bin üyeli öğretmen örgütü TÖB-DER'in düzenlediği Demokratik Eğitim Kurultayı'nda (DEK), aralarında DİSK'in, Türkiye Yazarlar Sendikası'nın ve Halkevleri'nin de bulunduğu 40 kadar demokratik örgüt, anadilde eğitim hakkını destekliyor, Roja Welat'a dayanışma gösteriyordu. Kürt ulusal ve demokratik hareketiyle Türkiye solu ve demokrasi güçleri arasında anti faşist, demokratik bir cephe örmek için de çalışma başlatmıştık. Eğer bu süreç sekteye uğratılmasıydı, hem Türkiye'de demokrasi mücadelesi, hem de Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesi, daha büyük ölçüde kitleselleşmeye ve çok daha yüksek bir düzeye sıçramaya adaydı.

Ama rejim de boş durmuyordu. O, tüm bu gelişmelerden paniğe kapılmıştı ve süreci sekteye uğratmak için ne lazımsa yaptı. Açık ve gizli faşist örgütler eliyle terörü kızıştırdı ve bazı sol örgütler bu oyuna geldiler. Kürt hareketinin bir bölümünün terörün içine çekilmesi de bu planın bir parçası idi. Sonuçta, sistemin en gerici, vurucu kesimi olan faşist cunta, büyük ölçüde kendi eseri olan bu terörü bahane ederek yönetime el koydu ve sola, demokrasi güçlerine, Kürt ulusal

hareketine karşı saldırıya geçti.

Solun, demokratik güçlerin ve Kürt ulusal hareketinin hatası ve yanlış, bu oyunu gereği gibi görememek, görseler bile onu engellemek için kendilerine düşeni yapamamaktı. Ancak terör oyununa gelmemekle ve geniş bir cepheyle bu saldırı püskürtülebilirdi.

O dönemi yaşamayan gençler belki bilemezler; ama bizim, 12 Eylül öncesi yayınlarımıza bakmak mümkündür. Biz Kürdistan Sosyalist Partisi olarak hem bir Kürt ulusal cephesi hem de bir Kürt-Türk ortak anti faşist cephesi oluşturmak için çağrı üstüne çağrı yaptık, girişimler başlattık. Partimiz bu konuda da sorumlu, uzak görüşlü oldu ve üstüne düşeni yaptı. Bunu açık alımla söyleyebilirim.

Oysa, solun da Kürt örgütlerinin büyük çoğunluğu da, faşizmin ayak seslerinin yaklaştığı sözkonusu ortamda bile, kör mezhep kavgalarına tutuşmuş gibi birbirleriyle boğuşuyorlardı. Cuntaya yolun açılmasında ve ödenen onca ağır bedelde bu aymazca tutumun büyük payı vardır.

Türk solu, kitlelerden kopuk silahlı devrim oyunuyla bir yere varamadı, zamanla bölünüp ufalarak, kitleler üstündeki etkisi daha da azalarak bugünkü perişan duruma düştü. Kürt hareketi ise, PKK eliyle, ülke, bölge ve dünya koşullarını gözetmeden, ne getirip ne götüreceğini hesaplamadan giriştiği silahlı mücadelede olumlu bir sonuç alamadı ve bugünkü çöküntü ve düşkünlüğü ile yüzyüze geldi. Her iki kesimin de yanlış, siyasal çalışmayı küçümseyip silahların gücünü abartmak ve karşı tarafın oyununu görmemek oldu.

● PKK'nin Yanlış Taktikleri ve Çalışma Tarzı

Öte yandan, PKK yalnızca koşulları iyi hesaplamadan zamansız silahlı eyleme yönelmekle kalmadı. Bizzat silahlı mücadele içinde de oldukça yanlış yol ve yöntemler izledi.

PKK'nin önemli yanlışlarından biri, uzun bir dönem, bir ulusal cephe politikasına sahip olmamaktı. Cephe politikası şurda kalsın, kendisinin dışındaki tüm örgütleri ulusal mücadeleye engel ve işbirlikçi olarak görüyor, başta gelen görevinin onları ortadan kaldırmak olduğunu söylüyordu. Bu politikanın sonucu olarak PKK diğer yurtsever ve sol örgütlerin çoğuyla çatıştı. Bu tutum, Kürt hareketinin ve solun gereksiz kan kaybına ve kitle bağlarının zayıflamasına yol açtı.

PKK son yıllarda bir ulusal cephe istiyor göründü ve bunun için belli çalışmalar yaptıysa da, bu kez de yaptığı, diğer örgütlerle demokratik ilişkilere dayalı bir cephe değil, kendi hegemonyasında, kendi tekelinde ve kendi politikaları doğrultusunda bir birlikti. Üstelik bu dönemde bile öteki örgütlere yönelik şiddet, baskı, tehdit ve karalama yöntemlerini elden bırakmadı.

PKK halkla ilişkilerde de benzer yanlış yöntemleri izledi. 12 Eylül öncesi aşiret çatışmalarına yol açtı. Gerilla savaşı döneminde bu yöntemler devam etti. Kendisinden olmayan herkesi düşmandan saydı. Rejimin baskısı, tehditi veya çıkar nede niyle silah alıp korucu olan kesimleri nötürleştirmek için çaba harcayacağına, onları düşmanca karşıya aldı, köylerine baskınlar düzenledi, çocuk ve kadın ayır-

madan kıyımlar yaptı. Bu, hem korucuların devletle bağıni pekiştirdi, koca aşiretleri rejimin kanatları altına itti, hem de PKK'nin iç ve dış kamuoyunda terörist olarak suçlanmasına yol açtı.

PKK'nin öğretmen, doktor, mühendis gibi sivil kesime, sıradan devlet memurlarına yönelik eylemleri ve yurt dışında, bir bölümüyle Kürt ve Türk soluna, özellikle de Partimize ve KOMKAR'a, bizzat kendisinden ayrılanlara karşı giriştiği şiddet eylemleri bu imajı daha da pekiştirdi.

Bütün bunlar rejime yaradı, onun eline güçlü propaganda olanakları verdi. Öyle ki rejim, hem kitleleri sindirmek için, hem de dış kamuoyunun baskıları karşısında her sıkıştığında soluk almak için, bu tür hunharca eylemleri bizzat yaparak PKK'ye mal etti.

Bu ve benzeri büyük yanlışlar bir Kürt ulusal cephesinin oluşmasına, kitlelerin çok daha büyük ölçekte mücadeleye kazanılmasına, gerek Türk toplumunda, gerekse uluslararası planda barış ve demokrasi güçlerinin desteğinin kazanılmasına engel oldu. PKK'yi ve onunla birlikte Kürt hareketini önemli derecede soyutladı.

Sonuç olarak, silahlı mücadelenin başarı şansı olsa bile, sadece bu yanlış yöntemler başarıya engel olurdu. Eğer bunca yanlış yapılmasa, Türk rejimi karşısında askeri bir zafer sağlama şansı olmasa da, hem PKK, hem de bir bütün olarak Kürt ulusal hareketi, bugün çok daha farklı, avantajlı bir konumda olurdu.

Öcalan'ın kendisi sonradan bu ve benzeri yöntemlerin yanlış

olduğunu söyledi, özeleştiri yaptı ve kimi kadrolarını suçladı, günahları onlara yükledi. Ama bu açıklamalar, hangi nedenle ve niyetle yapılırsa yapılsın, artık sonucu değiştiremezdi, iş işten geçmişti!

PKK'nin önemli zaaflarından biri de örgüt içi demokrasi-nin yokluğu-ydu. PKK Öcalan'ın iki dudağı arasından çıkan direktiflere göre yönetildi. Organlar çoğu zaman göstermelik idiler. PKK içinde özgür bir tartışma süreci hiçbir dönemde yaşanmadı. Üyeler yalnızca Öcalan'ı övmek, izlenen politikaları alkışlamak hakkına sahip oldular. Bu politikayı eleştirmeyi göze alanlar ise, çoğu zaman ihanetle suçlanarak en sert şekilde cezalandırıldılar ve ancak günah çıkarak örgütteki varlıklarını sürdürebildiler. Bu mekanizma Öcalan'ı yüceltip putlaştırırken örgüt üyelerinin kişiliğini ise öldürdü.

Böylece PKK bakımından tam bir kişisel yönetim sözkonusu oldu. Neyin doğru, neyin yanlış olduğuna karar veren hep Öcalandı ve bugün de hala öyledir.

Kuşkusuz, PKK'nin yanlış, salt zamansız silahlı eylemlere yönelmek ve bu mücadeleyi yürütürken izlediği, yukarda bazıları dile getirilen yanlış taktikler ve anti demokratik yönetim tarzı değildir. PKK'yi ortaya çıkaran etkenler, içine girdiği ilişkiler, başından bu güne politikası üzerindeki dış etkiler ve bunların sonuçları üzerine geçmişte çok şey söylendi ve şimdi de söylenecekler var. Bunlar son derece önemlidir. Ama hem asıl konumuzdan uzaklaşmamak için, hem de dönemin hassaslığını göz önüne alarak bu konuları şu

anda ve her yönüyle tartışmayı yararlı görmüyorum..

Zaten herşey o kadar açık ve göz önünde ki, görmesini bilenler için fazla söze gerek yok. Görmemekte ısrarlı ve yeminli olanlar içinse ne söylene boşuna...

● Kararlı, Sürekli, Özverili Örgütsel çalışma

Partimizin kuruluşundan bu yana izlediği politikanın anahatlarını yukarda dile getirdim. Biz bu politikaların uzak görüşlü, ilkeli olduğu, ve 25 yılın sınavından başarıyla geçtikleri kanısındayız. Bundan onur duyuyoruz.

Silahların konuşduğu, toplumun savaşınlara göre kutuplaştığı sözkonusu toz duman ortamında, bu uzun yıllar boyunca, bizim örgüt olarak ayakta kalmamızın bile büyük bir başarı olduğu kanısındayım. Biz, 12 Eylül darbesinden önce başlayan, darbeye ağırlaşan ve o günden bu yana, yirmi yıla yakın süren ve hala da sona ermemiş olan bu azgın terör döneminde, yolumuzu şaşırmadan, doğru bildiğimiz yolda yürüdük.

Kuşkusuz bu başarı, aynı zamanda, 25 yıldan beri bu ilkeler doğrultusunda verilen kararlı, sürekli, yorulma bilmez örgütsel çalışmayla mümkün olmuştur.

Örgütümüzün 12 Eylül öncesi, basın, propaganda ve örgütlenme alanında gösterdiği yoğun performans, sağladığı önemli kitle ilişkileri ve öteki başarılar sizlerce biliniyor. 12 Eylül darbesinden sonra da partimiz, uğradığı ağır operasyonlarla önemli yaralar almış olsa bile, örgütsel çalışmayı asla durdurmamak, zindanda, yurt içinde ve sürgünde mücadeleyi aralıksız olarak sürdürdük.

Yoldaşlarımız 12 Eylül sonrası işkence çarklarında ve zindanlarda, sömürgeci rejimin mahkemeleri karşısında direnişin seçkin örneklerini verdiler, bu uğurda yaşamlarını yitirenler oldu.

Benim de içinde olduğum bir bölüm yoldaş, bu dönemde parti kararıyla yurt dışına geçtik. Ama ağır sürgün koşullarında asla yitginliğe düşmedik ve mücadeleye ara vermedik. Yurt dışındaki diğer yoldaş ve sempatizanlarımızla birlikte, bir yandan rejimi uluslararası planda teşhir ve tecrit çabalarını yürütürken, öte yandan, yurt içinde yaralarımızı sarmak, örgütsel mücadeleyi yeniden canlandırmak ve yükseltmek için vargücümüzle çalıştık.

Sürgün koşullarında bu denli uzun soluklu olmak, dayanmak kolay değildir; ama biz bunu başardık.

Yurt dışında çıkan yayınlara önemli bir katkı sunduk, bunları zenginleştirdik. Aynı zamanda, merkez yayın organımız Riya Azadi'yi yeniden yayın hayatına sokarak yurt içine de ulaştırdık ve orada dağıttık.

Bu yirmi beş yıl boyunca Partimizin ve ona dost ve yandaş kitle derneklerinin, kadın ve gençlik kuruluşlarının, yurt içinde ve dışında Türkçe, Kürtçe, Almanca ve başka dillerde çıkardıkları onlarca dergi, gazete ve bülten var! Sayısı ona yaklaşan yayınevleri ve bunların yayınladıkları, Kürt ulusal mücadelesini, Kürt tarihini, dilini, kültürünü konu edinen yüzlerce kitap ve broşür var.

Partimizin bu 25 yıl içinde yurt içinde ve dışında legal ve illegal, politik ve demokratik planlarda yaptığı örgütsel çalışma onur duyacağımız kadar zen-

gindir. Bu süre içinde politik ve kültürel nitelikte yüzlerce kitleye açık toplantı ve çok sayıda eğitim seminerleri düzenledik. Yurt içinde ve dışında, kendi başımıza ya da öteki dost ve kardeş örgütlerle birlikte, rejimi protesto, Kürt halkının istemlerini dile getirmeye, barışa ve demokrasiye yönelik yüzlerce eylem düzenledik.

Bu toplantıların, kültür gecelerinin, yürüyüş ve mitinglerin gerçekleşmesi için örgütümüz sürekli, sistemli ve planlı bir çalışma yürüttü. Yoldaş ve sempatizanlarımız, bu eylemlerin başarısı için, yıllarboyu, yorulma bilmez bir enerji ve özveri ile çalıştılar. Bundan dolayı yoldaşlarıma, örgütümüzün sempatizanlarına ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Partimiz bu 25 yıl içinde uluslararası planda küçümsenmeyecek bir çalışma yürüttü ve değerli ilişkiler sağladı. Pekçok ülkede hükümetler, parlamentolar ve siyasi partiler düzeyinde onlarca görüşme yaptık. Ben üç kez davetli olarak, Avrupa Parlamentosu'nda Kürt sorununa ilişkin konuşmalar yaptım.

Ben ve öteki yetkili yoldaşlarım, bu yıllar boyunca onlarca uluslararası konferansa katılıp Kürt sorununu ve halkımızın istemlerini dile getirdik. Bizzat kendimiz Kürt sorununa ilişkin iki büyük uluslararası konferans düzenledik.

Bütün bu çalışmalar Kürt sorununun dış kamuoyuna tanıtılmasında, halkımızın mücadelesine dostlar ve destek kazanılmasında, ve sömürgeci rejimin zaman zaman köşeye sıkıştırılmasında büyük rol oynamıştır.

Dış ilişkiler alanında ve Kürt sorununa ilişkin bu tür toplantı-

lar bakımından, Partimizin, Kürdistanlı başka hiçbir örgütün yapmadığı kadar etkin ve yoğun bir çalışma yaptığını onurla söyleyebilirim.

Yoldaşlar, bütün bu nedenlerle, Partimizin Kürdistan ve Türkiye politikasındaki etkisi ve uluslararası saygınlığı, üye sayısı, mali olanakları ve sahip olduğu propaganda araçlarıyla kıyaslanamayacak kadar fazladır.

Bu örgütlülüğün, izlenen doğru politikaların ve özverili bir çalışmanın sonucudur.

● Ulusal Mücadelenin Önündeki İç ve Dış Engeller ● Şiddete Dayanan Politik Kutuplaşma ve Seçenek Sorunu

Öte yandan, salt önümüze doğru politikalar koymuş olmanın, istikrarın, kararlılığın ve 25 yıl süren yoğun bir mücadelenin amaçlara ulaşmaya yetmediğini de görüyoruz.

Elbet, amaçlara ulaşmak yalnızca bizim, şu ya da bu örgütün mücadelesine, politikalarının doğruluğu ya da yanlışlığına bağlı değil. Biz sahnedeki tek etken değiliz. Bu, Kürt hareketinin bütününe bağlı olduğu koşullara ve genel mücadeleye bağlı. Nesnel ve öznel koşulların bütününe bağlı.

Son derece olumsuz nesnel koşulları biliyoruz. Biz Kürtler dört devletin kuşatması altında mücadele ediyoruz ve yeter bir dış destekten yoksunuz.

Bunun yanı sıra, bir de Kürt ulusal hareketinin kendi yanlışları, zaafı var. Bu zaafılardan biri, geçmişten beri hep söylediğimiz gibi, Kürt toplumunun geri toplumsal yapısı, geçmişten miras kalan ve ulusal birliğin önüne bir engel olarak dikilen

Biz ülkemizin koşullarını doğru tahlil ettik ve hem maceracı çıkışlara, hem de rejimin oyun ve planlarına karşı ötekileri uyardık. Eğer öteki ilerici, demokrat Kürt ve Türk örgütleri uyanık ve sorumlu davransalardı, elbirliğiyle bu oyunları bozabilirdik. Bu yapılabilseydi hem Türkiye'de demokrasi ve sosyalizm mücadelesi, hem de Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesi doğal seyrini izlerdi, yanlışla sürüklenmezdi ve kuşku yok ki bugün çok farklı bir noktada olurduk. Oysa solda ve Kürt hareketinde ağır basan dar görüşlülük, maceracılık, sorumsuzluk ve kör mezhep kavgaları rejimin oyunlarının hayata geçmesine fırsat verdi.

feodal yapılar ve ilişkiler, buna karşılık, eksik olan örgütlenme deneyimi ve demokratik değerlerdir.

Dar çerçeveli feodal ya da feodalizm öncesi yapılar -aşiret, mezhep, bölgecilik, ağalık şeyhlik- ve bu yapılara özgü değer yargıları, davranış biçimleri ulusal birliğin önünde engeldirler. Bu tür alışkanlıklar ve değer yargıları siyasal yaşama, örgütlü çalışmaya yansıyor. Eğer toplumumuzda sosyal yaşam ve demokratik ilişkiler gelişkin olsaydı, ulusal hareketin örgütlenmesi, güçlü ve çağdaş partilerin ve birliklerin yaratılması çok daha kolay olurdu.

Aşiretçi-feodal yapı ve değer yargıları bazan siyasal yaşamın dejenerasyonuna yol açacak kadar güçlüdür. Böyle ortamlarda siyasal partiler tarikatleşir, liderler putlaşır.

Ulusal mücadelemizin yüzüye olduğu bu iç ve dış zorlukları, diğer bir deyişle nesnel koşulları bir bütün olarak göz önüne almadan bugünkü durumu, bizzat partimizin durumunu açıklayamayız. Öte yandan, insanlar genellikle sonuçlara, mevcut duruma bakarak hüküm verirler. Dün olduğu gibi bugün de, bizim dışımızdaki birçokları şunu soruyorlar: "Siz ne yapıyorsunuz?" Ya da: "Neden bir seçenek yaratamadınız?"

Kanımca bir seçenek yarat-tık, ama bu seçenek Türkiye'nin ve Kürdistan'ın sözkonusu boğucu ortamında yeterince güçlenmeyi başaramadı.

Kuzey Kürdistan'da bir ulusal cephe, Türkiye ve Kürdistan kapsamında ise bir demokratik cephe oluşturmak için yıllarboyu çaba gösterdik. Bunlar gerçekleşse her iki halkın kaderinde de

çok şey değişebilirdi; ama bu salt bizim çabamızla başarılabilecek bir iş değildi.

Dört parçadan örgütlerin ulusal kongresi için yıllarca çalıştık. Ama bu çabalar, bizim dışımızdaki nedenlerle bir sonuca ulaşmadı.

Biz Kürt halkına dostlar kazandıran bir politika izledik, bazıları ise mevcut dostluk köprülerini sorumsuzca bozup dağıttılar ve Kürt ulusal hareketinin prestijini sarstılar.

Biz ülkemizin koşullarını doğru tahlil ettik ve hem maceracı çıkışlara, hem de rejimin oyun ve planlarına karşı ötekileri uyardık. Eğer öteki ilerici, demokrat Kürt ve Türk örgütleri uyanık ve sorumlu davransalardı, elbirliğiyle bu oyunları bozabilirdik. Bu yapılabilseydi hem Türkiye'de demokrasi ve sosyalizm mücadelesi, hem de Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesi doğal seyrini izlerdi, yanlışla sürüklenmezdi ve kuşku yok ki bugün çok farklı bir noktada olurduk. Oysa solda ve Kürt hareketinde ağır basan dar görüşlülük, maceracılık, sorumsuzluk ve kör mezhep kavgaları rejimin oyunlarının hayata geçmesine fırsat verdi.

Rejim, PKK'nin eylemlerini bahane ederek Kürt sorununu terörize etti. Kürdistan'a yönelik planlarını bir bir hayata geçirdi. Binlerce Kürt köyünü boşalttı, milyonlarca insanımızı sürdü, Kürdistan'ın kırsal kesimini boşalttı, kitleleri sindirdi.

Sözkonusu kirli savaş sürecinde Kürt ve Türk toplumunda ki politik dengeler de buna göre şekillendi. Savaşa uygun düşen bir kutuplaşma oldu. Türk toplumunda barış, demokrasi ve sosyalizm güçleri geriler ve siner-

ken şovenizm ve militarizm güçlendi. Kürt toplumunda da bizim gibi, siyasal mücadeleye ağırlık veren, sorunun barışçı yöntemlerle gündemleştirilmesini ve çözümünü isteyen parti ve eğilimler zayıflarken şiddeti esas alan PKK öne çıktı, güç topladı. Bizim, ve her iki kesimde bizim gibi düşünenlerin uyarıları bu kavga gürültü, toz duman içinde duyulmaz oldu.

Sonuç olarak, gelineen durumun sorumlusu biz değiliz. Biz 25 yılın hesabını açık alımla verebiliriz. Ama tüm bu dönemde, son 30-40 yıl içinde Kürdistan ve Türkiye politikasında rol alan her örgüt ve her kişi, şapkasını önüne koyup düşünmeli. Kendileri demokrasi için, faşizme engel olmak için, rejimin oyunlarını bozmak için ne yaptılar, hangi politikalara omuz verdiler ve sonuç ne oldu?.

Geçmişten ders almak ve hiç değilse bundan sonra aynı yanlışları tekrarlamamak, hiç değilse bundan sonra doğru bir yolda yürümek ve, doğru politikalara omuz vermek için bu gereklidir.

● Kürdistan ve Türkiye Politikası Yeni Bir Dönemeçte

Son bir yılda Türkiye ve Kürdistan politikası bakımından önemli olaylar yaşanıyor. Bir dönemece yaklaşıyoruz veya tam da o dönemecin içindeyiz. 15 yıllık kavga gürültüden sonra toz duman dağılmaya, sular durulmaya başladı.

PKK'nin 1984 yazında giriştiği eylemlerle başlayan ve zamanla tırmanarak tam bir kirli savaşa dönüşen silahlı çatışma döneminin sonuna geldik. Bu eylemler başlangıçta bir kıvılcım etkisi yaptılar. Devletin Kürdistan'daki yoğun baskısı,

zulmü nedeniyle yanıcı madde çoktu ve kitleler, PKK'nin oldukça olumsuz imajına rağmen, bu eylemleri sempatiyle karşıladılar, PKK'ye bir dereçeye kadar destek verdiler. Zamanla bu destek daha da arttı. Çocukları PKK'nin artık zafere yürüdüğünü sandılar. Ama yanlış hesap Bağdat'tan döndü. Aradan geçen 15 yıldan sonra PKK de, ona umut bağlayanlar da gerçeğin acı yüzüyle karşı karşıya kaldılar.

Gelineen durum bizim açımızdan ne bir sürprizdir, ne de düş kırıklığı içindeyiz. Çünkü filmin sonunun böyle bağlanacağını aşağı yukarı tahmin ediyorduk.

Kuşkusuz, gelineen durumun Kürt halkı açısından bedeli büyüktür. Söz konusu yıkım, kıyım, sürgün, çekilen acılar bir yana, Kürt halkı ulusal kurtuluş mücadelesinde 20 yılını yitirdi. Yaratılan tahribatı onarmak, yaraları sarmak daha yıllar alacaktır.

● PKK: Bir Yanlıştan Diğer Bir Yanlış

Öte yandan, PKK geçmişte sürüklendiği politikaların, izlediği yol ve yöntemlerin yanlış olduğunu gerçekten fark etti mi? Bundan sonra doğru politikalara yönelebilecek mi?

Görünen o ki, hayır! PKK bir yanlıştan diğer bir yanlışla sürükleniyor.

Biz PKK'nin silahları bırakmasına karşı değiliz. Aksine silahlı eylemlerle bir sonuca varmanın mümkün olmadığı yeterince görüldü ve silah bırakmak, zararın neresinden dönersen kardır misali, Kürt halkının mücadelesine hiçbir zarar vermez, tersine yarar sağlar.

Ancak, Öcalan'ın ve

PKK'nin yaptığı yalnızca bundan ibaret değil. Eğer sorun silahları bırakıp mücadeleyi siyasal yöntemlerle sürdürmek ol- saydı sorun yoktu. Oysa Öcalan, yakalandığı andan itibaren, Türk devletine, yani Kürt halkını amansızca ezen bu rejime hizmet önermiş, mahkemede Kürt halkının haklı davasını savunmamış, halkımızın yüzyıllardır uğruna mücadele ettiği istemleri bir yana bırakmıştır.

Öcalan federasyonu, hatta, İtalya'dayken dile getirdiği otonomiye bile bir yana bıraktı. O tüm bu istemleri gereksiz, gerici istemler olarak niteliyor!

Öcalan, rejimin elinde Kürt halkını yok saymanın, baskı politikasının, şovenizmin başlıca ideolojik aracı olarak kullanılan Kemalizme övgüler diyor!

Öcalan Kürt halkının geçmişteki ayaklanmalarını gericilikle niteliyor!

"Öcalan bir nefer gibi Türk devletinin hizmetinde olduğunu" ve bu işi "onurla yaptığını" söylüyor! Tüm Kürtleri kendisi gibi davranmaya, Türk devletini güçlendirmeye çağırıyor!..

Öcalan bütün bunları sözde "demokratik Cumhuriyet", barış ve Kürt sorununun çözümü için yaptığını söylüyor.

PKK de Öcalan'ın her dediğini onaylıyor, onun gösterdiği doğrultuda yürüyor ve onun bu "yeni" görüşlerini Kürt kamuoyuna mal etmek için canla başla çaba gösteriyor!

Böyle acınası bir durum dünya devrim mücadeleleri tarihinde görülmemiştir! Olup bitenler çokları için, özellikle de dünya kadar Öcalan'a ve partisine umut bağlayanlar için şaşırtıcı, akıl almaz türdendir. Böyleleri belki şoke olmuşlardır. Belki bundan

böyle umutlarını yitirip siyasetten el etmek çekecek, belki de Öcalan'ın ve PKK'nin "yeni" politikalarına uygun olarak rejimin hizmetine gireceklerdir..

Bazıları ise, hala "belki bu sözlerde bir hikmet vardır, elbet Başkan'ın bir bildiği var!" diyeceklerdir.

"Demokratik Cumhuriyet" kavramı üzerine birhayli spekülasyon yapılıyor. Biz de Türkiye'nin demokratikleşmesinden, bugünkü militarist rejimin, polis devletinin, bundan da öte çete devletin yerine demokratik bir cumhuriyetin oluşmasından yanayız. Ancak sadece bununla Kürt sorunu çözülmüş olmaz ve Kürt halkının istemleri kaşılanmaz. Eğer kastedilen, eşitlik temelinde federal bir sistem olsaydı, sorun yoktu. Oysa Öcalan ne federasyona ne de ötonomiye gerek olmadığını söylüyor. Bu durumda, son dönemde PKK çevrelerinde adeta sihirli bir kavrama dönüştürülen "demokratik cumhuriyet" in gerçekte PKK tabanını ve Kürt kitlesini oyalamaya yönelik boş bir formülden başka birşey olmadığı ortada.

Barişçi bir çözümü, uzlaşmayı biz PKK'den çok önce, yıllardır savunuyoruz ve bu yüzden birçok kez kendilerinin suçlamalarına hedef olduk. Ancak Kürtler için bariş da demokrasi de Kürt sorununun adil çözümünden geçer.

Barişin koşulu ve bedeli Kürtlerin haklı istemlerinden vazgeçmek olamaz. Eğer silahlı mücadele sonuç vermemişse, ki vermedi, eğer bunun çıkaryol olmadığı kendileri tarafından da anlaşıldıysa, silahlar bırakılabilir; ama eşitlik ve özgürlük için mücadeleyi öteki yöntemlerle ve kararlıca sürdürmek gerekir.

Haklı Bir Davanın temsilcileriyiz

● Özgürlük Mücadelesi Zafere kadar Sürecek

Öcalan'ın ve PKK'nin bu duruma gelmesine şaşırmadık. Bizim için bir umutsuzluk söz konusu değil. Kürdistan Sosyalist Partisi olarak dün izlediğimiz ilkeli politikaları sürdürüyoruz. Dün olduğu gibi bugün de doğru yolda olduğumuzdan kuşumuz yok. Biz Kürt halkının kurtuluşu, eşitlik ve özgürlük için mücadele ediyoruz. Bu haklı davanın temsilcileriyiz.

Bu mücadele yüzyıllardır sürüyor. Yolumuz inişli çıkışlıdır. Halk olarak çok zor dönemler yaşadık; ama mücadele hiç durmadı. Kuşku olmasın ki o yine durmayacak ve özgürlüğe kadar sürecek.

Bize yaşanan zor dönemlerde umudu canlı tutmak ve topluma çıkış yolunu göstermektir. 25 yıldır bunu hep yaptık. Partimizin yeni kurulduğu bir dönemde, 1975 yılının ilkbaharında Kürt hareketi yine böylesine acı günler yaşadı. Irak Kürt ulusal kurtuluş hareketi silahları bıraktı ve durum gerek bu parçada, gerekse diğer parçalardaki yurtsever çevrelerde büyük bir düş kırıklığı yarattı. İşte o günlerde, 1975 yılının Haziranı'nda yayın hayatına başlayan Özgürlük Yolu'nun ilk sayısında şunları söyledik:

"Kürt halkı bugün desteksizlik, ağır şartlar ve yöneticilerinin hataları yüzünden yenilgiye uğrasa bile, bu, herşeyin bittiği anlamına gelmez. Ancak tarihi bilmeyenler ve halkın gücüne inmayanlar böyle düşünebilir."

Nitekim tam da o dönemde Kürdistan'ın Türkiye ve İran parçalarında mücadele yükseldi.

Irak Kürdistanı'nda ise hareket kısa sürede toparlandı.

Bugün de anlayışımız budur. Öcalan'ı İmralı'da "saygın biçimde" konuk eden, ona ve PKK'ye her dilediğini dikte ettiren sömürgeci rejim boşuna sevinmesin, yurtsever insanlarımız da boşuna üzülsün. Kürt ulusal mücadelesi bir örgüte ve kişiye bağlı değildir. Bu, kökleri binyıllara dayanan mücadeleciler bir ulusun özgürlük davasıdır ve zafere kadar asla bitmeyecektir.

Bütün sorun, yanlışlardan dersler alarak yola devam etmektir. Kürt hareketine düşen görev budur.

● Kürt Sorununa Adil ve Barişçi Çözüm

Bundan böyle mücadelemiz için yeni bir dönem söz konusudur. Eğer yanlışlardan dersler çıkarabilirsek, bugün olumsuz gibi görünen durumu Kürt halkının mücadelesi açısından olumluya çevirebiliriz. Toplumsal sorunları çözmek için şiddeti temel alan politikaların bir çözüm getirmeyeceği görüldü. Bu yalnız PKK açısından değil, rejim açısından da böyledir.

Kürt sorununu terörize ederek ondan kurtulmaya çalışan rejim amaçlarına ulaşamadı. Sorun daha da boyutlanarak ve uluslararasılaşarak bugün de rejimin önünde duruyor. Öte yandan, söz konusu kirli savaş yüzünden Türk toplumu da büyük bir bedel ödedi. Rejim terörü bahane ederek bizzat Türk halkının da ekmeğinden ve özgürlüğünden kesti. Türk ekonomisi de önemli kayıplara uğradı, uyuturucuya bağımlı hale geldi. Kirli savaş çarkı büyüdükçe büyüdü, toplum çetelerin kiskacına düştü; şiddete, kire pasa battı. Tür-

kiye uygar ve çağdaş dünyadan daha da uzaklaştı. O, Kürt sorununu çözmeden bu dünyada yer bulamaz.

İki toplum açısından da sorunları çözmek için yeni yaklaşımlara gerek var. Bu Partimizin yıllardır savunduğu diyalog ve barışçı çözüm yoludur.

Kuşkusuz, bu kolayca ve kendiliğinden olmayacaktır. Şu anda PKK'yi dilediği çizgiye çekmiş olan rejim, bir zafer kazandığını, bu işi artık bitirdiğini sanabilir ve sorunun çözümü için herhangi bir adım atmaya gerek görmeyebilir. Biz de militarist, şoven rejimden sağduyulu adımlar beklemiyoruz. Rejimi ancak buna mecbur edebiliriz ve bu da, her zaman vurguladığımız gibi, örgütlü, kararlı, kitlesel siyasal mücadeleyle olacaktır.

Kürt hareketi ister istemez, bundan böyle siyasal, barışçı mücadele yöntemlerine ağırlık verecektir. Böyle bir durumda, rejim bakımından da eski yöntemlerde ısrar etmek zorlaşacaktır. PKK'nin eylemlerini bahane ederek baskı çarkını pekiştiren, hak ve özgürlükleri tırpanlıyan, milatarizmi tırmandıran rejim, bundan böyle ne iç ne dış kamuoyunu oyalamak için bu gerekeceyi kullanamaz. Yeni süreçte, Türk toplumunda da barış ve demokrasi güçlerinin önü açılacak, her iki toplumun demokratik, özgürlükçü güçleri arasında, geçmiş dönemin zayıflattığı bağlar yeniden güçlenecektir.

● Yeni Dönemin Görevleri

Kürt kesiminde şimdi, tüm yurtsever örgüt ve kişilere düşen, yılmınlığa kapılmadan ve küçük hesaplar içine girmeden, bu yeni dönemin anlamını kavramak ve ulusal hareketin, geç-

mişte içine düştüğü hatalardan arınarak toparlanması, sağlıklı kanallara yönelmesi için çaba göstermektir.

Ne teslimiyet ne de macera; bugün Kürt ulusal güçlerinin önündeki yol, kitlelere dayanan örgütlü siyasal mücadeledir.

Biz Kürdistan Sosyalist Partisi olarak geçmişte nasıl sorumlu ve ilkeli davrandıysa bundan böyle de tavrımız öyle olacak. Öte yandan, dün olduğu gibi bugün de bu iş yalnızca bizimle bitmez. Hareketin toparlanması, sağlıklı kanallara yönelmesi için, bugün hala Kürdistan'ın politik sahnesinde var olan, mücadeleye istekli olan her grup ve kişiye görev düşüyor. Herkes, Kürt halkının yılmınlığa düşmemesi, hareketin sağlıklı bir kanalda toparlanması ve mücadelenin canlanması için elele vermeli. Enerjiyi, gücü ve deneyimi birleştirmeliyiz.

Biz, Kürdistan Sosyalist Partisi olarak programımıza ve temel politikalarımıza evet diyen herkesle birlikte, aynı örgüt çatısı altında çalışmaya açığız. Aynı ana doğrultuda, yani Kürt halkının özgürlüğü için mücadele eden, ama kimi konularda bizden farklı ve kendilerine özgün politikaları olan diğer örgütlerle ise ortak çalışmaya, iş ve güç birliklerine açığız. Diğerlerinden de bu tutumu bekliyoruz.

Birbirimize karşı önyargıları, dar grup çıkarlarını, kişisel hesapları ve haseti aşarak, birlikte iş yapmanın, birlikte yürümenin yollarını bulmalıyız. Çünkü ancak böylesine bir hoşgörü ve uzlaşma anlayışıyla, güçlü birlikler yaratabilir, kitlelere güven verebilir ve onları ortak amaçlar doğrultusunda seferber edebiliriz.

Biz Kürdistan Sosyalist Partisi olarak geçmişte nasıl sorumlu ve ilkeli davrandıysa bundan böyle de tavrımız öyle olacak. Öte yandan, dün olduğu gibi bugün de bu iş yalnızca bizimle bitmez. Hareketin toparlanması, sağlıklı kanallara yönelmesi için, bugün hala Kürdistan'ın politik sahnesinde var olan, mücadeleye istekli olan her grup ve kişiye görev düşüyor. Herkes, Kürt halkının yılmınlığa düşmemesi, hareketin sağlıklı bir kanalda toparlanması ve mücadelenin canlanması için elele vermeli. Enerjiyi, gücü ve deneyimi birleştirmeliyiz.

Hareketin bir görevi toparlanmaksa, öteki görevi ülke gerçeklerine uygun bir mücadeledir. Rejim, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü planında demokratik kanalları açmadıkça -ki o, bu kanalları kolay kolay açmayacaktır- mücadelemiz, ister istemez hem illegal, hem de legal planlarda devam edecektir.

Bu aşamada, Kürt ulusal hareketine düşen, rejimin istediği çerçevede değil, ulusal çıkarlara uygun düşen bir çerçevede ortak mücadelenin biçim ve araçlarını yaratmaktır.

Bu araçlar arasında, mümkün olduğunca en geniş yurtsever kesimleri biraraya getiren bir günlük gazete ve bu türden bir legal parti önem taşıyor. Biz bu konuda üstümüze düşeni yapmaya hazırız. Diğer yurtsever kesimlerle birlikte aynı gazetede yazabilir, aynı legal partide çalışabiliriz. Önemli olan aynı ortak hedefe yönelmiş bir çoksesliliği ve demokratik ilişkileri yakalayabilmektir.

● 2000 Yılına Girerken

2000 yılının eşiğine yaklaştık. Bu tarihsel anı yaşamak kendi başına bir mutluluktur. Ama daha da önemli olan bu eşikten özgür, çağa yaraşır bir bilinçle geçen kişiler ve toplumlar olabilmektir.

Ne yazık ki toplum olarak bu durumda değiliz. Türkiye'yi yöneten rejim, hem Türk hal-

kından, hem Kürt halkından, hem de Türkiye'de yaşayan herkesten bu mutluluğu esirgedi.

Türkiye birçok başka benzeri gibi hala uygar dünyanın çok gerisinde. Bir işkence, şiddet ve korku ülkesi. Kaynaklarının zenginliğine, doğanın eşsiz güzelliğine karşılık, Türkiye insanı açlığın, işsizliğin, binbir sorunun pençesinde bunalıyor. Bu rejim insanlarına özgürlük, ekme ve kitap veremiyor. O, halkların eşit ve özgür koşullarda yanyana, barış içinde yaşamasına fırsat vermiyor, Kürt halkına ulusal zulüm uygulamakta, komşularına karşı güç gösterisinde ısrar ediyor.

Bu, 2000 yılının eşiğinde ne büyük çelişkidir!

Geçtiğimiz yüzyıllar, özellikle de son iki-üç yüzyıl, insanlık yaşamında şaşırtıcı, hayranlık verici bilimsel ve teknolojik değişikliklere, büyük devrimlere, sosyal yenilenmelere yol açtılar. Önümüzdeki yüzyıllar kuşku yok ki, şimdiden tasavvur edemeyeceğimiz, çok daha hayranlık verici gelişmelere tanık olacaktır. Tıp, biyoloji, iletişim ve uzay teknolojisi alanındaki büyük devrimlerin işaretleri şimdiden görülmektedir.

İnsanlık önümüzdeki bin yıl içinde, belki de bütün geçmişiy-le kıyaslanamayacak kadar büyük değişiklikler yaşıyacaktır. Bu değişimin yalnız bilim ve teknik alanında değil, sosyal ya-

şamda da olacağına kuşku yoktur. İnsanlık, büyük bir ihtimalle önümüzdeki birkaç yüzyıl içinde açlık, işsizlik, barınak yokluğu, cehalet gibi sorunları tümünden yenecek, nüfus artışını denetim altına alacak, herkes için özgürlüğe, eşitliğe ve sosyalizmin öteki değerlerine yaklaşacak, savaşları insanlık yaşamından tümüyle silip atacaktır. Sonuç olarak o kanıdayım ki, insanlık önümüzdeki yüzyıllarda ilkel geçmişti tümünden yenerek gerçek uygarlığa ulaşacaktır.

İnsanlığın 2000 yılına girdiği böylesine önemli bir tarihsel dönemeçte biz de parti olarak, ulusal kurtuluş, demokrasi ve sosyalizm mücadelesiyle dopdolu 25 yılı, bir çeyrek yüzyılı geride bırakıyoruz.

Geçmişte yaptıklarımızdan dolayı mutlu ve onurluyuz. Bundan dolayı mücadeleye emek veren herkesi kutlarım. Bu uğurda yaşamlarını vermiş olan insanları saygıyla anarım.

Öte yandan görevimiz bitmedi. Şu anda taşıdığımız mücadele bayrağını, ömrümüz ve enerjimiz yettiği ana kadar taşımamız ve bizden sonraki kuşaklara devretmemiz gerekecek. Özgürlük mücadelesi bundan böyle de büyük özveri, emek ve uzun soluk gerektiriyor.

Bu soylu davada Partimize başarılar dilerim.

Yaşasın ulusal kurtuluş, demokrasi ve sosyalizm mücadelemiz!

Yaşasın Kürdistan Sosyalist Partisi!

Kriz üreten rejim, sorunları çözemez, istikrarı sağlayamaz

Ecevit hükümeti, demokrasi ve emek karşıtı karakteriyle Demirel'in Milliyetçi Cephe hükümetlerinden bu yana parlamentodan çıkmış en gerici ve saldırgan hükümettir. Bu hükümet, kısa süre içinde sağladığı yasal ve anayasal değişikliklerle ülke kaynaklarını ipotek altına sokmuş, işçi ve emekçi yığınlarla toplumun dar gelirli kesimlerine açlık ve köleliği dayatmıştır.

İbrahim METİN

18 Nisan seçimleri sonrasında oluşan siyasal tablonun temel taşları daha seçimler yapılmadan önce döşenmişti. Ecevit'in önderliğinde kurulacak bir DSP-ANAP hükümeti, yalnız yerli ve yabancı sermaye çevrelerinin değil, medyanın ve batılı hükümet çevrelerinin de bir beklentisiydi. Bu beklenti, MHP'nin kirlili savaş rantını oya tahvil etmesiyle başlangıçta biraz gölgelebilir gibi oldu ise de, Ecevit'in başbakanlığında kurulan Milliyetçi ANASOL hükümeti, izlediği emek ve özgürlük karşıtı politikalarla sermaye çevrelerinde oluşan bu endişeleri çabuk giderdi, gölgeleri sildi. Esasen DSP, MHP ve ANAP' tan oluşan koalisyon, sermaye çevreleriyle MGK'nın nicedir hasretini duydukları bir hükümet modeliydi. Irkçı sağla sözde "solu" bir araya

getiren-böylesi bir hükümet modeli, MGK'nın isteklerini karşılayabilir, işbirlikçi tekellerin önündeki engelleri kaldırabilirdi. Bu koalisyon modelinin önündeki tek olumsuzluk, geçmişte birbirlerine düşman olan DSP - MHP kadrolarının sürtüşerek kurulan hükümeti risk altına sokmalarıydı. Ancak geçen zaman içinde Ecevit'in, politik rotasını ve inançlarını terk ederek gericileşmesi ve ırkçılıkta MHP ile boy ölçüşmesi, bu ihtimali ortadan kaldırdı. Yıllar sonra yeniden doğan iktidar ortaklığı, vurgun ve talandan pay kapma heyecanı içindeki Ecevit taraftarlarının iştahını öyle kabarttı ki, MHP'nin üstündeki kan lekesini kimse umursamadı bile.

Türk medyası, siyasi ve psikolojik ortamı koalisyonla uygun hale getirmek için MHP'nin ar-

tık değiştiğini, merkeze kayarak liberalleştiğini ısrarla propaganda etti. Bu propaganda da o kadar ileri gittiler ki, MHP yöneticileri bile rahatsızlıklarını dışa vurup değişmediklerini kamu oyuna açıklamak durumunda kaldılar. DİSK eski genel başkanı Rıdvan Budak ve Uluç Gürkan gibi geçmişte faşist saldırılara hedef olmuş DSP milletvekilleri, MHP'in "değişmedik" ısrarına rağmen faşist güruhla ortaklığı içlerine sindirip rejimin kendilerine sunduğu ayrıcalıkların diyetini ödediler.

Milliyetçi ANASOL hükümeti, çok az hükümete nasip olan güçlü ve yaygın bir iç, dış destekle işe başladı. Doğrusu daha ilk icraatıyla da bu desteği hak ettiğini ortaya koydu. Sermaye çevrelerinin istediği yasal değişiklikleri yapmak için geceli gündüzlü çalıştı. Parlamentonun gerici yapısından da yararlanarak işçi ve emekçi yığınlar karşı tam bir düşmanlık politikasına yöneldi.

Ecevit hükümetinin çok yönlü saldırıya geçtiği hedeflerden birisi de Kürt halkı oldu. Kendisinden önceki başbakanların başaramadığını başarıp Kıbrıs fatihi ünvanına bir de Kürdistan fatihi ünvanını eklemek istiyor. Öcalan'ın uluslararası istihbarat örgütlerince Kenya'da yakalanıp Türkiye'ye teslim edilmesi ve sonrasında yaşanan gelişmeler, O'na, bu isteğini gerçekleştirme fırsatı gibi göründü. Kürt halkının varlığına, kimlik haklarına ve diline karşı amansız bir mücadele başlattı. Sosyal ve ekonomik geri kalmışlık sorununa indirgediği Kürt sorununu bastırmak ve kamuoyunu aldatmak için, şimdiye kadar onlarcası fos çıkan yeni bir ekonomik kalkınma hamlesi(!) başlattı. Milliyet gazetesi başta

olmak üzere bir kısım basın da "terör bitti, haydi doğuya" kampanyası ile Ecevit'in bu politikasına destek verdiler.

● Hükümete bağlanan umutlar tükeniyor

Askerlerin umut bağladığı, medya tarafından çözüm hükümeti olarak lanse edilen, arkasına iç ve dış sermayenin desteğini alarak işe koyulan üç partili koalisyon hükümeti, sözünü ettiği avantajlara rağmen, beklenenden de kısa sürede kendisine bağlanan umutları tüketti. Biriken sorunlara çözüm bulmak yerine, şimdiye kadar uygulana gelen baskıcı politikalarda ısrar ederek, sorunları daha da büyüttü ve kitlelerin hükümetten yüz çevirmesine yol açtı.

Öte yandan popülist ve faydacı niyetlerle, FP'si ve türbancılara karşı generallerin istediği ölçüde bir sertlik gösteremedi. Bu yüzden askerler medyada görünmeye ve yeniden 28 Şubat Kararları'nı dan söz etmeye başladılar.

Öyle görünüyor ki, eğer "irtica" ya karşı önlem paketi " yasalaştırılmaz, ifade ve örgütlenme özgürlüğü üzerindeki yasaklar kaldırılırsa, hükümetle ordu arasındaki ilişkiler iyice gerilecek ve belki de çok sürmeden kopacaktır.

Bu söylediklerimize bakarak mevcut hükümetin kısa sürede dağılacığını varsaymak eksik bir değerlendirme olur. Hükümet ayakta kalmak için sermaye çevreleriyle ordunun desteğine muhtaçtır ve bu çevrelere hala güveniyor. Bu güveni diri tutmak için Kürt halkına, işçi ve emekçi yığınlar ve toplumun barışsever güçlerine karşı katı ve saldırgan bir politika izliyor. O kadar ki, iz-

Ecevit hükümetinin çok yönlü saldırıya geçtiği hedeflerden birisi de Kürt halkı oldu. Kendisinden önceki başbakanların başaramadığını başarıp Kıbrıs fatihi ünvanına bir de Kürdistan fatihi ünvanını eklemek istiyor. Öcalan'ın uluslararası istihbarat örgütlerince Kenya'da yakalanıp Türkiye'ye teslim edilmesi ve sonrasında yaşanan gelişmeler, O'na, bu isteğini gerçekleştirme fırsatı gibi göründü. Kürt halkının varlığına, kimlik haklarına ve diline karşı amansız bir mücadele başlattı. Sosyal ve ekonomik geri kalmışlık sorununa indirgediği Kürt sorununu bastırmak ve kamuoyunu aldatmak için, şimdiye kadar onlarcası fos çıkan yeni bir ekonomik kalkınma hamlesi(!) başlattı. Milliyet gazetesi başta olmak üzere bir kısım basın da "terör bitti, haydi doğuya" kampanyası ile Ecevit'in bu politikasına destek verdiler.

lenen emek karşıtı politikalar hükümet yanlısı sendikaları bile hayal kırıklığına uğrattı ve onları, hükümet politikalarına karşı muhalefet eden sendika çevreleriyle eylem birliğine yöneltti.

Medya ise, hükümet oluşumundaki katkı ve desteğine rağmen hükümetle çok uyumlu değil. Kendisinden beklenen "mehmetcik basın" rolünden saptığı an, hem hükümet hem ordu tarafından suçlu görülüyor, hatta kışkırtıcı ve güvenilmez ilan ediliyor. Bunun somut örneklerinden birisi Marmara'yı yerle bir eden deprem sonrasında yaşandı. Hükümet ve ordunun beceriksizliğini dışı vuran haberler yayınladığı için Kanal 6 televizyonu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) devreye sokularak bir hafta süreyle kapatıldı. Gazeteciler ve medya kuruluşları tehdit edildi. Hatta Gen. Kurmay başkanı, askerlerin deprem çalışmalarına katılmasını görüntülemeyen basın mensuplarının zorla getirilerek görüntü aldırılmasını, emir verdiğini ve bu emirden sonra askerlerin televizyon ekranlarında gösterildiğini, övünerek anlattı. Gazetecileri emir eri gibi gören, talimatla ve yasaklarla iş yaptırmaya alışmış olan bu saldırgan ve baskıcı politika sahipleri, ordu ve bir kısım tekelci sermaye çevresi dışında kalan geniş toplum kesimlerinde nefret duygularının gelişmesine, yazılı ve görsel medya'da az da olsa tepkilerin doğmasına yol açtı.

Türk ırkçılığının değişik versiyonlarını temsil eden Ecevit hükümeti, mevcut parlamentonun bileşenleri itibarıyla şimdilik seçeneksiz gibi görünse de, yaşanan söz konusu gelişmeler nedeniyle bir kriz ortamına doğru gitmenin işaretlerini veriyor.

Üstelik krizi fitilleyen bir çok faktör var. Hükümet partilerinin giderek benzeşen politikaları vurgun talan düzeninin restorasyonuna yönelirken, sermaye yanlısı politikalar yığınların uyanmasına ve eylemli muhalefetine yol açıyor. MHP ilk şaşkınlık devresini atlattıktan sonra kamu yönetiminde büyük bir kadrolaşma hareketi başlattı. Ve yandaş olan çete ve mafya örgütlerine, katliam sanıklarına özel af çıkarmaya çalıştı. Bu çabalar şimdilik sonuçlanmış değil. Ancak bu gidişatın hükümetin sonunu hazırlayan tohumları içinde taşıdığı da bir gerçektir.

● 'Balans ayarı' kısıkaç gibi toplumu sıkımsatmaya devam ediyor

İşleyen süreç askerlerin değerimene su taşıyor. Generaller, her zaman olduğu gibi bu dönemde de toplumsal ve siyasal yaşam üzerindeki ağırlıklarını sürdürüyorlar. Toplumu bunaltan tüm sorunların öznesi durumunda olmalarına rağmen, kendilerini sorunların dışında ve tek çözüm gücü olarak gösteriyorlar. Toplumsal uyanışa, Kürtlerin özgürlük, demokrasi ve barış taleplerine karşı dinci çevreleri yıllarca kullandıkları halde, şimdi de "laiklik" adına toplumun ilerici kesimlerini onlara karşı kışkırtıyorlar. Bu, askerler için yeni bir tutum değil. Toplumu kamplara ayırıp çatıştırarak yönetmek eskiden beri baş vurdukları bir yöntemdir. Bu yolla kontrolü sağlayamadıkları durumlarda, bizzat sahneye çıkarak politik yaşama ve "anayasal düzene" müdahale etmekten çekinmediler. "Rejimi koruma ve kollama" gerekçesiyle yapılan bu mü-

dahaleler, her defasında toplumsal gelişmeyi durdurdu ve rejime muhalefet eden barış ve demokrasi güçlerini ezmekle sonuçlandı.

Bu kez de öyle oldu. Generaller, rejimin bozulan dengelerini yerine oturtmak üzere 27 Şubat 1997'de Refahiyol hükümetine bir dizi karar tebliğ ettiler. Hatırlanacağı üzere o günkü hükümet bu müdahaleye karşı koymadı ve istifa etti. Ancak rejime dönük "balans ayarı" etkisini sürdürdü; RP kapatıldı. Yerine kurulan FP'si ve HADEP hakkında kapatma davaları açıldı. Türbanlı öğrenciler üniversitelere sokulmadı. Genelge ve tammimlerle Kürt kültürü ve dili üzerindeki baskılar artırıldı; Kürtlüğü akla getirdiği varsayılan yüzlerce sözcük ve deyimlerin basın yayın alanında kullanılmasına yasaklar getirildi.

27 Şubat Kararları, gericiliğe karşı mücadele görüntüsü altında inanç, ifade ve örgütlenme özgürlüğü ile Kürt halkının barış ve demokrasi talebine yöneltilmiş en ciddi saldırılardan birisi oldu. Bu kararlarla toplumun ileriye doğru yürüyüşü durdurulmaya, değişim ve dönüşümün kapıları bir kez daha sıkı sıkıya kapatılmaya çalışıldı. Sürekli iç ve dış düşmanlardan söz edilerek kitlelerin düşünce refleksleri dumura uğrattığı için, düzenin restorasyonunu amaçlayan bu kararlara karşı ciddi bir toplumsal ve siyasal muhalefet oluşmadı. Aksine muhalefet etmesi gereken güçlerin önemli bir bölümü vesayet rejiminin öngördüğü saflarda yerlerini aldılar. 27 Şubat Kararları o günden bu güne kurulan her hükümetin amentüsü oldu ve siyasal alanın düzenlenmesinde tayin edici kriterler ola-

**Türk ırkçılığının
değişik versiyonlarını
temsil eden Ecevit
hükümeti, mevcut
parlamentonun
bileşenleri itibariyle
şimdilik seçeneksiz
gibi görünse de,
yaşanan söz konusu
gelişmeler nedeniyle
bir kriz ortamına
doğru gitmenin
işaretlerini veriyor.
Üstelik krizi fitilleyen
bir çok faktör var.
Hükümet partilerinin
giderek benzeşen
politikaları vurgun
talan düzeninin
restorasyonuna
yönelirken, sermaye
yanlısı politikalar
yığınların uyanmasına
ve eylemli
muhalefetine yol
açıyor. MHP, ilk
şaşkınlık devresini
atlattıktan sonra kamu
yönetiminde büyük bir
kadrolaşma hareketi
başlattı. Ve yandaşı
olan çete ve mafya
örgütlerine, katliam
sanıklarına özel af
çıkarmaya çalıştı. Bu
çabalar şimdilik
sonuçlanmış değil.
Ancak bu gidişatin
hükümetin sonunu
hazırlayan tohumları
içinde taşıdığı da bir
gerçektir.**

rak kabul gördüler.

"Teröre ve bölücülüğe" karşı kendini "düşük yoğunluklu savaşın" içinde gören ordu, "bölünme" sendromuyla bir toplumsal korku ve şatlanma yarattı. Kimleri düşman gördüyse, toplumun da onları düşman olarak görmesini istedi. Generaller bu sayede ülke yönetimi üzerindeki etkilerini pekiştirip ülke kaynaklarını üretim dışı alanlarda, kitlelerin barış ve özgürlük taleplerini bastırmada rahatça kullanabildiler. Bu durum ekonomik, sosyal ve siyasal yaşamı kilitledi; demokratik gelişmeyi durdurdu. Zaten sınırlı olan ifade ve örgütlenme özgürlüğü tümüyle ortadan kaldırıldı. Askerlerin açtığı kulvarda saf tutmayanlar hain ve düşman ilan edilerek ya tutuklandılar ya da işlerini kaybederek mahkeme kapılarında süründürüldüler. Kürt halkına ve demokratik sol güçlere karşı sürdürülen savaş öylesine muazzam olanaklar yarattı ki, militarizmin etkisine girmeyen bir tek alan kalmadı; siyasal erkin yanı sıra büyük ekonomik işletmelerin denetimi de ordunun eline geçti. Bunun sonucunda emekçi kitlelerin hayat şartları daha da güçleşti; yığınların alım gücü düştü; sağlık, eğitim, beslenme ve barınma olanakları mutlu bir azınlığın yararlanabildiği ayrıcalıklar haline geldi.

Çözüm hükümeti olarak lanse edilen Ecevit hükümeti, tüm bu gelişmeler ve biriken sorunlar karşısında geliştirdiği politikalarla, geçmiş hükümetlerden hiç bir farkının olmadığını ortaya koydu; çözüm diye bir derdinin olmadığını gösterdi. Buna rağmen bazı kesimlerin umut ve beklentileri hala sürüyor. Bu çevreler başta Kürt sorunu olmak üzere

diğer tüm temel sorunların çözüm yoluna girdiği ya da girmekte olduğunu iddia ediyorlar.

● Rejimin Kürt sorununu çözme niyeti var mı?

Kuşkusuz var; ama bu, kimi-lerinin umduğu ve beklediği gibi barışçıl, siyasal bir çözüm niyeti değil, şiddet yöntemleriyle Kürt halkını yıldınlığa uğratarak teslim alma niyetidir. Bu niyet Türk devletinin kuruluşundan beri hiç değişmemiştir ve bugün de öyledir. Herkes biliyor ki, inkarcı ve baskıcı politikalarla Kürt sorununu kangrenleştiren, çözümünü erteleyerek bu günlere taşıyan Türk devletidir. Dolayısıyla sorunun çözümünü sağlama sorumluluğu elbette en başta ona düşüyor. Ancak Türk devletini yönetenler ırkçı ideolojinin etkisi altındadırlar ve bu sorumluluğu idrak etmekten uzak görünüyorlar.

Ortadoğu da bugün, bölge hatta dünya barışını risk altına sokan bir durum söz konusu ise, bunun nedenlerinden birisi de sömürgeci bölge devletlerinin Kürt halkına karşı izlediği düşmanlık politikasıdır. Ayrıca Türkiye'nin bu politikalarda başı çektiği ve yalnız kendi sınırları için değil, diğer parçalardaki Kürtlerin gelecekleri üzerinde de tehdit oluşturduğu bilinen bir gerçektir.

Devlet, bu konuda kendisine yöneltilen eleştiri ve baskılar karşısında her zaman yalancı ve ikiyezölü bir politika izledi. Kürt sorununun demokratik siyasal çözümü ve demokratikleşmenin sağlanması yönünde yapılan çağrılara "terör ve şiddet" ortamının devam ettiği gerekçesiyle karşı çıktı. Oysa bu doğru değildi. Şiddeti doğuran da sürdüren de ken-

disiydi. O, şiddet ve terör ortamının son bulmasını hiçbir zaman istemedi. Çünkü devlet yapılanması ve yönetici klüğün çıkarları mevcut ortamın aynen devam etmesinden yanaydı. O, bunu devam ettirmek için elinden gelen her şeyi yaptı; terör ve şiddet ortamından azami derecede yararlandı; Kürtlere ait köy ve kasabaları yıktı, milyonlarca kürdü yurtlarından sürdü, on binlercesini tutuklayıp işkence tezgahlarından geçirdi.

Devletin, Kürt halkını baskı ve zor yöntemleriyle teslim alma politikası daha kapsamlı planlar çerçevesinde bugün de devam ediyor.

Öcalan'ın yakalanması sonrasında sorunun barışçı yollarla çözümü için uygun şartların oluştuğu fikri, birçok aydın ve siyasetçi tarafından dile getirilirken, PKK, Öcalan'nın ve yetkili organlarının ağzından, Kürt kimliğinin tanınması ve belli demokratik adımların atılması halinde, silahlı tümden bırakabileceğini açıkladı. PKK'nin yürüttüğü silahlı mücadeleyi "terör" olarak niteleyen ve bunu Kürt sorununun barışçı yollarla çözümü ve demokratikleşme önünde en büyük engel olarak gösteren devlet, bu açıklamalara hiçbir değer biçmedi. Aksine başbakanın ağzından, "Kürt sorunu diye bir sorunun bulunmadığını, teröristlerin silahlarını bırakarak devletin şefkatine sığınmalarından başka çıkar bir yol olmadığını" açıklamakla yetindi.

İmralı yargılaması devlet politikalarını Öcalan'a onaylatmak ve bir de O'nun ağzından Kürt kamuoyuna duyurmak için düzenlenmiş bir mizansen içinde gerçekleşti. Yargılama süreci boyunca Öcalan'dan, Kürt Ulusal

Mücadelesini savunmasını, yarattığı yıkım ve işlettiği cinayetlerden ötürü Türk devletinin kınanmasını bekleyenler, büyük bir hayal kırıklığına uğradılar. Öcalan, "şehit analarından özür diliyorum" diye başladığı savunmasında, yaşananlardan sorumlu olduğunu kabul etti, fakat politik stratejisini, örgütünü ve Kürt halkını savunmadı; aksine, Kürt halkını ve kendi örgütünü suçlayarak, "üçte biri hasta, üçte biri tutsak, üçte biri delillerden" oluşmuş bir toplum ve onun yansıması olan bir örgüt olarak değerlendirdi. Ve "Türkiye'de demokrasi de var, ifade ve örgütlenme özgürlüğü de; olanı ben niye isteyeyim ki" diyerek, Demirel'in yıllardır savunduğu görüşleri dile getirerek herkesi şaşırttı.

Bütün bu gelişmelerin yaşandığı günlerde, eğer insan hakları savunucusu, İHD genel başkanı Akın Birdal, garip bir tesadüf sonucu ya da bir gözdağı vesilesi olarak cezaevine konulmamış olsaydı, İmralı'da yaşanan trajediyi birçok kimse belki fark etmeyecek, söylenen sözlerde yine bir "keramet" arayacaktı.

Kürt halkının özgürlük taleplerini "dil" ve "Kültür" sorununa indirgeyerek, uğrunda yıllarca silahlı mücadele yürüttüğü hedeflerinden vazgeçmek bile, yargılamanın sonucunu değiştirmeye yetmedi ve Öcalan'a idam cezası verildi. Koalisyon liderleri daha yargılama süreci bitmediği halde, verilen idam cezasını uygulamaktan zevk duyacaklarını, önlerine gelmesi halinde bu yönde oy kullanacaklarını açıklayarak, yüksek yargı üzerinde baskı oluşturmayı ihmal etmediler. Öyle bir ırkçı dalga yükseltildi ki, bir tek karar gününün ulusal bayram ilan edilmediği kaldı.

Karar sonrası yaşanan gelişmeleri Kürt halkı kaygı, dünya ise ilgiyle izliyor.

Hükümet, çıkardığı pişmanlık yasası ile insanları silah bırakmaya değil, halka ve içinde yer aldığı örgüte ihanet etmeye çağırıyor. Çatışmaya girmemiş ve güvenlik görevlisi vurmamış olmak, verdiği bilgilerle örgüte darbe vurmak ve yönetici kadrodan olmamak gibi şartları yerine getirmeyenler, silah bıraksalar bile cezadan kurtulamayacaklar. Bunun devlet hizmetine girmek ya da savaşmak dışında bir ara yol bırakmadığı apaçık ortada. Öyle anlaşıyor ki, devlet, silahı bırakacak olanların normal insanlar olarak toplumun içine dönmelerini değil, devletin hizmetine girerek içinde yer aldıkları örgüte karşı savaşmalarını ve verecekleri bilgilerle örgütü çökertmelerini bekliyor. Bu halde bile kendilerini nasıl bir akibetin beklediği muğlak bırakılmıştır.

Devletin tutumu, PKK'nin geri çekilmesine olumlu bir yanıt vererek barış sürecinin önünü açmak değil, kayıtsız şartsız teslim alarak, O'nunla birlikte Kürt halkının geleceğe olan güven ve inancını kırmaktır. Zaten gelişmeleri "çaresizliğin son çarpınışları, yenilginin kesin kabulü" gibi itici ve aşağılayıcı söylemlerle tanımlamaları bu anlama geliyor ve devletin esneme niyetinde olmadığını ortaya koyuyor. Bu son gelişme bir kez daha gösterdi ki, Türk devletinin toplumsal barış ve yaraların sarılması gibi bir derdi yoktur. Eğer olsaydı, O, katiller, hırsızlar, çete ve mafya örgütleri yerine, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırır, genel ve ayırtımsız bir genel afı toplumsal barışa katkı sunar, savaş ve inti-

kam kokan şoven propagandaları ısrarla sürdürmezdi. Uygar dünyayla paylaştığını söylediği değerlere uygun davranır, imza koyduğu uluslar arası antlaşmaların gereğini yapardı.

Devletin bir kez daha açığa çıkan katı ve uzlaşmaz tutumuna rağmen, PKK başkanlık konseyi, ilk açıklamasında öne sürdüğü şartlardan da vazgeçerek, Öcalan'ın İmralı'dan yaptığı çağrıya uydu. "Silahlı mücadeleyi bıraktıklarını ve bir daha başlamak niyetinde olmadıklarını" kesin bir dille açıkladı. Bu açıklamayı izleyen günlerde Öcalan, bir PKK grubunun silahlarıyla birlikte gelerek 'demokratik

cumhuriyet'e teslim olmalarını istedi. PKK Başkanlık konseyi bu isteğe uyacağını açıkladı. Ancak hangi ödünler karşılığında bu kararları aldıklarını, eğer bir ödün söz konusu değilse, Kürdistan'ın yıkılmasına gerekçe oluşturan politikaları yıllar boyu neden ısrarla sürdürdüklerini kamuoyuna açıklamadılar. Bu yüzden halkın kafası karmakarışık. Bağimsız Kürdistan idealiyle motive edilen ve her ilkbaharda "kurtarılmış" topraklar üzerinde Kürdistan'ın "kuruluş" müjdesini bekleyen kitleler, varılan noktada, bu ideal uğruna kaybettikleri değerlere karşı ne tür bir kazanım elde ettiklerini bilmek istiyorlar. Bu da onların yanı sıra tüm Kürtlerin hakkıdır.

Ancak, PKK'yi yönetenler,

geçmişte olduğu gibi bugün de halka karşı bir özeleştirme yapma gereği duymuyorlar. On binlerce insanın yaşamını kaybetmesine, militarizmin güçlenerek ülkemizi yakıp yıkmasına ve Kürt sorununun terörize edilmesine yol açan silahlı mücadeleyi, yıllarca neden ısrarla sürdürdüklerini ve bugün neyin karşılığında bıraktıklarını halka söylemiyorlar.

Bununla birlikte bugün yaşananlar birçok boyutuyla geçmişten farklıdır ve bize göre yanlış bir tutumu sürdürmekten daha iyidir.

Bu aşamada, on beş yıllık silahlı mücadele sürecinin Kürt

önemli görevlerden birisidir. İkincisi, bugün savunur gördükleri barışçı, siyasal mücadele yöntemlerini, yıllardır savunan politik parti, kişi ve çevrelere, bu politikaları yüzünden yönelttikleri karalama ve saldırılardan ötürü halktan ve söz konusu kesimlerden özür dilemeleri sürecin mantığı gereğidir. Üçüncüsü, yurtsever kişi, parti ve çevrelere karşı şartlandırdıkları üye ve taraftarlarını, bu zararlı tutumdan vazgeçirmek için tutarlı ve inandırıcı bir ideolojik ve politik eğitim sürecine girerek işbirliği ve dayanışmayı engelleyen faktörlere son vermeleri gerekir.

Aksi halde mevcut durumdan yararlanan generaller, hükümetle el ele verip sınırların içinde ve dışında, Kürt ulusal hareketini ortadan kaldırmak için plan üstüne plan geliştirecek; askeri operasyonlarla PKK'nin silahlı güçlerini ezmeye çalışırken, bir yandan da Kürt halkının özgürlük tutkusunu boğmaya dönük propagandaya hız verecekler. Bunu durdurabilecek tek güç, kendi içinde iş ve güç birliğini gerçekleştirmiş ulusal,

demokratik ve ilerici, sol muhalefettir. Bunun zamanı gelmiş de geçmektedir.

Kısa süreye sığdırılarak, ilgili ilgisiz hemen herkeste, önceden kotarılmış bir oyunun sahnelendiği izlenimi yaratan İmralı yargılaması, başından sonuna kadar Kürt halkının özgürlük müca-

27 Şubat Kararları, gericiliğe karşı mücadele görüntüsü altında inanç, ifade ve örgütlenme özgürlüğü ile Kürt halkının barış ve demokrasi talebine yöneltilmiş en ciddi saldırılardan biri oldu. Bu kararlarla toplumun ileriye doğru yürüyüşü durdurulmaya, değişim ve dönüşümün kapıları bir kez daha sıkı sıkıya kapatılmaya çalışıldı. Sürekli iç ve dış düşmanlardan söz edilerek kitlelerin düşünce refleksleri dumura uğratıldığı için, düzenin restorasyonunu amaçlayan bu kararlara karşı ciddi bir toplumsal ve siyasal muhalefet oluşmadı. Aksine muhalefet etmesi gereken güçlerin önemli bir bölümü vesayet rejiminin öngördüğü saflarda yerlerini aldılar. 27 Şubat Kararları o günden bu güne kurulan her hükümetin amentüsü oldu ve siyasal alanın düzenlenmesinde tayin edici kriterler olarak kabul gördüler.

halkına ve ilerici sol güçlere kaybettirdikleriyle, varsa kazandıklarının bir an önce ortaya konulması, durum tesbiti ve geleceğe güvenle bakabilmek için bir zorunluluktur. Bu, söz konusu stratejiyi yıllarca savunup sonra tutarlı hiçbir gerekçe sunmadan vazgeçenlerin önündeki en

delesine karşı kullanılmaya çalışıldı. Öcalan'ın, hiçbir koşul öne sürmeden, politikalarını ve stratejik hedeflerini terk edip örgütünü silahlı mücadeleden vazgeçmeye ve Türkiye sınırlarının dışına çıkmaya çağırması ve PKK'nin de bu çağrıya uyacağını açıklaması bile, idam cezasının verilmesine engel olamadı ve devletin demokratik bir adım atması için yetersiz görüldü.

Bir kez daha anlaşıldı ki, PKK'nin silaha başvurmuş olması, rejim için yalnızca bir bahanedir. Kürt sorununu, adil ve barışçı bir çözüme kavuşturmak bir yana, rejimin Kürt lafına bile tahammülü yoktur. FP'li Mehmet Fuat Fırat'ın, TBMM'sinin internetteki bilgi formunda, bildiği yabancı diller arasında Kürtçeyi de sayması, Türk parlamentosunu ayağa kaldırdı ve parlamento başkanı olan zatın "Kürtçe şivedir" diyerek tarihi gaflarından birini daha yapmasına yol açtı. Türk parlamentosu, eşi az görülen bir birlik ruhu içinde tepkisini ortaya koydu ve halka tarihi bir zafer armağan etmişçesine Kürtçe terimini internette ve meclis albümünden sildirdi. Oysa Kürtçe o millet vekilinin ana diliydi ve görüldü ki, inkarcı zulüm rejimi, anadil bir yana, yabancı dil olarak bile Kürtçe'den söz edilmesine tahammül etmiyordu.

Ayrıca bazı Kürt çevrelerinin kulaklara fısıldadığı, "devlet, kültürel hakları tanımaya hazırlanıyor" yönündeki haberlerin yoğunlaştığı bu günlerde, rejimin, Demokrasi ve Barış Partisine (DBP) saldırması anlamıdır. Belli ki rejim, söylenti de olsa bu tür haberlerden rahatsızlık duymakta ve böyle bir niyet taşımadığının kitleler tarafından bilin-

mesini istemektedir. Konu az da olsa basına yansıdı. Bilmeyenler için kısaca özetleyelim. PKK'nin silahlı mücadeleden vazgeçtiğini açıklamasından sonra, Kürt sorununun çözüm yoluna girdiği, devletin iyi bir yaklaşım gösterdiği yönünde spekülasyonlar haberler ortalığı doldurmuştu. Bunun ne ölçüde doğru olduğunu ortaya koymak, sorunun çözümüne yardımcı olmak amacıyla DBP, "Kürt sorunu: çözümün neresindeyiz" konulu bir panel düzenlemek istedi. İstanbul Valiliği panele bir gün kala, hiçbir gerekçe göstermeden eylemi yasakladı. Bununla da kalmadı, durumu basına ve kamuoyuna bildirmek isteyen parti yöneticilerini tartaklayarak gözaltına aldı ve Genel Başkanı iki gün boyunca gözaltında tuttu.

Açıktır ki, İstanbul Valiliği, DBP'ye bunu yapmakla, başta Kürt sorunu olmak üzere, toplumsal sorunların çözümünde diyalogu ve barışçı yöntemleri arzu eden toplum kesimlerine, devletin, Kürt sorununun çözümünde hangi noktada bulunduğunu göstermek istedi. Ve bir kez daha görüldü ki, bu nokta baskı ve inkar noktasıdır. noktasıdır. Süreçte yaşanan bir çok gelişme bunu doğruluyor. Kürt ozanı Şıvan Perger'in son kasetine yasak getirilmesi ve polisin, İstanbul Unkapanı'ın da bulunan müzik marketlere baskın düzenleyip binlerce Kürtçe kasete el koyması, benzer uygulamaların artacağını ve devletin zafer sarhoşluğu içinde daha büyük tahribatlara yol açacağını gösteriyor.

Bu tahammülsüz ve kudurgan zihniyet mi, Kürt sorununu çözecek? Bu güne kadar Kürt halkına yaşıttılan yanlışlar yetmemiş gibi, şimdi yeni yanlışla-

ra yol açacak söylem ve politikalar yerine, Kürt halkının karşısına çıkıp "kral çıplak" demek, daha yurtseverce bir tavır olmaz mı?

● Zorba rejim ülkeyi batağa sürüklüyor

Ecevit hükümeti özgürlüklere düşman, demokrasi ve emek karşıtı karakteriyle Demirel'in Milliyetçi Cephe hükümetlerinden bu yana parlamentodan çıkmış en gerici ve saldırgan hükümettir. Bu hükümet, kısa süre içinde sağladığı yasal ve anayasal değişikliklerle ülke kaynaklarını ipotek altına sokmuş, işçi ve emekçi yığınlarla toplumun dar gelirli kesimlerine açlık ve köleliği dayatmıştır.

Önce Tahkim Yasasıyla başlatılan saldırı, özelleştirmenin anayasaya sokulmasıyla sürdürüldü, ardından Sosyal Güvenlik Yasasının çıkarılmasıyla yerli ve yabancı tekelin istekleri bir bir yerine getirildi. İşçi ve memur sendikalarıyla, barış ve demokrasiden yana toplum kesimlerinin uyarı ve itirazları dikkate alınmadı. Aksine Emek Platformu'nu oluşturan işçi ve memur sendikaları tehdit edilerek, toplu eylemler ve genel grevden vazgeçmeleri istendi. Bu tehditler üzerine Türk-İş ve Hak-İş genel grev kararından vazgeçtiler ve hükümet ciddi bir direnişle karşılaşmadan istediklerini gerçekleştirme şansına kavuştu.

Ekonomik krizi gerekçe göstererek emekçilerin kazanılmış haklarını elinden alan ve onlara mezarda emekliliği reva gören Ecevit hükümeti, gözü kara bir tutumla, sermaye çevrelerini rahatlatmayı öngören bir ekonomik paket açmaktan da geri durmadı.

**Hükümet, çıkardığı
pişmanlık yasası ile
insanları silah
bırakmaya değil, halka
ve içinde yer aldığı
örgüte ihanet etmeye
çağırıyor. Çatışmaya
girmemiş ve güvenlik
görevlisi vurmamış
olmak, verdiği
bilgilerle örgüte darbe
vurmak ve yönetici
kadrodan olmamak
gibi şartları yerine
getirmeyenler, silah
bıraksalar bile
cezadan
kurtulamayacaklar.
Bunun devlet
hizmetine girmek ya
da savaşmak dışında
bir ara yol bırakmadığı
apaçık ortada. Öyle
anlaşıyor ki, devlet,
silahı bırakacak
olanların normal
insanlar olarak
toplumun içine
dönmesini değil,
devletin hizmetine
girerek içinde yer
aldıkları örgüte karşı
savaşmalarını ve
verecekleri bilgilerle
örgütü çökertmelerini
bekliyor. Bu halde bile
kendilerini nasıl bir
akibetin beklediği
muğlak bırakılmıştır.**

Bu paketle "Mali Miladı" üç yıl erteleyip kara paranın önündeki engelleri kaldırdı. Vergi oranlarını düşürdü, batık banka ve şirketlere milyarlarca dolarlık kaynak aktararak patronlara layık bir hükümet olduğunu kanıtladı.

Hükümetin bu uygulaması iddia edildiği gibi bir zorunluluktan değil, sınıfsal tercihten kaynaklanmıştır. Önceki hükümetler gibi Ecevit hükümeti de sermaye çevrelerine ve orduya karşı kendini borçlu hissetmektedir. Ülkeyi uçurumun eşiğine getiren, kitleleri yaşamından bezdiren çok boyutlu krizin nedenlerinden birisi de hükümetlerin bu tutumudur. Bugün uluslar arası alanda Türkiye'yi tanımlayan niteliklerden birisi antidemokratik zorba yönetimi ise, diğeri de Kriz Cumhuriyeti oluşudur. Bu da doğaldır. Bütçesinin neredeyse yüzde otuzunu askeri harcamalara, geri kalanının önemli bir bölümünü de patronlara aktarmayı öngören bir rejimin, istikrar içinde varlığını sürdürmesi elbet kolay değildir. Böyle bir devlet, sürekli kriz üretmeye mahkumdur ve ancak kriz yönetimleriyle ayakta tutulabilir. Nitekim rejim de bunu yapıyor; durmadan kriz üretiyor ve her kriz döneminde biraz daha militaristleşiyor. Bu kısır döngü toplumda öyle bir alışkanlık yaratmış ki, ülke yirmi yıldan beri sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal yasalarıyla yönetildiği halde, egemenlere karşı ciddi ve sonuç alıcı bir mücadele örgütlenemiyor.

Rejimin zorbalıklarına; keyfi yönetime, tek sesliliğe karşı durmaya çalışan, demokratik, çoğulcu, temel hak ve özgürlüklere saygılı bir düzen isteyen, bu uğurda mücadele eden kişi ve örgütler, ya düşman ilan edilerek

suçlanıyor ya da ceza ve ölüm tehditleriyle etkisiz hale getiriliyorlar. Bu politikalar yüzünden Türkiye, partilerin kapatıldığı, nemelazımcı insanların kol gezdiği ve yargısız infazların hesabının tutulamadığı bir ülke haline gelmiş bulunuyor. Kendilerini rejimin efendisi sayanlar, bu tutumlarıyla ülkeyi çağ dışı bir geriliğe, örneği ancak barbarlık dönemlerinde görülebilen bir ilkelliğe hapsedmiş bulunuyorlar. Üstelik kurtulmak gibi bir niyetleri de yok. Bildikleri tek şey baskıları biraz daha artırmak ve yeni zulüm yöntemleri denemek. Ancak görüldüğü gibi baskılar çare olmuyor. Zulüm arttıkça rejim meşruiyetini daha çok yitiriyor. Meşruiyetini yitiren devlet ise çeteleşip mafyalaşarak yozlaşıyor ve bir suç örgütüne dönüşüyor.

Devletteki çürümeye ve yozlaşmayı yöneticiler bilmiyor mu? Elbette biliyorlar. Anayasa mahkemesi ile Yargıtay başkanlarının SOS anlamındaki sözleri boşuna değil. Yaklaşık 20 yıldır darbe anayasası, sıkıyönetimler ve Olağanüstü Hal'e dayanarak toplumu yönetmeye çalışanların elinde, devletin, "anayasal devlet" olma özelliğini yitirdiğini, suç örgütüne dönüşerek, halktan uzaklaştığını artık onlar da görüyor, söylüyorlar.

Egemenler cephesinde durumu bilenler salt onlar değil tabi. Varlıklarıyla siyaset sahnesini kirleten kimileri de durumun farkındadır. Bunlardan birisi bugün başbakan, diğeri de cumhurbaşkanıdır. Ancak, her ikisinin de bu düzeni değiştirmek gibi bir niyeti yoktur. Olması da beklenebilir. Zira bulundukları yere, çürüyen ve mafyalaşan bu yapı sayesinde ulaşmışlardır. Her ikisi

de askerler tarafından terbiye edilmiş, Kürt düşmanlığında sınınanmış ve "Türkiye'ye göre demokrasi" konusunda uzmanlaşmışlardır. Dolayısıyla bunların baskı ve zulüm politikalarından vazgeçip Kürt sorununu barışçı yol ve yöntemlerle çözmesi; ifade ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırarak, ülkeye barış ve huzur getirmesi beklenemez. Bunlarla ülkeye selamet değil, olsa olsa felaket gelir. Ve görüldüğü gibi felaketler de birbirini izlemektedir. Yaklaşık kırk yıldır bu zatlar sayesinde gün yüzü görmeyen Kürdistan ve Türkiye toplumu, belli ki bunlar defedilmedikçe rahat yüzü görmeyecektir.

● Marmara depremi rejimi zor durumda bıraktı.

Marmara depremi yarattığı yıkım ve neden olduğu can kayıplarıyla, Türk halkı için olduğu kadar Kürdistan halkı için de büyük acılara yol açtı. Ancak acıların en büyüğünü kuşkusuz, enkaz altında kurtarılmayı bekleyen, maddi varlıklarını ve yakınlarını kaybeden depremzedeler yaşadılar. Demirel'in "büyük" ve "güçlü" devleti ise, uzun süre felaket bölgesinde bir varlık gösteremedi. Vatandaşlar, bulabildikleri ilkel araçlar ve çıplak elleriyle yakınlarını enkaz altından kurtarmaya çalıştılar. Bu yüzden sağ ya da yaralı halde kurtarılabilecek birçok insan, zamanında müdahale edilemediği için hayatlarını kaybettiler.

Bütün dünya gibi Türkiye halkı da merak etti: Gelişmiş birçok ülkede benzer şiddeteki depremler sıkça yaşandığı halde, ağır can ve mal kayıplarına yol açmazken, neden Türkiye'de

kent ve kasabaları yerle bir edebiliyor, on binlerce insanın hayatını kaybetmesine yol açıyor? Ne olmuştu da "güçlü devlet" bu felaket karşısında bu kadar aciz kalmıştı? "Milletin birliği, vatanın bölünmezliği" uğruna her on yılda bir "koruma ve kollama" hareketine girişip anayasal kuruluşları lağvederek, bir gecede ülke yönetimine el koyan ordu, nerede kalmıştı? "İki saatte Suriye'yi alırız" diye övünenler, neden iki gün boyunca Adapazarı'na ulaşamamışlardı? Kriz içindeki ekonomi deprem felaketiyle tuz buz olmuşken, "Türkiye'yi bölüp parçalama" niyeti içinde olduğu söylenen devletler, neden yardıma koşmuşlardı? Bu ve benzeri sorular çığ gibi büyüdü ve "kutsal devletin" büyüü 7.4 şiddetindeki depremle bir anda bozuldu.

Yıllar yılı İrkçi-şoven politikalarla beyni uyuşturulan, savaş ve fetih sloganları ile "güç" delisi haline getirilen kitleler, ilk defa depremin yarattığı sarsıntıyla uyandılar ve sistemi sorgulamaya başladılar.

Oysa rejimin baskıcı niteliğini bilenler, O'nun yalnızca yok etme ve yıkım konusunda etkili bir aygıt oluşturduğunu, kurtarma ve yaşatma söz konusu olduğunda, bu aygıtın işe yaramadığını yıllardır söylüyorlardı. Bu gerçeği halka anlatmaya çalışan ilerici, demokrat ve yurtsever insanlar, rejimin hismine uğrayarak hain ilan edildiler. Binlerce insan bu uğurda hayatını kaybetti, on binlercesi özgürlüğünden oldu. Ama kitleler bu sesi duymadılar. Kürdistan da yürütülen haksız savaşın bir gün ağır bir faturayla karşılırlarına çıkabileceğini hesap edemediler; İrkçi rejimin dümen suyunda yürümeye de-

vam ettiler. Şiddet ve terör üreten devlet çarkına, ırkçı-şoven partilere güç ve destek verdiler. İşte sonuçları ortada: Maaş kuyruğunda ölen emekliler; hastane kapılarında can veren dar gelirli-ler; çöken ekonomi, çeteleşen devlet ve enkaz altında kalan binlerce insan...

Soygun ve talan düzenine bekçilik eden ceberut devlet, "kutsallığını" yitirerek kitleler nezdinde ki güvenilirliğini yitirmiş durumda. Bütün bunların yarattığı öfke dalga dalga yayılarak peş peşe gelen ardçı depremler gibi düzeni temellerinden sarsıyor. Hayali düşmanlar ve savaş tehdidiyle kitleleri baskı altına alıp demokratik hak ve özgürlükleri rafa kaldıranlar, şimdi zordalar.

Depremin yarattığı yıkım düzenin sorgulanmasına dönüştüğü oranda, ortak bir toplumsal bilincin doğmasına yol açabilir. Hiç kuşkusuz bu durum, ortak geleceğimiz için oldukça önemlidir. Eğer Susurluk sonrasında olduğu gibi, rejimin boğuntusuna getirilip unutturulmazsa, depremin enkazından sağlıklı bir toplumun filizleri boy verebilir. Ancak egemen klik bu olasılığın farkındadır. Bu yüzden depremzedelerin yardımına koşmak yerine, önceliği düzenin restorasyonuna vermiş, Tahkim Yasası, özelleştirme, Sosyal Güvenlik Yasası gibi uzun vadede daha derin toplumsal yaralara yol açacak yasal düzenlemeleri, deprem kargaşası içinde parlamentodan geçirerek düzeni güvenceye almaya çalışmıştır. Bununla da yetinmeyen hükümet, cinayet işleyip, soygun ve işkence yaparak rejime değerli(!) hizmetlerde bulunmuş çete ve mafya üyelerine alelacele bir af çıkarmış, rejimi aklama yolu-

na gitmiştir.

Bilindiği gibi bu girişim, can telaşı içindeki halk kesimlerinde müthiş bir öfke selinin doğmasına yol açtı. Demirel, bu tepkinin giderek büyümesinden korktuğu için, yasayı yeniden görüşülmek üzere parlamentoya iade etti. Ancak her kes biliyor ki, rejimin, söz konusu çevrelere gönül borcu var ve ilk fırsatta bunları salı vererek borcunu ödemeye çalışacaktır. Demirel zamanlama ustasıdır. Kamuoyunun öfkesi yatıştıktan sonra, çeteleri özgürleştirmek için gerekli çabayı bizzat gösterecektir. Ama şimdi yapılması gereken şey, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki yasal ve anayasal engellerin kaldırılmasını isteyen toplum kesimlerini susturmaktır. Ve Demirel şimdi bunu yapacaktır.

● Cezaevleri kanamaya devam ediyor

Cezaevlerini uygulamalı silah derslerinin görüldüğü birer poligona çeviren çete üyeleri, Af Yasası'nın veto edilmesi üzerine, birbirlerine girdiler. Bayrampaşa Cezaevi'ndeki rantın paylaşımı ve üstünlük sağlamak için yapılan kavgada 7 kişi yaşamını yitirdi, 3 kişi de yaralandı. Falçatadan otomatik silaha kadar her tür silahın kullanıldığı ve yaklaşık üç saat süren karşılıklı çatışmaya, cezaevi yönetimi ve güvenliklikten sorumlu Jandarma birliği müdahale etmedi. Kendilerini rejimin bekçileri olarak gören ve bu uğurda cinayet işlemekten çekinmeyen bu psikopat takımı anlaşılan vuruca Kürt ve solcu bulamayınca, öldürme tutkusunu birbirlerini katlederek bastırıyor. Bu da rejimin işine geliyor. Devlet, bir dönem kullandığı unsurların kendisi için tehdit unsuru olarak kalması-

nı istemediğinden, bunları birbirlerine vurdurarak etkisizleştiriyor.

Çeteler arası kavgaya, çetelerin cezaevleri üzerindeki denetimlerine ses çıkarmayan devlet, devrimci tutsakların istek ve talepleri söz konusu olduğunda canavar kesiliyor. Geçmişte Diyarbakır, Metris ve benzeri cezaevlerinde yapılan katliamların bir benzeri de geçtiğimiz günlerde Ankara Ulucanlar Cezaevi'nde yaşandı. Tutsakların koğu talebine ve bu amaçla başlattıkları direnişe kolluk güçleri saldırdı. Saldırıda 11 tutsak ölüirken, onlarcası yaralandı, geri kalanlar ise zor kullanılarak başka cezaevlerine nakil edildiler. Bu vahim olay üzerine cezaevi önüne gelerek, yakınlarının akıbeti hakkında bilgi edinmek ve yetkililerle görüşmek isteyen tutsak yakınları polisin saldırısına uğradılar, bazıları gözaltına alındı.

Bu olay rejimin niteliğine bir kez daha ayna tuttu. Aynada görülen eli kanlı, faşist bir ucubedir. Bu ucubenin 'demokratik cumhuriyet'e dönüşeceğini varsaymak eğer bir aldatmaca değilse, kaba bir yanılsamadır.

Ulucanlar'da yaşananlar geçmişte benzerini gördüğümüz ciddi bir uyarıdır. Eğer bu uyarılardan gerekli sonuçları çıkarmaz, bir toplumsal, siyasal muhalefet dalgası yaratmazsak, gelecekte de benzerini yaşamamız kaçınılmazdır.

Bunun önüne geçecek tek şey, örgütlü ve bilinçli bir kitle hareketidir. Bu hareketin bugüne kadar yaratılmamış olması, özgürlük, barış ve demokrasi güçlerinin ortak kusurudur. Bu siyasal ayıptan kurtulmak için gelin ortak bir mücadele platformunda bir araya gelelim.

● Ne yapmak gerekir?

Rejimin geleneksel baskı politikası, değişen ülke, bölge ve dünya koşullarında ciddi zorluklarla yüz yüzedir. O, Akıntıya karşı kürek çektiği, değişmemekte direndiği için, uygar ülkelerle arasındaki mesafe her gün biraz daha açılıyor, imajı bozuluyor, ekonomik ve sosyal rezervleri boş yere tüketiyor.

Egemenler bu tutumu uzun süre devam ettiremezler. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinin istenen düzeye çıkması, ABD ile dostluğunun geleceği ve içinde bulunduğu ekonomik krizin aşılması, mevcut baskı politikasının terk edilmesine bağlıdır.

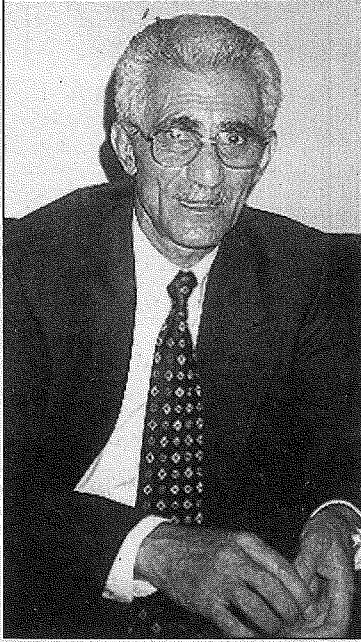
Ancak görülüyor ki, egemenler baskı politikalarından vazgeçme yanlısı değiller. Çürüyen ve çeteleşen devlet yapısına, tıkanan sisteme rağmen demokrasiye yönelmeyecek, kendiliğinden mevzilerini terk etmeyecekler. Bunu ancak toplumsal muhalefetin-zoru, kitlelerin gücü karşısında çaresiz kaldıklarında yapmayı kabul edecekler.

Bu nedenle rejimin yaşadığı çürüme ve yozlaşmanın yol açtığı şah-mat durumuna bakıp devrim hayalleri kurmak yerine, "mat" hamlesini yapabilecek bir kitlesel ve siyasal muhalefeti vakit geçirmeden yaratmak gerekir. Bu görev Kürt ulusal muhalefetine olduğu kadar, Türk solu ve ilerici güçlerinin de önündeki en önemli ve acil görevdir. Bu görevi, benzer politika güden kişi ve çevreler mümkünse aynı siyasal çatı altında, değilse ortak amaçlar doğrultusunda, kendi özgün politikalarını da koruyarak ortak mücadele platformlarında bir araya gelerek başarabilirler. Aksi halde tüm rezilliğine ve kokuşmuşluğuna rağmen bu sefil yapı varlığını sürdürecektir.

PDK-İran Genel Sekreteri Abdullah Hasanzade ile yapılan ve Roja teze gazetesinin 9 ve 10. sayılarında Kürtçe olarak yayınlanan röportajın Türkçesini, okuyucularımızın ilgiyle okuyacakları umuduyla yayınlıyoruz.

Deng

PDK-İran
Genel
Sekreteri
Abdullah
Hasanzade:

“Amerika’dan bizi barıştırmasını bekleyemeyiz”

Uluslararası kamuoyunda, Hatemi’nin liberal olduğu ve İran’da değişim istediği, bu alanda bazı adımlar attığı yönünde bir görüş var. Partiniz bu konuda ne düşünüyor? Buna bağlı olarak: Bildiğimiz kadarıyla Şah’ın İran’i terkettiği ve Şapur Bahtiyar hükümeti kurulduğu dönemde PDK-İ, demokrasinin yerleşmesi için

Bahtiyar’ı destekledi. Eger Hatemi demokrasi yönünde adımlar atarsa partiniz onu desteklemeye hazır mı?

● Sorunuz dağınık. Ben ikinci sorunuzun cevabıyla başlayayım. PDK-İ’nin zamanında Şapur Bahtiyar’ı desteklediğini söylüyorsunuz. Bahtiyar’a yönelik tavrımız dediğiniz gibi değil. PDK-İ ne basın yoluyla, ne

dağıttığı bildirilerle ne de sözlü propaganda yoluyla Bahtiyar'ı desteklediğini belirtmemiştir. Ne var ki Şapur Bahtiyar iktidara geldiğinde ülkede özgürlük ve demokrasinin yerleşmesini, siyasi partilerin kurulmasını ve halkın iradesini beyan etmesini bizzat kendisi istedi. Bizim görüşümüz şöyleydi: Özgürlük ve demokrasinin yerleşmesine, siyasi partilerin özgürce faaliyet göstermesine izin vermesi durumunda Şapur Bahtiyar hükümetinin iktidarda kalmasının daha iyi olacağını düşündük. Çünkü bizim legal siyasi çalışmalar yürütmemiz, parti örgütlerimizi canlandırmamız, taleplerimizi halka tanıtmamız için zamana ihtiyacımız vardı.

İşin bir yönü böyleydi; diğer yönü ise şöyleydi: Biz İslam cumhuriyetinde yaşamamıştık, az ya da çok İslam cumhuriyetini biliyorduk. Biz yine biliyorduk ki dini bir hükümetin yönetiminde demokrasi ve özgürlük olmaz, halkların haklı talepleri karşılanmaz. Bu nedenle de demokratik ve laik bir yönetimde Kürdlerin taleplerinin karşılanması imkânının daha fazla olduğunu açıkladık. Bu dönemde bizim bir başka görüşümüz daha vardı: Şapur Bahtiyar hükümeti veya şah yönetimine karşı mücadele, Ayetullah Humeyni'ye ve İslami hükümete karşı mücadeleden daha kolaydır. Çünkü şahlık ve rejimi teşhir olmuş bir rejimdi; bu rejimin yıkılması sloganını atabilirsin, bu doğrultuda mücadeleyi yürütebilirsin. Ama yeni kurulan, Allah ve din adına kurulduğunu iddia eden ve halkın büyük bir bölümünün desteğini alan bir hükümete karşı mücadele yanlış anlaşılabilir. Dine ve İslam'a karşı bir mücadele olarak algılanabi-

lirdi. Ne yazık ki bizim bu tahminlerimiz doğru çıktı ve bu nedenle de biz Bahtiyar konusunda resmi görüş bildirmeme kararı aldık.

Yani siz Bahtiyar'ı desteklemediniz

● Evet, biz desteklemedik. Ama "bırakalım hükümet bir dönem işbaşında kalsın, halk da taleplerini dile getirsin" dedik. Geliyorum Hatemi hakkında var olan görüşe.

İzninle Mamosta, Hatemi özgürlük ve demokrasi alanında adımlar atarsa partiniz onu destekleyecek mi? Desteklemesiz bile karşı çıkmamayı düşünüyor musunuz?

● Evet, Hatemi'nin kazandığı seçimde biz halktan seçimlere katılmamasını istedik. Ama halk baktı ki Hatemi özgürlükten, demokrasiden hak ve hukuktan bahsediyor, seçime katıldı ve oyunu Hatemi'nin dillendirdiği taleplere verdi. Halk aslında oyunu Hatemi'ye vermedi, oyunu İslam Cumhuriyeti'ne ve onun tüm yöneticilerine karşı kullandı ve bu nedenle Hatemi'yi seçti. Biz Hatemi'nin attığı sloganlardan hoşnuttuk. Çünkü o, demokrasiden, özgürlükten, hukuk devletinden bahsediyordu, ki partimiz bunlar için 54 yıldır mücadele ediyor. Ama bu Hatemi'yi desteklediğimiz anlamına gelmez. Bizim Hatemi hakkında belirli bir görüşümüz vardı ve bu görüşümüz de doğru çıktı.

Bize göre Hatemi İslam Cumhuriyeti yöneticileri arasında ayrı bir renk. O hukuktan bahsediyor, ülkenin eskisi gibi yönetilemeyeceğini anlıyor. Bunlar iyi şeyler ve biz bunlardan hoşnutuz. Ama bize göre Sayın Hatemi'nin halkın taleplerini karşılayacak kadar demokrasiye inan-

Hatemi'nin kazandığı seçimde biz halktan seçimlere katılmamasını istedik. Ama halk baktı ki Hatemi özgürlükten, demokrasiden hak ve hukuktan bahsediyor, seçime katıldı ve oyunu Hatemi'nin dillendirdiği taleplere verdi. Halk aslında oyunu Hatemi'ye vermedi, oyunu İslam Cumhuriyeti'ne ve onun tüm yöneticilerine karşı kullandı ve bu nedenle Hatemi'yi seçti. Biz Hatemi'nin attığı sloganlardan hoşnuttuk. Çünkü o, demokrasiden, özgürlükten, hukuk devletinden bahsediyordu, ki partimiz bunlar için 54 yıldır mücadele ediyor. Ama bu Hatemi'yi desteklediğimiz anlamına gelmez. Bizim Hatemi hakkında belirli bir görüşümüz vardı ve bu görüşümüz de doğru çıktı.

cı yok. Onun benim, sizin anladığı demokrasiye inancı yok. Ayrıca Hatemi, inandığı şeyleri hayata geçirecek kadar güç ve irade sahibi de değil. Bu durum Hatemi'nin başkanlığı döneminde belli oldu. Rakipleri ondan daha güçlüler; ordu, asker, Pasdarlar ve devlet kurumları onların hizmetinde. Rejimin en güçlü kurumları olan meclis, dini lider ve Şura-yı Nigahban (Koruyucu Kurul) Hatemi'nin rakibidirler. Yavaş yavaş açığa çıkıyor ki Hatemi verdiği sözlere vefadar da değil. Örneğin, ben onun yaptığı bir konuşmayı internetten okudum. Diyor ki, "herşey anayasa ve Vilayet-i Fekih çerçevesi içinde olmalıdır." İslam Cumhuriyeti Anayasası'nı kabul eden bir parti özgürlükçü ve demokrat olamaz. Çünkü özgürlük ve demokrasi Vilayet-i Fekih ile uyumsuz, ayrı tattan su içmezler. Ayrıca Hatemi düşüncelerini, attığı sloganları korumak için hiçbir zaman meydanlara çıkmadı, cesur davranmadı ki muhalif partiler, özellikle de partimiz onu desteklesin. Ama Hatemi'nin dile getirdiği talepleri desteklemek bir yana, bunlar bizim de taleplerimizdir ve bunlar için mücadele ediyor, kan döküyoruz.

Biz özel olarak Hatemi'ye karşı değiliz, onunla özel bir düşmanlığımız yok. Biz dün olduğu gibi bugün de İslam Cumhuriyeti'ne karşıyız. Çünkü İslam Cumhuriyeti bugün de devam ediyor ve Hatemi de onun bir parçası, koruyucusu. Ama eğer birgün Hatemi ve rakipleri arasında rekabet olursa, Hatemi veya bir başkası halkın özgürlüğünü ve haklarını savunursa, kuşkusuz biz onu destekleriz.

Hatemi döneminde Kürdçe

dergi ve gazetelerin çıktığı; bazı dergi ve gazetelerde rejimi eleştiren yazıların yayımlandığı söyleniyor.

● Bu konuda bir gerçeğin altını çizmek istiyorum. Şah döneminde de, İslam Cumhuriyeti döneminde de (Hatemi öncesi) Kürdçe yayınlar vardı. Örneğin, Şah döneminde, 11 yıl boyunca "Kürdistan" adlı bir gazete çıkıyordu. Haftada 3 kez Tahran'da yayınlanan bu gazetenin dış kamuoyuna yönelik olduğu da doğrudur. Ayrıca yine Şah döneminde bugünden daha fazla Kürdçe radyo ve televizyon vardı. İslam Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönemde de bazı Kürdçe yayınların çıkarılmasına izin verildi. Örneğin "Sirwe" adındaki dergi 15 yıldır yayını sürdürüyor.

Görüldüğü gibi herşey Hatemi'nin ürünü değil. Ama Hatemi döneminde bunların daha da arttığı inkar edilemez. Örneğin, bugüne kadar yayını sürdüren bir gazete var. Adı "Abide", Sine'de çıkıyor ve tüm İran'da dağıtılıyor.

Mamosta, sizce Hatemi korkuyor mu, ya da kendi söylediğine inanmıyor mu?

● Ben Hatemi'nin söylediklerini duyuyorum, onun kalbinde değilim. Hatemi, "Vilayet-i Fekih'e inanıyorum, İslam Cumhuriyeti'nin tüm kanunlarına inanıyorum" diyor. Bana göre bunlara inanan birinin İran halklarının haklarına inanması mümkün değil.

Kabul edelim ki Hatemi korkak. Sonuçta Hatemi hükümetinin İran halklarına hiçbir faydası yok; Hatemi demokrasiye inansın veya inanmasın...

Mamosta, yakın dönemde İran'da olan iki olay konusun-

da görüşlerinizi bilmek istiyorum. Bunlardan birisi Tahran'daki üniversite öğrencilerinin direnişi, öteki ise Türkiye'nin İran topraklarına yaptığı hava saldırısı.

● Geçtiğimiz aylarda, Tahran Üniversitesi'nde özgürlükçü ve demokratik bir hareket baş gösterdi. İslam Cumhuriyeti yöneticilerinin iddialarının aksine bu hareketin hiç bir yabancı güçle ilişkisi yoktu. Ne Türkiye ile, ne İsrail ile ne de Amerika ile; sadece İran halkıyla ilişkisi vardı.

Bu hareket sadece üniversite öğrencilerinin hareketi değil, aynı zamanda İran halkının diktatörlüğe karşı bir hareketiydi de. Hareket erken bastırıldı, ama buna göre hareket yokolmadı, yokolmaz. Hareketin sesi belirli bir süre için kesilmiş olabilir, ama onun kökleri İran halklarının arasındadır. O yeniden boyverecektir, hedefine ulaşana kadar da devam edecektir.

Bu hareket bize birşeyi daha gösterdi: Daha önce de dediğim gibi Hatemi bu rejim bir parçasıdır. Herkesten önce Hatemi'nin kendisi bu harekete karşı çıktı. Ama öğrenciler Hatemi'nin kendilerini destekleyeceğini umuyorlardı.

Türkiye ve İran arasında yaşanan olaya gelince. Duyduğum kadarıyla Türkiye "İran'ı değil, PKK'yi bombaladık. Bombaladığımız yerler PKK'nin konuşlandığı yerlerdir. Ama eğer İran halkından insanlar da bu saldırıdan zarar görmüşse, zararlarını karşılamaya hazırız." dedi.

Bana göre bu olay İran ve Türkiye arasında uzun süreli bir çatışmaya yolaçmaz. Hem İran bundan sakınıyor, hem de Türkiye bu dönemde uzun süreli bir

Türkiye ve İran bu konuda uzlaşabilirler. Kaldı ki İran bu konuda tecrübe sahibidir. İran İhsan Nuri Paşa'yı mı satmadı, M. Mustafa Barzani'yi mi? İran birçok kereler Irak ve Türkiye Kürdleri üzerine ticaret yapmadı mı? Şimdi de yapabilir. Çünkü İran, Kürd halkına Kürdistan'ı elinde bulunduran öteki ülkelerden fazla düşman olmazsa bile onlardan geri de kalmaz. İran önce Irak ve Türkiye Kürdlerinin, daha sonra da İran Kürdlerinin düşmanıdır. Bu nedenle de çok rahat bir biçimde PKK'yi de satabilir; 1975 yılında Irak Kürd hareketini yalnız bıraktığı gibi...

çatışmayı istemiyor gibi.

Mamosta izninle, Türkiye Başbakanı Ecevit "İran bizim için Suriye gibidir" demişti...

● Ben de o noktaya gelmek istiyordum. Türkiye PKK'nin İran'dan çıkartılması için bu ülkeye baskı yapmak istiyor. Türkiye'nin iddiasına göre İran'da PKK kampları var -bu doğru olabilir-. Türkiye, ilişkileri gerginleştirmekle İran'ın PKK'ye yardım etmesini engellemeyi amaçlıyor. PKK'yi yıllarca barındıran ve destekleyen Suriye'nin çıkarları tehlikeye düştüğünde, yardımını durduğunu, Öcalan'ı topraklarından çıkartıp bugün içinde bulunduğu duruma yolaştığını gördük.

Bence Türkiye ve İran bu konuda uzlaşabilirler. Kaldı ki İran bu konuda tecrübe sahibidir. İran İhsan Nuri Paşa'yı mı satmadı, M. Mustafa Barzani'yi mi? İran birçok kereler Irak ve Türkiye Kürdleri üzerine ticaret yapmadı mı? Şimdi de yapabilir. Çünkü İran, Kürd halkına Kürdistan'ı elinde bulunduran öteki ülkelerden fazla düşman olmazsa bile onlardan geri de kalmaz. İran önce Irak ve Türkiye Kürdlerinin, daha sonra da İran Kürdlerinin düşmanıdır. Bu nedenle de çok rahat bir biçimde PKK'yi de satabilir; 1975 yılında Irak Kürd hareketini yalnız bıraktığı gibi...

Biz bu buhrandan memnun değiliz. Bize göre devletler arasındaki bazı sorunlar savaşla değil, başka yollarla halledilmeli. Türk devletinin bu saldırısı bizi üç konuda rahatsız ediyor: Ülkeye yapılan saldırı bizi rahatsız eder. Savaşın Kürd topraklarına sıçramasından rahatsızız. Bir başka parçada mücadele eden bir Kürd partisine yapılan saldırı da bizi rahatsız ediyor. Bu devletle-

rin, Kürdlerin kaderi üzerine ticaret yapmadan kendi sorunlarını barışçıl yollardan çözmelerini umut ediyoruz.

Mamosta gelelim İran Kürdistanı'na, Kürd hareketinin genel sorunlarına. Bildiğimiz gibi bu yıl Kasımlo'nun öldürülüşünün 10. yılı. Qasimlo davası hangi aşamada? Avusturya hükümeti bu alanda adım attı mı? Dr. Şerefkendi'nin tutuklu bulunan katilinin, İran'da idama mahkum olan bir Almanla değiştirileceği söyleniyor. Bu konulardaki görüşleriniz nelerdir? Bahsettiğimiz olaylarda Avrupa ülkeleri görevlerini yerine getirdiler mi?

● İstesek de istemesek de şu andaki Avusturya hükümeti 10 yıl önceki hükümet. O dönemde iktidar olan partiler şu anda da iktidardalar. Gerçeğin ortaya çıkarılması için Avusturya hükümeti o dönemde de birşey yapmadı. Olayın aydınlanması için çaba göstermek şurda kalsın herşeyin karanlığa gömülmesi için çaba sarfetti. Avusturya hükümeti katillerin yakalanması için uğraşmadı; aksine onların kurtulması için çaba harcadı. Avusturya yöneticileri resmi olmayan toplantılarda bize, "bu İran'ın işidir" diyorlardı. Ama çıkarları uğruna mahkemenin önüne engeller çıkarıyor, mahkemenin olayı aydınlatmasını istemiyorlardı. Biz Kasımlo'nun davasından vazgeçmiş değiliz, bu yöndeki çabalarımızı sürdüreceğiz.

Dr. Sadık Şerefkendi cinayeti biraz farklı. Bize göre Alman devleti ve mahkemesi çok çaba sarfettiler. Alman devleti, polis ve mahkemenin çalışması için yolları açık tuttu. Avusturya'da herşey ortadaydı, ama devlet

halkın bilmesini istemiyordu. Berlin'de ise hiçbir şey belli değildi, ama Alman polisi herşeyi açığa çıkardı; katili yakalayıp adalete teslim etti.

Şimdi de Şerefkendi'nin katili Kazım Darabi'nin İran'da idama mahkum edilen Helmut Hoyer ile değiştirileceği söyleniyor. Bunun üzerine biz Alman resmi kuruluşlarıyla ilişkiye girdik, işin aslını öğrenmeye çalıştık. Bize "Böyle birşey olmaz, Almanya'da kanunlar geçerlidir ve mahkemeler bağımsızdır" dediler.

Avrupa kamuoyu Şerefkendi cinayetine tepki gösterdi; Avrupa'nın bu konudaki tavrı olumluydu. Ama Avrupa devletleri ciddi adımlar atmadılar. Avrupa devletleri, İran hükümetinin Berlin Mahkemesi tarafından terörist olarak değerlendirilmesinin ardından, bu ülkedeki büyükelçilerini geri çektiler. Ama İran bu dönemde "onlar başı eğik bir biçimde geri dönecekler" diyordu. Ne yazık ki İran'ın dedikleri çıktı. Avrupa ülkeleri İran ile ilişkileri koruma adına elçileri İran'a geri gönderdiler.

Bazı genel konulara gelelim Mamosta. Bildiginiz gibi Ulusal Kongre oluşturuldu, PDK-İ'nin bu kongre içinde yer almadığını biliyoruz. PDK-İ'nin kendini daha çok İranlı gördüğü ve bu nedenle ulusal kurumlardan uzak durduğu söyleniyor.

● Evet, bundan 7 yıl önce Fransız bir gazeteci de bana böylesi bir soru yöneltmişti. Fransız gazeteciye verdiğim cevabı tekrarlamak istiyorum. Çünkü söz konusu söyleşi Kürdçe olarak yayınlanmadı. Gazeteci, "bazı Kürdler, (adlarını da söyledi ama ben şimdi söylemeyi uygun bul-

muyorum) diyorlar ki 'biz önce Kürdüz sonra İranlı, Iraklı, Türküyüz.' Sen önce Kürd müsün, yoksa İranlı mı?" Ben cevap olarak, "Kürd olduğum zamanlar İranlıyım da, İranlı olduğum zamanlar Kürdüm de" dedim.

Geçenlerde İsveç'te yapılan bir toplantıda da "Kürdler isteseler de istemeseler de biz İranlıyız, İranlılar isteseler de istemeseler de biz Kürdüz" dedim. Bizim parçamızın büyük Kürdistan'ın bir parçası olduğunu, İran Kürdlerinin adına "Kürd" denilen büyük bir ulusun bir parçası olduğunu çok iyi biliyoruz. Ama aynı zamanda Kürdistan'ın parçalanmışlığını da görüyoruz ki Kürd partileri bu durumu gözönüne almalıydılar.

Biz ne başkasından fazla Kürdüz ne de az. Genel Kürdistanı bir çabanın gerekli olduğuna inanıyoruz. Ama bunun kendine özgü yolları vardır. İstesek de istemesek de Kürdistan parçalanmıştır. Bir parçadaki Kürdler diğer bir parçayı elinde tutan devletlerle ilişki kuruyorlar. Bu şartlarda birleşik Kürdistan sloganı, bazı gençleri heyecanlandırabilir ama gerçekçi değildir.

Biz Kürdlerin korunması gereken ortak çıkarları olduğunu biliyoruz. Ama bu konuda da partimiz kimseden geri değildir. Ortak çıkarlar için çaba harcadık, harcamaya devam edeceğiz. Silahlı mücadele veren partiler içinde sadece partimizin diğer parçalara zarar vermediğini söyleyebilirim. Kürdlerin birbirine yardımcı, destek olabileceklerine inanıyorum. Görüşümüze göre Kürd örgütleri biraraya gelebilir, Kürdistan'ın yapısı gözönünde bulundurarak birbirlerine nasıl yardımcı ve destek olabileceklerini tartışabilirler. Biz birkaç kez

tekrarladık, Kürdlerin birbirine yardımcı olmalarının, ortaklaşa ulusal kurumlar oluşturmalarının ilk şartı Kürd örgütlerinin oturup görüşmeleridir.

Ama, 3 büyük silahlı Kürd örgütü kendi aralarında savaş halinde oldukça biz nasıl ulusal kurumlar oluşturabiliriz? Şu anda PKK ve KDP-Irak çatışma içindedir; Yekiti ve KDP-Irak iki yıldır savaşmıyorlar -ki bu durum bizi sevindiriyor- ama gene de aralarında savaş hali devam ediyor ve Allah göstermesin çatışmaların yeniden başlaması endişesi var. Eğer biz biraraya gelemsek nasıl ulusal bir kurum oluşturabiliriz? Eğer silahlı üç büyük Kürd örgütü savaş halinde olurlarsa, biz ortak bir ulusal kurumu nasıl oluşturabiliriz? Bu nedenle: 1- Önce birbirimize zarar vermemeliyiz. 2- Eğer ülkemizin bir parçasını elinde tutan bir devletle ilişkimiz varsa, bu ilişki o parçadaki halkın zararına olmamalıdır. 3- Öncelikle neler yapabileceğimizi tesbit etmek için biraraya gelmeliyiz.

Mamosta gelelim Irak Kürdistanı'na. Burada üsleriniz var ve buradaki olaylar sizi de etkiliyor. Irak Kürdistanı'nda şu an var olan "ne savaş, ne barış" durumu sizi nasıl etkiliyor? "Seytera Koyê" (1) olayının soruşturması ne durumda? Acaba Kürdistan Yurtsever Birliği-YNK, katillerin cezalandırılması için ne gibi adımlar attı?

● Bu parçada var olan durum bizi etkiliyor. PDK-İ olarak biz istesek de istemesek de bu durumun etkisi altındayız. Çünkü burada üslerimiz var. Besbelli ki huzur ve güven bizim yararıma, karışıklıksa zararımızdır. Özellikle Kürdistan'ın iki temel

gücü arasındaki çatışmalar bizim için çok zararlı olabilir. "Ne savaş, ne barış" durumu bizim için de iyi değil, iki güç arasında barış ve birliğin oluşmasını umud ediyoruz. Bizce tüm Kürd örgütleri arasındaki ilişkiler iyi olmalı, birbirine tahammül göstermeli, ama eğer bu başarılamazsa "ne savaş, ne barış" durumu savaşta daha iyidir.

"Seytera Koyê" olayına gelince: Biz hiç bir zaman bu olayı YNK'nın yaptığını söylemedik. Ama bu olay da YNK kontrolü altında bulunan bölgede oldu. Olayı gerçekleştiren kişilerin üstünde YNK peşmergelerinin üniforması vardı. Bu nedenle daha ilk günde katillerin açığa çıkarılıp cezalandırılmasını YNK'den istedik. Ne yazık ki bugüne kadar katiller cezalandırılmadılar. Ayrıca, bildiğimiz kadarıyla daha önce tutuklananlar da şu anda serbestler. YNK bu olay üzerine ne bize, ne de halka bir açıklama yapmış değil.

Olaydan sonra bölge hükümetinin bir bildirisi çıktı. Bildiride olayın üstünde durulacağı ve sonuçtan partimiz ile YNK'nin bilgilendirileceği belirtilmişti. Ama bugüne kadar onlar da herhangi bir açıklama yapmış değil. Biz katillerin tutuklanıp daha sonra serbest bırakıldıklarını biliyoruz. Bu bizim için acı bir durumdur. Gene de YNK'nin tarihi sorumluluğunu yerine getirip olayın failerini cezalandıracağını umud ediyoruz. Çünkü İran ve Irak Kürdlerinin, herkesten önce de YNK'nin çıkarları bundadır.

"Afedersiniz Momosta, burada bir soru gündeme geliyor: Biz en zor şartlarda YNK ile PDK-I'nin dost olduklarını, savaşta ve dağ yaşamında birbirine yardım ettiklerini biliyo-

ruz. Ama şu anda ülke özgür ve Kürtler açısından koşullar çok iyi. YNK sadece eski yardımlarını yapmamakla kalmıyor, radyonuz "Kürdistan'ın Sesi"ni kapatma örneğinde olduğu gibi önünüze engel çıkarıyor. Ayrıca herkes de biliyor ki olay YNK'nin kontrolünde bulunan Koyê'de oldu ve olayı gerçekleştirenler de YNK peşmergesi. Eğer bu olayı YNK açığa çıkartmayacaksa kim çıkaracak?. YNK ile dostluğunuz örnek bir dostluktu. YNK niçin böyle yapıyor?"

● YNK güçlerinin yardımımıza gelip İran İslam Cumhuriyetine karşı savaşmalarının Kürdistan tarihinde altın bir sayfa olduğunu söyleyebilirim. Tüm Kürdlerin bundan gurur duymaları gerekir. Ayrıca söylemeliyim ki, biz bugün de YNK'yi düşman olarak görmüyoruz. Bizce her iki örgüt dost olmalıdır, çünkü aynı ulusun partileriyiz. Halkın zafesinde ortak çıkarlarımız vardır, aynı şekilde acımız da ortaktır.

YNK niye böyle yapıyor? Kanımca bunu YNK'ye sormalı-sınız. Biz YNK'yi dost olarak görüyoruz ve ilişkilerimizin bozulması için çaba içinde olmadık.

Evi yıkılası içsavaş. YNK bugün, İslam Cumhuriyetine karşı savaşmak üzere bize yardıma geldiği dönemden yüzlerce kez daha fazla imkanlara sahip. Ama lanetlik içsavaşta, Kürdün Kürd-le savaşında daha güçlü olmak için İran'a muhtaç.. Yurtdışı ile bağlantılarını İran üzerinden gerçekleştiriyor, İran'la ticari ilişkileri var. İran'da, Kürd hareketine darbe vurmak için Kürd örgütlerinin arasını bozmaya çalışıyor.

Ben daha önce de dedim. İç-savaşta yer alan dört örgüt var:

YNK, PDK-Irak, PKK ve Kürdistan İslami Hareketi. İran İslam Cumhuriyeti, zamanında, "buyurun siz aranızda savaşın, ben sizi silahsız bırakmam" dercesine, bu 4 örgüte de askeri yardımda bulunmuştu. Biz içsavaşın olumsuz sonuçlarını çok iyi anlamak zorundayız. 5 yıllık içsavaşın sona ermesi için elimizden gelen çabayı göstermeliyiz. Eğer içsavaş sona ererse, YNK belki İran'ın baskılarına boyun eğmez. İran Kürdlerinin kanının beyhude akmasına razı olmaz.

ABD, YNK ile PDK'yi barıştırmak için çaba harcıyor. YNK ve PDK-I'nin, İran ile ilişkileri var, aynı şekilde Suriye ve Türkiye ile ilişkileri sürüyor. Bu durumda iki örgüt nasıl barışabilirler? Bir yandan onları barıştırmak isteyen ABD, öte yandan Kürdlerin barışmasına azla rıza göstermeyecek olan komşu devletler ve onlarla ilişkiler...

● Amerika ile Kürd sorununda muhatap olan öteki devletler (İran, Irak, Türkiye, Suriye) arasında farklar var. ABD'nin Kürdlerle doğrudan bir düşmanlığı yok. Kürdler arasında barışın sağlanması ABD'ye zarar vermez. Ama biz ABD'den Kürdlerden fazla Kürd olmasını, Kürtleri barıştırmasını ve kalbinin Kürdlerin çıkarı için atmasını bekleyemeyiz. Bu mümkün de değildir.

Barış ne ABD'nin eliyle, ne de İran, Irak, Suriye ve Türkiye eliyle gerçekleşir. Savaş, YNK ve PDK-Irak, PKK ve PDK-Irak arasında cereyan ediyor. Eğer bu örgütler barışmaya karar verirlerse, kimse onları bundan alıkoyamaz.

Eğer onlar barışılırlarsa, ABD ve İngiltere'nin taraf olduğu or-

tamda ne İran onları savaştırabilir ne de Türkiye savaşı devam ettirebilir. Besbelli ki Kürdlerin bir parçada özgürlüğüne kavuşması öteki parçalar için örnek olacaktır. Bu nedenle sözkonusu devletler, barışın sağlanmaması için ellerinden gelen herşeyi yapacaklardır.

Mamosta, İran muhalefet güçleriyle, KOMELA ile ilişkileriniz nasıl?

● Demokrasiye inanan ve İran haklarının haklarından, özgürlükten yana olan tüm muhalif güçlerle ilişkilerimiz var. Bu güçlerle işbirliği yapmak için, bu gerçekleşmese bile aramızda düşmanlık olmaması için çalışıyoruz.

Biz Kürd örgütleriyle ilişkilerde büyük bir önem veriyoruz. Sadece KOMELA ile değil, küçük de olsalar, adları duyulmasa da Yekitiya Şoresger (Devrimci Birlik) ve XEBAT (her iki kesimiyle) ile de ilişkilerimiz var. Bu bizi sevindiriyor. Ama KOMELA ile olan ilişkimiz önemlidir. Çünkü KOMELA onlardan daha büyük bir örgüttür. Ayrıca ne yazık ki geçmişte bizle KOMELA arasında da savaş vardı. Ama son birkaç yılda biz, her iki tarafın çabası sonucunda (doğruyu söylemek gerek, KOMELA da bu konuda sorumluluğunu yerine getirdi) aramızdaki sorunu ortadan kaldırdık. Biz bazı alanlarda, özellikle güvenlik ve korunma alanlarında birbirimize yardımcı olmayı başarabildik. Biz şu anda ilişkileri düzeltme aşamasındayız, şu ana kadar bir protokol imzalamış değiliz. İlişkilerimizin daha üst aşamaya geleceğinden umudluyuz. Ayrıca 5-6 yıllık bir içsavaştan sonra ilişkilerimiz bu noktaya gelmesinden memnunuz.

Evet, rejim karşıtı örgütlerle ilişkilerimiz iyi. Ama bazıları var ki ömrübillah bize düşmanlar, aleyhimize yazıyorlar. Biz öteki örgütlerle yakınlaşmak ve iyi ilişkiler kurmak için çaba sarfettik. Sadece Halkın Mücdahidleri örgütüyle ilişkilerimiz yok. Bizi "Milli Mukavemet Şurası"ndan çıkarttıkları andan itibaren bu örgütle ilişkilerimiz kalmadı. Ama biz gene de bu örgütle ilişkilerimizin daha bozulmaması için uğraşıyoruz, onlara düşmanlık yapmıyoruz.

Birleşik cephe uzak mı?

● Evet, Birleşik Cephe bir dönem bizim sloganımızdı. Ama aradan geçen bunca yıldan sonra anlaşıldı ki birleşik cephenin oluşturulması yakın değil, kolay da değil. Bu nedenle biz, ortamın iyileşmesi amacıyla ikili üçlü ilişkiler kurmak için çaba sarfediyoruz. İranlı güçler birbirine uzak, görüşleri de birbirinden çok farklı... Kolayca biraraya gelecek durumda değiller ki cephe kurabilsinler. Cephe, kağıt üzerinde kalacaksa, kurulmaması daha iyidir.

Son sorumuz şu Mamosta: Bildiğiniz gibi Öcalan yakalanıp Türkiye'ye götürüldüğünde, İran Kürdistanı'nda da eylemler yapıldı. Bu eylemler esnasında birçok insan tutuklandı. Tutuklanan insanların akıbeti ne oldu?

● İran'da olan olaylar söylenenden daha büyüktü. Ama ne yazık ki televizyonlarda gösterilmedi, ses getirmedi.

Ben bu konu üzerine konuşmak istiyorum: Besbelli İran devleti Kak Öcalan'ın yakalandığı ilk günde miting yapılması için çabaladı, teşvik etti. Bununla İran'da bir Kürd sorununun olmadığı, İran'daki Kürdlerin

başka parçalardaki Kürdler için eylem yapacak kadar özgür olduklarını göstermeyi amaçlıyordu.

Ama İran Kürdlerinin istemleri var. Biri hariç, tüm alanlarda İran Kürdlerinin durumu, Türkiye Kürdlerinden daha kötü. Öylese kendi taleplerini dile getirmek onların da hakkı. Ne zaman ki İran Kürdleri sözkonusu eylemlerde kendi taleplerini de dile getirdiler, siyasi sloganlar, daha açık söyleyeyim Partimizin lehine sloganlar atıldılar, o zaman saldırıya uğradılar. Devlet acımasızca halka saldırdı, 50'ye yakın kişi öldürüldü, birçok kişi de yakalandı. Yakalananların bir bölümü henüz tutuklu ve nerede olduklarını kimse bilmiyor. Birçok genç de tutuklama korkusuyla evini yurdunu terkedip uzak diyarlara kaçtılar. Çünkü devlet yürüyüşler sırasında video çekimi yapmıştı.

Evet, dediğim gibi olaylar rejimin dediğinden daha geniş bir boyutta idi.

İran devleti "İsrail parmağı var" diyordu.

● Evet, bu, İran devletinin muhaliflerini böyle suçlamasının ilk örneği değil. "İsrail parmağı" İran devletinin sürekli çektiği bir sakızdır. 1980 yılında devlet Mehabad'ı saldırı sonucu ele geçirdiğinde, gazetelerde Partimiz'in "İsraili askerler, hoş geldiniz" diye slogan yazdığı yer almıştı. Kimse İsrail askerlerinin nereden geldiklerini sormuyor, Sadece İran halkı değil, tüm dünya anladı ki bu bir iftiradır.

Ben o dönemde de bir konuşmamda şöyle demiştim: "Toprak devletin başına ki Sine gibi bir kentde 50 bin İsraili bulunsun ve eylem yapsın." Yürüyüşlerde İsrail lehine ne gibi sloganlar

atılmış? Halk "biz Kürdüz" diyor, haklı taleplerini dile getiriyor ve bu nedenle de "emperyalizm, siyonizmin" hatta "kemalizmin" uşağı oluyor. Ne yazık ki PKK de Öcalan ve Türkiye Kürdleriyle dayanışma amacıyla yapılan bu eylemleri "emperyalizme, siyonizme ve kemalizme" bağladı. Bunlar da bildiğimiz, kıymeti harbiyesi olmayan belirlemeler.

Teşekkür ederiz.

(1) Seytara Koyê Olayı: Koyê Irak Kürdistanı'nda bir kent ve YNK'nin kontrolü altında. Seytere ise Arapça bir kelime ve kontrol anlamına geliyor. Seytara Koyê, Koyê şehrinin girişinde ve çıkışında bulunan kontrol noktası. İçinde birkaç PDK-İran peşmergesi ve kadrosunun bulunduğu bir araç, Süleymaniye'den Koyê'ye giderken yolda pusuya düşürülüyor. Peşmergeler çatışma sonucu pusuyu kırıyor, saldırganlarla ilgili birkaç belge ele geçirerek yola devam ediyorlar. Koyê'ye girişteki kontrol noktasında tekrar saldırıya uğrayan peşmerge ve kadroların hepsi ölüyor ve belgeler de yok oluyor.

Mamosta kendini tanıtıyor:

"1936 yılında Serdeşt bölgesinde dünyaya geldim. Köyümüzde okul olmadığı için medresede okudum. 12 ilim okumuş' mella oldum. Kasımlı benim için, 'siyaseti de katarsak 13 ilim okumuş din adamı' diyordu.

"PDK-İran ile çocukluğumda tanıştım. İki kez tutuklandım. 1967 yılında Irak Kürdistanı'na geçtim. 1969 yılında Merkez Komitesi üyeliğine seçildim. O tarihten buyana (bir dönem hariç), Merkez Komitesi'nde görev aldım. Birkaç kez Genel Sekreter Yardımcılığı görevinde bulundum. 1995 yılında PDK-İran Genel Sekreterliği'ne seçildim. Şu ana kadar elimden gelen herşeyi yaptım.

Gelelim edebiyatla ilgili çalışmalarınıza..

Edebiyatçılar ve edebiyat dostları arasında tercüman olarak tanınıyorum. Bugüne kadar 4 bine yakın makale yazdığımı söyleyebilirim. Parti içi yazdığım kitaplar ise benim değil partinin malıdır. Tercümeyle Qasımlı'nın "Kürdler ve Kürdistan" adlı kitabını Arapçadan Kürdçeye çevirmeye başladım. Bunun dışında bazı eserleri Farsça'dan Kürdçeye çevirdim.

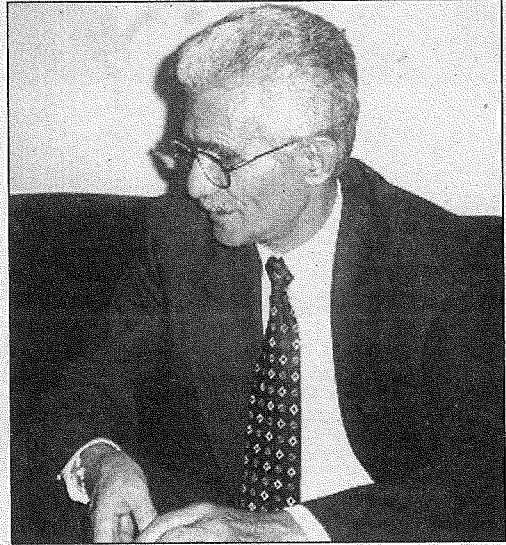
Adları ne?

Yaşar Kemal'in eseri İnce Memed'in 3 cildi, Aziz Nesin'in iki kitabı, Jack London'un bir kitabı aklıma ilk gelenler.

Politika'dan mı hoşlanıyorsunuz, edebiyattan mı? Dünya'ya yeniden gelseydiniz politikacı mı olurdunuz, edebiyatçı mı?

Meselenin ne olduğunu siz de biliyorsunuz. Kürdlerin, özellikle yetkililerin hoşlandıklarını yapma şansı yoktur. Herkesin hoşlandığı işi yapacağı günlerin geleceğinden umutluyum. Ama halkımız kurtulana kadar siyasi çalışmaları diğerlerinin önünde tutmalıyız. Ayrıca bana göre bu ikisi birbirinden ayrı da değil. Bizim gibi ezilen bir halk için siyasi mücadelenin değişik biçimleri vardır. Halkı savunmak için kalemini kullanmayan kaç Kürd yazarı ve edebiyatçısı var? Ayrıca dilimizin geliştirilmesi de siyasi görevlerimizdendir.

Ama eğer birgün halkımız kurtulursa, evimde oturmak, siyasi sorunlardan uzaklaşmak istiyorum. Ama şimdi kanımla canımla siyasi çalışmaların içindeyim."

Dünden bugüne **Endonezya**

Uzun bir zamandır dünya basınının gündeminden düşmeyen ve periyodik bir biçimde gelişen Endonezya'daki siyasal gelişmeler, hiç kuşku yok ki sayasetle ilgilenen herkesin dikkatini çekmiştir. Ben de, Endonezya'nın dünü ve bugünü hakkında bu inceleme yazısını hazırlayıp Deng'e yollamayı uygun buldum.

Mehmet Alagöz
Ermenek Cezaevi

Bir Asya ülkesi olan Endonezya, aynı zamanda ikibin adadan vücut bulan, dört tarafı denizle çevrili bir ada ülkesidir. Doğusunda Büyük Okyanus, Batısında Hint Okyanusu, Güneyinde Avustralya Kıtası ve Kuzeyinde de ada ülkeleri olan Malezya ve Singapur yer almakta. Ayrıca Kuzeydoğusunda Filipinler ülkesi yer alıyor.

Yüzölçümü; 1 milyon 904 569 km. karedir. İkiyüz milyona yakın nüfusu ile, dünya sıralamasında beşincidir.

Asya Kıtasıyla Avustralya Kıtası arasında, Hint dünyası ile Çin dünyası arasında bir geçit

yer oluşturur. Dolayısıyla farklı uygarlıkların karşılaştığı bir ülkedir; birbirleriyle ayrı dinlerin, kültürlerin birleşip kaynaştıkları bir potadır. Kendisine özgü bir kültürü olmasına karşın Hint kültürü de belirgin bir biçimde etkilidir.

Ülke topraklarının yüzlerce adaya dağılmış olması, yüzyıllar boyunca bir merkezi gücün yerleşmesini engellemiştir.

● Siyasi tarihi:

1498'de Hindistan deniz yolunun bulunmasıyla, Avrupalıların önüne yeni ufuklar açılmıştı. Avrupalıların bu yeni "buluş"un-

da kuşkusuz Endonezya en iyi yeri tutacaktır.

Ülkenin zenginlik kaynaklarının yanı sıra, baharat ticaretinin dayanak noktası olması dış güçlerin iştahını kabartıyordu. Ülkeye ilk ayak basanlar Portekiz sömürgecileri oldu. Askeri bir işgalden çok kıyılarda oluşturdukları ticaret kentleriyle, baharat ve altın alım-satımını denetlemeye çalışıyorlardı.

1602'de Hollanda sömürgecileri ülkeyi işgal ettiler. Fakat, ikibin adadan vücut bulan ve dağınık bir coğrafik konuma sahip olan Endonezya'yı tam olarak kontrol etmek güçtü. Dolayısıyla işgalci güçler, ancak bir kaç adayı kontrol altına olmayı başara bildiler.

1602'ler de gelişen Hollanda işgaliyle, Endonezya büyük kanlı çarpışmalara sahne oluyordu. Başlangıçta ülkenin yüzde ikisini kontrol eden Hollandalılar, 1860'da İngilizlerin işgali altında olan Borneo ve Portekiz'in işgalinde olan Doğu Timor adaları dışında, ülkenin tümünü ele geçirdiler.

Uzun bir süre "sessiz kalan" ve Hollanda sömürgeciliğine "boyun eğen" Endonezya halkı, 1911'de kurulan radikal-müslüman eğilimli "Sarekat İslam" Partisi'ni kurarak sömürgeciliğe karşı ilk kararlı tutumunu sergiledi. Mücadelede ayaklanma, en iyi yöntem olarak görülüyor ve destekleniyordu. 1920'lere gelindiğinde, büyük bir halk desteğiyle kurulan Endonezya Komünist Partisi (PKI) ülkenin en etkili partisi oldu. 1917 Ekim Devrimi'nden büyük bir güç, moral ve cesaret alan Komünist Parti, ülkenin kaderini değiştirmeye aday olan en ciddi parti konumundaydı. En önemlisi de sanayi işçileri, isteklerini Komünist Parti öncü-

lüğünden örgütleyerek ortaya koyuyor olmasıydı. Özellikle gelişen ekonomik bunalımlar, daha çok daha kırsal kesimi, yani köylülüğü etkiliyordu. Yaşanan Ekonomik bunalımdan kurtulmak isteyen köylü kesim, kırsaldan kentte büyük bir göç dalgasını başlattı. Bu da kentlerde büyük bir sosyal patlamaya yol açıyordu. Gelişen sosyal patlamalara, Komünist Parti müdahale ediyor, onları, devrimci bir disiplinle organize ediyor ve daha planlı, daha programlı bir sesteme kavuşturuyordu.

1926-27 yıllarında devrimci hareket hızlı bir ivme kazandı; ülke çapında büyük ayaklanmalar birbirini izledi. Gelişen ayaklanmaların hiç biri kendiliğinden değildi; başta Komünist Parti olmak üzere, İslami kesim ve diğer ulusçu kesimler önderlik ediyorlardı.

Bu devrimsel gelişmeler, Hollanda sömürgecilerinin ve onların yerli işbirlikçilerini oldukça tedirgin ediyordu. Çünkü çıkarları, gelişen halk muhalefeti karşısında sarsılıyordu.

Endonezya halkının doğru, ilerici ve devrimci-yurtsever çıkışını hazmetmeyen Hollanda sömürgecileri, devrimci hareketi kanla bastırdı; binlerce insan katledildi; binlercesi, oluşturulan toplama kamplarında tutuldu; direnişin birçok önde geleni sürgüne gönderildi; yüzlerce insan, sorgusuz-sualsiz zindanlara atıldı. Ama bu şiddetli baskı, 1927'de Endonezya Ulusal Partisi'nin kurulmasına engel olamadı. Bu partide, küçük kent burjuvazisi, öğrenciler ve tutucu müslümanlar yer alıyordu. Fransız Jakobenlerinin düşüncelerinden etkilenen Ahmet Sukarno, oluşumun başını çekiyordu. Ve "Tek yurt, tek dil, tek bayrak" ilkeleleriyle hareket ederek, anti sömür-

geci, anti işgalci halk kesimlerini kendi etrafında birleştirdi. Ki, Sukarno'nun düşünceleri, halkı büyük ölçüde etkiliyordu.

19. yy'da Batıya, özellikle de Hollanda'ya bağımlı olan yerli tücarlardan bir burjuva sınıfı oluştu. 1929'dan sonra gelişen dünyadaki iktisadi bunalım sırasında bu sınıfta sömürgeciliği sarsmaya ve kardan pay istemeye başladı. Bu da, devrimci hareketin gelişimine ve iktidarlaşması için önemli bir gelişme oluyordu.

Endonezya'da gelişen sosyal, sınıfsal çatışmalar ve özellikle de yerli işbirlikçi burjuvazi ile sömürgeciler arasında doğan çıkar çelişkileri, Endonezya bağımsızlık savaşımı için önemli bir zemin yaratıyordu. Ki, devrimci hareket, bu çelişkileri yakalamış ve en doğru bir biçimde kullanabiliyordu. Bu, ülkenin bağımsızlığı ve halkın iktidarı için kaçınılmaz bir fırsattı.

1939'da devrimci hareketlerin gerçekleştirdikleri ortak bir konferansa, bağımsızlık için ortak bir komitenin oluşturulması kararlaştırıldı. Ne var ki, ikinci Dünya Savaşı'nın yarattığı derin ekonomik bunalım Japonya'yı sarsmaya başlayınca; karakteri gereği Endonezya'yı işgal etti. Sukarno ve onun partisi, Hollanda'ya karşı ortak mücadeleyi bahane ederek, Japonya'ya işbirliğine gitti. Bunun üzerine, ayrı parti ve gruplardan oluşan bağımsızlık hareketi ikiye bölündü. Birinci grup: Sukarno önderliğinde Endonezya-Japonya işbirliğini kabul etti. İkinci grup: Japonya'nın yayılcılığını farkederek, Komünist Parti öncülüğünde direnişi özümseyerek harekete geçti.

1945'de Japonya yenildi. Böylece Endonezya Bağımsızlık Hareketi içinde doğan bölünmüş-

lük ortadan kalktı. Aynı yılın 17 Ağustos ayında, Sukarno, bağımsızlık ilan etti. Buna karşı çıkan Hollanda sömürgeci devleti, askeri müdahalede bulundu. Daha sonra BM'nin devreye girmesiyle, Hollanda, Endonezya'nın bağımsızlığını ve ikibin ada üzerindeki egemenliğini resmen kabul etti. Tabii bu karşılıksız olmadı. Karşılığında; Hollanda'nın talep ettiği kapitülasyonları, Sukarno kabul etmek zorunda kaldı.

Hollanda'nın talep ettiği kapitülasyonlar, neleri kapsıyordu?

1- *Federal bir yapıyı benimsemek,*

2- *Hollanda ile birliğe girmek,*

3- *Özel kişilerin ve Hollanda devletinin çıkarlarını güvence altına almak.*

Bu anlaşma yapıldıktan bir yıl sonra, Endonezya kesin bir biçimde Hollanda'dan kopmayı başardı. Dolayısıyla yukarıda belirtilen anlaşma maddeleri Sukarno tarafından iptal edildi; bütün Hollanda uyruklular ülke dışına çıkarıldı. Bu gelişmeler, Sukarno, kendisine, "Yurdun babası" ünvanı verildi. Aynı dönemlerde, en büyük gelişmeyi kaydeden parti ise, Komünist Parti oldu. Komünist Parti, hem nicel büyümeyi, hem de nitel bör dönüşümü, ülke genelinde hükmetmeye başladı.

1945'den sonra, Sukarno rejimi sola açılmayı öngördü; bu dönemde Komünist Parti, gerek hükümet içinde, gerekse de ordu içinde büyük bir yer tutmaya başladı. Birçok komünist subay generalliğe kadar yükseldi. Komünistlerin bu gelişimin hazmetmeyen kimi aşırı Müslümanlarla, Sosyal Demortak kesimler silahlı ayaklanma çıkararak karşı koydular. Gelişen bu tepkiler üzerine, Sukarno, anayasa reformuna

gitti; bu da, "güdümlü demokrasi"nin doğmasına yol açtı.

"Güdümlü demokrasi"nin "siyasal felsefe"si; beş noktadan özetleniyordu:

1- *"Tanrıya İman", 2- "Ulusçuluk", 3- "İnsan sevgisi", 4- "Demokrasi", 5- "Sosyal ahlak".*

Bu felsefeye sahip olan Sukarno, yaşam boyu devlet başkanı ilan edildi.

Sukarno, dış siyasette, bağlantısızlar hareketinde de önemli bir rol oynadı; gerek batı blokuna, gerek komünist bloka katılmayan ülkeler arasında, Batı devletlerinin Asya'dan tamamiyle el çekmesi için mücadele etti; ülkesindeki yabancı şirketler ulusallaştırıldı, yabancı yatırımlar engellendi. Ne var ki, sömürgeciliğe karşı inanışıyla çelişkili olarak, Sukarno, "Büyük Endonezya" hayaliyle yayılmacılığa başladı, Endonezya ordusu; Yeni Gine'nin Batısını ve Doğu Timor'u işgal etti.

1950'lerde Yeni Gine'de bulunan Hollanda, İngiliz ve Alman sömürgecileri geri çekilince, Endonezya 1963'te işgal etti. Dünnün sömürgeci olan Endonezya, artık sömürgeci bir güç haline gelmek istiyordu. Yeni Gine'nin ismini, İriajaya olarak değiştirdi. Bu adanın bir kısmını kontrol altına alan Endonezya hükümeti, altı yıl içinde seçime gidileceğini ve ada halkının kendi kaderini kendisinin tayin edeceğini açıkladı. Ancak yapılan seçimlerde, halkın oy kullanması engellendi. Bu durum üzerine halk sokaklara dökülerek sömürgeci hükümeti protesto etti. Bu protestolar, OPM(Bağımsız Papua-Yeni Gine-Hareketi) gerillaları tarafından örgütlenerek adanın her tarafına sıçratıldı.

Bu dönemde, Endonezya'ya

Endonezya halkının doğru, ilerici ve devrimci-yurtsever çıkışı hazmetmeyen Hollanda sömürgecileri, devrimci hareketi kanla bastırdı; binlerce insan katledildi; binlercesi, oluşturulan toplama kamplarında tutuldu; direnişin birçok önde geleni sürgüne gönderildi; yüzlerce insan, sorgusuz-sualsiz zindanlara atıldı. Ama bu şiddetli baskı, 1927'de Endonezya Ulusal Partisi'nin kurulmasına engel olamadı. Bu partide, küçük kent burjuvazisi, öğrenciler ve tutucu müslümanlar yer alıyordu. Fransız Jakobenlerinin düşüncelerinden etkilenen Ahmet Sukarno, oluşumun başını çekiyordu. Ve "Tek yurt, tek dil, tek bayrak" ilkeleriyle hareket ederek, anti sömürgeci, anti işgalci halk kesimlerini kendi etrafında birleştirdi. Ki, Sukarno'nun düşünceleri, halkı büyük ölçüde etkiliyordu.

dayanan kukla hükümeti, ada halkı üzerinde her türlü baskı, katilam uygulamalarına girişti. Buna karşı, halkın büyük desteğine sahip OPM gerillaları saldırıya geçerek bir çok bölgeyi kurtardılar. Bu gelişmeler, Endonezya'yı sarsan iç sorunlarla da birleşince, General Suharto askeri darbe yaptı; 1963-69 yıllarında ada halkı üzerindeki baskılar daha da artınca, BM, Ada hükümetine uluslararası baskı ve ambargonun uygulanmasını gündeme getirdi.

● 1965 Askeri Darbesi ve Sonrası

1960'ta Endonezya Komünist Partisi (PKI), en büyük parti haline geldi; üç milyon üyesi, onbeş-yirmi milyon sempaticisi ile her alanda ülkeye hakim olabilecek durumdaydı. Bu durum, ABD'nin bölgedeki korkulu rüyası oldu. İşçi-köylü, bütün ezilen emekçi kesimler PKI içinde kenetlenerek devrime yürüyorlardı; 17 Ekim Devrimi'nin ruhunu ülkenin dört bir yanına taşıırken, ABD'nin ve yerli işbirlikçi-tekeli burjuvazinin çıkarlarını doğrudan tehdit ediyordu. 1965 yılına gelindiğinde artık ABD daha fazla bekliyemeyince; aynı yılın Ekim ayında CIA'nın desteğiyle, Endonezyalı generaller kanlı bir darbe yaptılar. Bu kanlı süreç, Endonezya halkı için, vahşetin, zulmün ve her türlü katliamın doruk noktasına ulaştığı bir dönem oldu.

Endonezya'da yaşanan toplumsal kıyım CIA patentliydi ve en çokta Komünist Parti'ye yönelikti. Ülkenin üzerine bir karabasan gibi çöken bu kanlı askeri darbe; ülkeyi tarihin en derin ekonomik ve siyasi bunalımına sürükledi; seksen milyon emekçi en zor ve yaşanılmaz şartlarda çalıştırıldı; keyfi uygulamaları;

katliamlar, sefalet topluma hakim kılındı.

Kanlı darbenin mimarı olan General Suharto, 1965'ten 1994 yılına kadar ülkeyi şiddet politikasıyla yönetti. Bu iki dönem arası süreçte, Endonezya halkı, baskı yönetimine boyun eğmek zorunda bırakıldı.

Suharto rejimine karşı gelişen ilk isyan, 1994 yılının Nisan ayında başladı; işçiler sokaklara döküldü, ayaklanma kısa sürede ülkenin geneline yayıldı; özellikle Çin azınlığının yaşadığı mahallelerde ayaklanma, etnik çatışmalara dönüştü. Bunun nedeni ise, Çin azınlığının yaşadığı mahallelerde ayaklanma, etnik çatışmalara dönüştü. Bunun nedeni ise, Çin azınlığının ülke ekonomisini kontrol eden işbirlikçi kesimi oluşturuyor olmasıydı.

Gelişen ayaklanmalarda yüzlerce insan katledildi. Olaylardan sonra işçi lideri Muchtar Pahpahan ve birçok işçi lideri tutuklanarak zindana atıldılar. Hükümet, M. Pahpahan'ı halkı kışkırtmakla suçlayarak üç yıl ağır hapis cezasına çarptırdı. Ardı sıra gelişen yoğun tutuklanmaların yanı sıra, basına yönelik baskılarda periyodik bir biçimde gelişti. Özellikle devrimci-demokrat, yurtsever basına yönelik yasaklamalar getirildi. Fakat, bütün bunlar, faşist Suharto rejiminin sarsılmasına ve çöküşüne doğru hızla yol almasına engel olamadı. Bu gelişmeleri yakından takip eden ABD, Japonya ve Avrupa Emperyalist güçleri yeni çözümler bulmak üzere: 1994'ün Kasım ayında, Endonezya'nın Başkenti Çakarta yakınlarındaki Bogor'da Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) zirvesini gerçekleştirdiler. Pasifik Okyanusu'nun her iki yakasında onbeş ülke zirveye katıldı. Bu zirvede, "İkibin yirmi

yılında ticaretin serbestleştirilmesi" kararı alındı.

Bilindiği gibi, Sosyalist bloğun çöküşü ile birlikte ABD dünyanın tek efendisi olma çabası içine girdi. "Dünyanın globalleşmesi" veya "Yeni dünya düzeni" adı altında, dünya pazarına hakim olma teorisi, Asya ve Batı emperyalist güçleri tarafından fazla makul karşılanmadı. Söz konusu güçler, kendi aralarında dünyayı parselleme, pay kapma mücadelesine giriştiler. Her ne kadar bu çelişkileri dünya kamuoyunda gizlemeye çalışılsa da, sonuçta başaramadıkları görüldü. Avrupa'da Almanya-Fransa, Asya'da Japonya-ABD'nin karşısına dikildiler. En önemlisi de, Asya'da, Latin-Amerika'da, Ortadoğu'da ivme kazanan ulusal kurtuluş hareketleri, ABD'nin planlarını boşa çıkartıyor ve emperyalizmin yaşadığı ekonomik bunalımını daha da derinleştiriyordu.

1994'te gerçekleştirilen APEC'te amaçlananlar şunlar:

1- Ekonomik bunalımı atlatmak ya da hafifletmek, 2- Halk kesimleri arasında mayalanarak iktidara yürüyen devrimci hareketlerinin önünü almak, 3- Psikolojik destekli şiddet yöntemleriyle pasivikasyonu halk kitleleri üzerinde hakim kılmak.

Tamamıyla bu yolla sonuca gitmek istiyorlardı.

Ancak 1998'de Endonezya'da, Güney Kore'de, Tayland'ta, Malezya'da, Singapur'da ve Filifinler'de derinleşen ve bugün de etkisini açıkça gösteren ekonomik kriz de bize gösteriyor ki, ABD önderliğinde geliştirilen Emperyalizmin suni tedbirleri çözüm olamamıştır ve olamazda. Görüyoruz ki, IMF'nin söz konusu ülkelere açtığı yardım fonu, ekonomik buna-

limı gidermek şöyle dursun, bunalımı daha da derinleştirmiştir; zengini daha çok zenginleştirmiş, yoksul emekçi halk yığınlarını ise daha çok sefaletle itmiştir; gelir dağılımındaki adaletsizlik, doğal olarak sosyal dengesizlikleri her gün biraz daha derinleştirmektedir.

● Son siyasal durum

Her nicel birikimin nitel bir patlamaya dönüştüğü gerçeği, Endonezya'da yaşanan toplumsal patlamaları anlatır gibidir.

● Nedir bu gerçeklik?

1965'ten beri demir pençeyle yönetilen, ezilen, horlanan, sömürülen, el emeği, göz nuru dış güçlere peşkeş çekilen Endonezya halkı, yıllardır içine gömdüğü ve çığ gibi büyüyen kinini, öfkelerini haykırıyor. Özellikle 16 Nisan 1998 yılında gelişen ve altı öğrencinin katledilmesiyle büyüyen toplumsal olaylar öyle bir anlık ya da sadece Suharto'nun istifasına yönelik gelişen ve onunla sınırlı bir durum olmadığı bu günkü gelişmeler çok iyi anlatıyor. Endonezya'daki gelişmeler, nicel bir birikimin nitel patlamasıdır. Dolayısıyla sorun ekonomik olduğu kadar, onun siyasal boyutu da vardır. Daha doğrusu, bir sistem sorunudur: Yeni Gine ve Doğu Timor sömürgeleriyle bağlantılıdır.

Her iki Ada'da da işbirlikçi yönetimler, Endonezya devletinden aldıkları siyasal, ekonomik ve askeri destekle halka uyguladıkları baskıları, 1992 yılından tamamiyle toplu katliamlara ve köylerin boyatılmasına dönüştürdüler. Fayşist uygulamalara maruz kalan her iki Ada halkları silahlanarak, bağımsızlıkçı gerillalarla birlikte savaştılar. Sömürgeci Endonezya devleti, özellikle

Yeni Gine'de OPM karşısında kesin bir sonuca almazken, devrimci silahlı güçlerin eylemsel ve örgütsel alanda kazandıkları başarılar, Doğu Timor'un referandumla kendi kaderini tayin hakkını elde etmesini sağlamıştır.

Gerek Yeni Gine de, gerekse Doğu Timor da, Endonezya'nın yürüttüğü işgal ve ilhak savaşımında insan kaybının yanı sıra, hadi-hesabı olmayan bir ekonomik kayıba da yol açmıştır. Siyasi-ekonomik bunalım ve periyodik bir biçimde gelişen toplumsal patlamaların ana kaynağı:

1- Endonezya'nın bağımlı bir ülke olması; başta ABD olmak üzere, Japonya ve Batı emperyalist devletlerine ekonomik bağımlılığı, onu siyasal olarak da bağımlı kılmıştır. Bir anlamda iradesi, sözkonusu devletlerin elindedir. Özellikle 1965 CIA patentli askeri darbeyle birlikte, Endonezya siyasi-ekonomik bağımsızlığını tümünden yitirmiş ve o gün bu gündür bağımlı bir ülkedir.

2- Yıllardır, her iki Ada'da yürüttüğü haksız savaş, Endonezya ekonomisini çökerttiği gibi, toplumsal dejenerasyonu da geliştirdi.

3- Sosyal-siyasal-kültürel ve dinsel farklılıkları; bu anlamıyla Endonezya bir mozaktır, renklilik bakımından birbirinden hem ayrı, hem de birbirine benzer motiflerin bir arada yaşanması, yaşatılması kadar güzel ne olabilir ki? Bu, bir bahçede yan yana yesheren, renk renk açılan çiçekler gibidir; çiçekler ise, her zaman su ve bakım ister, halkları kültürel mozaigi de böyledir. Farklı kültürlerle, dinsel motiflere özgürlükçü demokrasinin ruhu aşılanmasa, orada çürüme, yozlaşma, birbirleriyle çatışma, birbirinin varlığını kabullenmeme, bir-

birlerine üstünlük sağlamak için her yolu mübah gören anti demokratik anlayışlar doğar; sonucu, kanlı faşist diktatörlüktür.

Endonezya'da onlarca etnik köken yaşıyor; ayrı din, dil ve genel yaşam biçimleriyle büyük bir kültürel zenginlik yaratıyorlar. Ancak, demoratik olmayan rejimin damgasını taşıyan gelir dağılımındaki dengesizlik, ülkede yaşayan etnik ve dinsel gruplar arasında ciddi bir sosyal dengesizliği yaratmıştır. Örneğin: Ülke ekonomisini denetleyen Çinli azınlık, en zengin kesimi oluştururken, en yoksul kesimi de, ülkenin en eski halkı olan Baduy'lar oluşturuyor. Fakat, demokrasinin "d"sinin olmadığı Endonezya'da bu birbirinden ayrı kültürlerin kaynaşması, derin bir zenginliğe dönüşmesi mümkün değildir. Çünkü kurulu sistem, onları birleştirici değil, çatıştırıcı bir güçtür.

Sonuç olarak; Endonezya'daki sorunlar tek boyutlu değil, çok boyutludur; tarihsel birikimin bir yansıması olarak ortaya çıkan sorunlardır; kaynağı iç ve dış sömürüdür; ülke pazarını avucunda tutan ABD ve diğer emperyalist güçlerle bağlantılıdır. Endonezya'nın kendi sömürgece politikalarıyla ilişkilidir. Dolayısıyla mevcut panaroma çözümü zorunlu kılıyor.

● O halde çözüm nedir.

Çözüm; siyasal ve ekonomik bağımlılıktan kurtulması, gıdasını toplumun tüm kesimlerinden alan toplumsal barışın sağlanması; diktatörlükle değil, özgürlükçü demokrasiyle yönetilen; etnik gruplar arasında fark gözetmeyen eşitlikçi bir kültürün hakim kılınması. En önemlisi de, Yeni Gine ve Doğu Timor üzerindeki emellerinden tamamiyle vazgeçmesi.

Dersdan û perwerdekîrîna bî zîmanê Kurdi lî yekîtîya Sovêtê ya berê- 2

Dawîya salên 20-i
Îsahak Morogûlov elam
kîr, ku wî jî bo elfeba
Kurdi, lî ser lîngan tipên
Latîni çêkîrîye. Ev yek,
helbet, bî hajpêhebûna
hukumata Ermenîstanê
û bî piştgîrî û alîkarîya
wê hate mîyasîr kirinê.

Wezîrê Eşo

Lê çiqasî jî Lazo bî nêta qenc û
jî Kurdhîzîyê elfeba xwe çê kîrîbû,
kêmasîyên mê hebûn û ya here pê-
şîn ew bû, ku tipên Ermenî têra den-
gên Kurdi nedîkîrîn, bîrastî, pîranî-
ya wan ne lî gori dengên Kurdi bûn.
Loma jî wê elfebayê her tenê zema-
nek kuşt, rola xwe list û şûna wê el-
feba bî tipên latîni girt. Diroka çêkî-
rîna wê elfebayê jî bî kurtayî ev e.
Dawîya salên 20-i Îsahak Morogû-
lov elam kîr, ku wî jî bo elfeba Kur-
di, lî ser lîngan tipên Latîni çêkîrîye.
Ev yek, helbet, bî hajpêhebûna hu-
kumata Ermenîstanê û bî piştgîrî û
alîkarîya wê hate mîyasîr kirinê.
Sala 1929-an hukumat ofîsîyal, bî
awayekî resmî ev elfeba weke elfe-
ba Kurdi qebûl kîr û weke pertûkên
Kurdi îmkanê weşandinê da. Pertû-
ka Kurdi ya pêşîn, ku bî van tipên
Latîni lî Ermenîstanê hate çapkirinê
elfeba Kurdi ya Îsahak Morogûlov
û Erebe Şemo bû, ku bî navê "Xwe
xwe hînbûna zîmanê Kurmancî" ha-

te belavkîrîn. Sala 1930-i bî wê elfe-
bayê rojnama Kurdi ya "Rîya teze"
hate weşandinê. Bîrîyar hate qebûl-
kîrînê, ku dîbîstanên hemû gundên
Kurda bîbîn ênî xwerû bî Kurdi,
çimkî hetanî hingê tenê dersên zî-
mên yê Kurdi hebûn, lê yê dinê bî
Ermenî bûn. Lê jî bona van dîbîsta-
na kadîrên dersdar lazîm bûn. Loma
jî sala 1931-ê lî paytextê Ermenîsta-
nê-Êrîvanê xwendegêha Kurdi ya
pêdagogîyê ya pîşkavkazê hate vekî-
rînê û Casîmê Celîl jî bû berpîrsîya-
re xwe. Hetanî hingê idî çend ron-
akbîrên Kurd lî Êrîvanê her girtî-
bûn, ên weke Ereke Şemo, Hecîyê
Cîndî, Eminê Evdal, Casîmê Celîl,
Cerdoyê Çêncî, Wezîrê Nadîrî û
yên dinê. Çerdoyê Çêncî bû berpîr-
sîyarê rojnama Kurdi ya pêşîn.
Çimkî çend mehan berpîrsîyarîya
"Rîya teze" du ronakbîrên Ermenî
yê Kurdhez, ku Kurdi baş dizanî-
bûn; Hîraçîya Koçar û Harûtîyûn
Mîkîrtçîyan girtî ser xwe. Hecîyê

Cindi, Eminê Evdal û Wezirê Nadîrî bûne dersdarên vê xwendinxanê. Berî hingê jî, ji nîveka salên 20-î van herdu ronakbiran di gundên Kurdan de weke dersdarên pêşîn kar kirin. Piştî Casimê Celîl, ku bû herpirsiyare weşandina pertûkên Kurdî, Biro-yê Mamo û Vazdan Pêtoyanê Ermenî bûn serokê xwendegehê. Rûbên Dirampîyanê Ermenî û Tital Mûradovê Kurd jî dersdarên vê xwendegehê bûn. Me got, ku navê xwendegehê ya pişkavkasê bû. Loma ev nav lê kiribûn, çimkî wê gotî kadrên dersdaran ji bona hersê komarên pişkavkasê; Ermenistane, Gurcistanê û Azêrbêycanê hazir bikin. Zilamên Kurd ên jir û şereza ji hersê komaran jî li vîra dihatin perwerdekirinê. Serokê Komara Ermenistanê Axasî Xancîyan xemxurîke mexsûs hindava vê xwendegehê û şagirtên wê de nişan dida û çiqasî jî ew bi karê welêti giranva mijûl bû, lê çend cara li xwendegeha Kurdî qesidî û pîrsigirêkên wê hel kirin. Bi elfeba Latîni dest bi weşandina pertûkên Kurdî bû, yê politik û edebiyatê, lê xasma pertûkên dersê. Çimkî biriyar hatibû dayîn ku dibistanên gundên Kurdan xwerû bikin Kurdî, loma jî lazîm bû pertûkên dersê yê hemû zanînan, ulman bi Kurdî biweşînin; jî yê geogîrafîyayê û dirokê bigre hetanî yê kîmyayê, fizîkayê û matêmatîkayê. Ev karê giran, yê hazîrkirîna kadrên dersdaran û çêkirîna pertûkên Kurdî kete ser milê çend ronakbîrên Kurd û Ermenî, yê ku jimara wan jî ya tîliyên du destan zêdetir nebû. Meriv iro, piştî 70-ê salî şaş û metel dimîne, ka wan çend kesan bi çî hunerî, bi çî hereketî ew karê dijwar pêkanî. Bê guman, welatevîntîya bi şewat û ruhdarbûn, êntûziyazma (heycan) mezin ev karê bikêrhatî dane pêkanî. Û ev kar wan zilamên Kurd bi pêş ve birin yê ku ne bi Kurdî hatibûn perwerdekirinê, ne dibistanên Kurdî xilaz kiribûn. Ewana xwe xwa bûne dersdarê xwe, sirte bi xwe xwendin-nivîsara Kurdî fêrbûn, piştra Kurdên dinê fêr kirin.

Xilazkiriya xwendegehê vedigerîyan gundên xwe û li wîra dibûne

dersdar.

Salên 30-î çend pertûkê dersa bi Kurdî li paytextê Azêrbêycanê û paytextê Tûrkmenîstanê-Aşxabadê hatin weşandinê, lê her tenê çend nav pertûk. Ew jî bi zaravên Kurdên wan komaran hatibûn amadekirinê, lê ne weke ku li Ermenistane bi Kurmancîya litêratûrî hatibûn amadekirinê. Rast e, ew Kurmancîya litêratûrî hela hê jî nişkan ve bû, lê disa jî haqas helkîrî bû, ku gava jî wî û hogirên wî re çend pertûk û rojnama "Rîya teze" şandibûn; Celadet Bedîrxanê nemir di "Hawara" xwe de pesnê wê dide. Weke tê kifşe, kadrên ronakbîr ên zane û şereza ji nava Kurdên Azêrbêycanê û Tûrkmenîstanê kêmkirî û loma jî piştî salên 30-î idî li van komaran dersên zîman û litêratûra Kurdî nedan şagirtên Kurd. Li van komaran asimilêbûna Kurdan jî bi lez pêş ve diçû, lê li Ermenistanê ew yek tune bû.

Çîredanên qew ên di navbera Kurdên paytextê Gurcîstane-Tîvlîsê û yê Ermenistanê de hebûn, hemî Kurdên wî bajari yê ku sala 1918-a û piştra jî Ermenistanê çûbûne wîra. Destpêka salên 30-î dibîstaneke Kurdî ji bona zaroka li Tîvlîsê hate vekirinê, weke tê bira min, dibîstana jimara 102-ya bû.

Kadrên dersdaran, bi giştî kadrên kurd bi rêke dinê ji hatin hazîrkirinê. Hela hê sala 1928-a bi saya xemxurî û karkirîna Erebe Şemo çend zilamên kurd bona perwerdekirinê ji Ermenistanê û Gurcîstanê şandin pêtêrbûge. Piştra disa çend kes şandin. Wan li wîra dibîstanên taybetî, yê pala xilaz kirin û vegîrîyan komarên xwe jî wan çend kes bûne dersdarê zîmanê rûsî. Lê çend zilaman jî xwendina xwe dom kirin û li wîra xwendina bilind bidest anîn. Di nava wan de usa jî bîngedarekî Kurdzanîyê yê li Sovêtîstana berê Qanatê Kurdo.

Ji salên 20-î de, bi biriyara hukumatê dest bi hilanîna nexwendîtyê bigiştî, her wîsa jî nava rûniştevanên Kurd jî kirin. Pîraniya rûniştevanan fêrî xwendin û nivîsandinê bûn. Ev kes ên ji 30-î hetanî 50-î sa-

li bûn.

Em dîkarin bêguman bêjin, ku ji salên 30-î de di nava Kurdên Sovêtîstana berê de û xasma di nav Kurdên Ermenistanê de Şorîşa çandî hate miyaserkirinê. Bi tecrûba min em vî zemani dîkarin weke sedsala zêrin bona Kurdên Sovêtîstana berê binav bikin. Tu zemani û li tu qeze, nawçe yan jî bajarekî Kurdîstanê xwendin, perwerdekirin bi govekeke wa fire û bi zîmanê zîkmakî di nava Kurdan de çê nebûye. Û ger di pey re li Sovêtîstana berê ocaxên Kurdzanîyê jî çê bûn, bi sedan kadrên Kurd, ronakbîrên Kurd ên zane yê ku bûne xîzmetkarê Kurdzanîyê, çand û edebîyeta Kurdî çê bûn û bîngeha wê yekê di salên 30-î de hate danînê. Lê destanîna here mezin ez wê yekê dihesivînim, ku xwendin û nivîsandina bi Kurdî xasma di nava rûniştevanên Ermenistanê de bi giştî bû edet. Xelkê Kurd akîl, tema zîmanê Kurdî yê litêratûrî hîlda û lema jî merivên wî zemani hetanî vî dawiyê jî, di kalîtiya xwe de jî pertûkên Kurdî dixwendin. Belê, xwendin û nivîsandina Kurdî bû weke îadet, kete nava teva Kurdan. Tê bira min, bavê min, xûşk û birên min ên ji min mezintir, ku dibîstanên Kurdî xilaz kiribûn, jî hev re name bi Kurdîya Latîni dinivîsin (çimkî nivê neferên malbata me li Tîvlîsê diman, nêvî jî li Ermenîstanê). Lê dehsalên piştra, gava, weke emê bibînin, idî dibîstanên xwerû bi Kurdî venebûn, ev adeta baş jî ji holê rabû û em pîr xemgîn dibûn, ku xwendevanên pertûkên me nivîskarên Kurd weke berê nînen, pîr kêmkî bûne. Belê, salên 30-î tem, ekla Kurdî ya litêratûrî dabû bin zîmanê Kurdî û hetanî van salên dawî jî pîr kalemêran jî me rica dikirin, ku em pertûkên Kurdî ji bona xwendinê bidin wan. Awa dibîstan çî karekê mezin dikare bike nava derca parastîna Kurdîtiyê û pêşveçûna gel de.

Lê mixbîn, vî sedsala zêrin pîr dom nekîr. Sala 1937-an rêjîma Stalîn li çend gelên Sovêtîstana berê hate xezebê û bi wan re li Kurdan jî hate xezebê. Pîr Kurd jî komarên Kav-

kazîyayê sîrgûnî komarên Asiya Navin û Qazaxîstanê kirin. Çend ronakbirên Kurd, yê weke Erebe Şemo, Heciyê Cîndî, Cerdoyê Gêncî, Ahmedê Mirazî sîrgûn kirin û avitîn zindanan. Ya here xirab ew bû, ku bi bahana gîva tunebûna zimanê Kurdî yê litêratûrî weşandina rojname û pertûkên Kurdî dane birinê, xwendegê û dibistanên Kurdî girtin. Bi gîlîkî, zimanê Kurdî yê litêratûrî, yê xwendin û nivisandinê hate qedexekirin.

Salên 42, xasîma salên şerê cihanê yê duduya bi bêdengî ev qedexekirin hinekî hate sistkirinê, lê ew jî tenê li Ermenîstanê. Li Azêrbêycanê bi gef û gur asimilekirîna Kurdan pêşve dibirin.

Sala 1944-an li Erivanê Komîsîya çê kirin bona hazîrkirîna elfebake Kurdî ya nû ya bi tipên kirilîk (rûsî), lê bi karanîna çend tipên latînî jî, çimkî ne hemû tipên kirilîk in, ku dîkarin sewtên Kurdî pêk binin. Eva siyaseteke giştî bû, ku li temamîya Sovêtîstanê berê hate ajotinê. Elfebayên çend mîlên din jî kirin ya kirilîk. Gotin, ku gîva vê yekê dîkin, ku çanda mîleta nêzîkî ya rûsa bînin, fêrbûna rûsî hêsa bînin.

Dî nava vê komîsîyayê de him zaneyên Kurd hebûn, him jî yê Ermenî; Xazaxêsiyan, Xapansîyan, Açarîyan, Zavariyan, Heciyê Cîndî, Eminê Evdal, Casimê Celil, Wezîrê Nadîrî, Nadoyê Xudo. Lê xudanê vê elfebayê yê eslî Heciyê Cîndî bû. Hema wê salê jî elfeba nû bi resmî hate qebûlkirinê. Eva bû kêmasîke mezin bona çand û edebiyeta Kurdî. Ez li vîra bi hûrgilî derheqa vê yekê de nabêjim, ku jî hemû elfeba bona Kurdan û edebiyet û çanda wan ya Latînî çêtir e. Xen jî wê, elfeba kirilîk bû sûr û keden navbera Kurdên Sovêtîstanê û yên jî dervî me de. Pîr mîxbîn, hetanî niha jî rojname "Rîya teze" û pertûkên Kurdî bi vê elfeba kirilîk tene weşandinê, ku Kurdên dervay Sovêtîstanê nikarin an jî bi dijwarîke mezin dîxûnin.

Lê piştî amedekîrîna vê elfebayê jî tê qey bêjî qedexa li ser edebiyeta Kurdî, weşanên Kurdî dom kir. He-

tani mirîna Stalin her tenê çend pertûk li Ermenîstanê hatin weşandinê, yên Kurdzaniyê û berevokên berhemên nivîskarên Kurdan bûn. Dersên Kurdî, dibistanên Kurdî weke berê tune bûn.

Piştî mirîna Stalin ya sala 1953-yan dewranekê nû, ya pêşveçûn û gulvedanê destpê bû ji bona perwerdekîrîna Kurdî, di edebiyet û çanda Rûsî de. Qedexa li ser ziman, çand û weşanên Kurdî tam hate rakirinê. Di sala 1955-an de disan dest bi weşandina rojname "Rîya teze" û pertûkên Kurdî bû. Li radyoya Ermenîya beşa axaftinê bi zimanê Kurdî hate vekirinê. Li yekîtîya nivîskarên Ermenîstanê Seksiyon (beşa) nivîskarên Kurd karkirîna xwe eşkere û gur kir. Di sala 1959-an de, beşa Kurdzaniyê ya Înstîtûta rojhilatîzaniyê, ya Axadêmiya Ermenîstanê ya zanîyarî hate çêkirinê.

Zimanê Kurdî, edebiyeta Kurdî disa ciyê xwe di nava bernamên dibistanên gundên Kurdan de ditin. Lê dibistanên xwerû bi Kurdî hew hatin vekirinê. Di gundên Kurdan de dibistanên ermenî hebûn, lê heftê çend dersên ziman û edebiyeta Kurdî hebûn. Bi tecrûba min jî vê bêtir ne lazîm bû jî. Çimkî ger dibistanên xwerû bi Kurdî vekirîna, karê domakirîna xwendinê jo bona keç û xortên Kurd ên înstîtût û ûnîversîtêyada dijwaz bîbûya. Ev ûnîversîte, înstîtût ên bi Ermenî û rûsî bûn û jî bona xilazkirîyên dibistanên Kurdî we pîr dijwar bûya yanê jî ne tiştê bûynê bûya, ku xwendina xwe dom bînin. Lê vekirîna înstîtût yanê jî ûnîversîtêya Kurdî ne tiştê nêzîkî aqîla bû. Çiqasî jî Kurdan û hukumatê bixwestana bi çend deh hezar Kurdên rûniştevane Ermenîstanê nedibû înstîtûtê yanê jî ûnîversîtê vekin. Lê di nava salên 50-i, 60-i, 70 û 80-yî de çiqas bêjî keç û xortên Kurdan di ûnîversîte û înstîtûtên Ermenîstanê de hatin qebûlkirinê û ew xilaz kirin. Beşek, jimareke wan ronakbirên Kurd zêde dîkîr yê ku xizmeta Kurdzaniyê, çand û edebiyeta Kurdî, weşanên Kurdî dîkîrin. Lê dawîya salên 50-i jî xwendegêha Kurdî ya pê-

dagojiyê li Êrivanê hate vekirinê. Seva amedekîrîna kadrên dersdaran ên ziman û edebiyeta Kurdî. Ronakbirên Kurd ên bi navê Heciyê Cîndî, Eminê Evdal û Elîyê Evdîlrehman bûne dersdaran wê xwendegêhê.

Salên 60-i li Fakûltêya Rojhilatîzaniyê ya Universita Erivanê ya dewletê beşa Kurdzaniyê hate vekirinê. Li vîra çend xort û keçên Kurd hatin perwerdekîrînê û piştî xilazkirînê ketin xizmeta çanda Kurdî, xwendina di nava Kurdan de. Heciyê Cîndî, Şekroyê Mihoyî, Meksîmê Xemo û Tîtal Mûradov dersên ziman û edebiyet, tarîxa gelê Kurd dîdane wan.

Me got, ku nîveka salên 50-i cardin dest bi weşandina pertûkên darsa bona dibistanên gundên Kurdan, pertûkên darsê ziman û edebiyeta Kurdî bûn. Ev karê dijwar, lê pîr bi rûmet disa wan ronakbiran girtin destê xwe yê ku jî destpêka salên 30-i de ev kar kiribûn. Heciyê Cîndî jî 50-i salî bêtir "Elfeba" bo şagirtên Kurd amade kir û ez weke rêdaktore wê pertûkê dîkarim şadetîyê bîdim, ku ev kar wi bi hizkirîneke mezin pêk dani. Ew li ser her peyveke Kurdî pîr difikirî û piştî çend salan, gava Elfeba disa di hate weşandinê wi guhartin dîkarin nava wê Belê, karê wi yê eslî zanin bû, edebiyet bû (weke nivîskar), lê ewî tu caran zarokên Kurd jî bir nedîkîr, çimkî zanibû, ku bi pertûkên darsa ne ku tenê zimanê Kurdî, lê Kurdîti û ruhê Kurdîtiyê tê parastinê.*

Eminê Evdal hetanî dawîya jîyana xwe pertûka "Zimanê Kurdî" ya ji bona Şagirtên Koma (Sîfî 4-a) hazîr dîkîr. Û ne tenê ew. Çi gava ku ew li nawçên gundê Kurdan biqesîdîya ese diçû beşa xwendina gelêrî ya nawçê û bi serokê wê re di derheqa pîrsgrêkên darsana ziman û edebiyeta Kurdî de diaxivî. Ew goti ese pê bihesîya, ka gelo pertûkên darsa mê salê gihîştîne ber destê şagirta yanê na, ew pertûk têra wan dîkîr yanê na. Ew usa jî li çend gundan li dibistanan dibû mêvan û ders dibihistin.

Di salên 30-i de pertûkên darsê

yên "Litêratûra Kurdi ji bona komên 5/6-a Casimê Celil hazir dîkir û ew kar ewi hetani dawîya jiyana xwe dom kir.

Ordixanê Celil pîr salan pertûk-wên dersê yê ji bona koma çaran ya zimanê Kurdi bi hîzkirin hazir kriye.

Qanatê Kurdo dûri Ermenistanê li Pêterbûrgê dima, lê dest ji tiradisiya hazirkirina pertûkên "Giramar Kurdi" ji bona komên 3/4 û 5/7-an nedikişand.

Dî salên 60-i de pertûka "Litêratûra Kurdi" ya ji bona komên 7/8-an Miroyê Esed û Qaxaxê Mirad amade dîkîrin.

Van salên dawî Meksimê Xemo pertûkeke fêrkirina ziman û edebiyeta Kurdi bona şagirtên Kurd amade kir.

Ji bona dersdarên dibistanên gundên Kurdan bername ya ziman û edebiyeta Kurdi ji aliyê Eminê Evdal, Tital Mûradov û Meksimê Xemo ve hatin amadekirin û weşandinê.

Girêdanên ronakbîrên me yê bi nav û deng, herîmi bi wezaretê Ermenistanê ya xwendinê re hebûn. Heciyê Cindi, Eminê Evdal, Cerdoyê Genco, Casimê Celil, weke dibêjin, hev digirtin, diçûne wezaretê û bal wezir yarê ji cigirê wî ew pîrsigirêkên dersdana ziman û edebiyeta Kurdi, weşandina pertûkên dersê hel dîkîrin. Ev karkirina wan hêjayi çavlêdan û jêfêrbûnê ye û wê heta heta be şêkîrandinê.

Çend gili derheqa naveroka pertûkên dersê de. Dî wan pertûkan de berhemên şayir û nivîskarên Kurd ên Sovêtistanê dihatin çapkirinê. Lê piştî wan, li gori wê edetê ya ku li temamiya Sovêtistanê berê çê bûbû, efrandinên nivîskarên Rûs ên bi nav, mezin dihatin. Çimki ew li Ermenistanê dihatin amadekirinê, çimki mezin berhemên nivîskarên Ermeni digirtin, hilket, bi wergera ser zimanê Kurdi. Pîraniya wan berhemên nivîskarên ermeni ser merivên Kurd û jiyana kurditiyê sêwirandibûn.

Dî salên dawî de amadekirin pertûka pîr nîmûnên edebiyeta Kurdi ya bi zar (fêlîkîlî) di wan de bi ci

dîkîrin. Piştî mirina Stalîn, gava tîrs û xofa bi sûckirina siyasî kêmbû, di pertûkên dersê de beşên jin û berhemên şayirên Kurdan ên dervayî Sovêtistanê berê ji bi ci kirin, lê usa ji beşên ji berhemên Ahmedê Xanî, Feqiyê Teyran, Cegerxwîn û kilasîkên edebiyeta Kurdi yê dinê.

Eger dersdana ziman û edebiyeta Kurdi li Ermenistanê angor hêsatir bû, çimki gundên xwerû Kurdi hebûn, lê pêkanînd wi kari li bajareki weke Tivîsê (paytextê Gurcistanê) pîr zemet bû, çimki Kurd li wîra belahelayî diman: malek du du li mehelekê yanê ji kûçekê. Lê ronakbîrên me yê hêja yê weke şayir Baxçoyê Îsko û Ezizê Îsko çare, mîkama veyekê ji ditin. Ew li hemû dibistanên vi bajarê giran digiryan û li kiderê jîmara şagirtên Kurda tîze dîkîrin kom, sîmfên zimanê Kurdi didane wan. Herdu bira carna nav bajêr diketin û ew zarên Kurd dîkîrin şagirtên dibistana yê ku xwe ji fêrbûnê ta dîkîrin, nedixwestin herin dibistanê. Bi veyekê ji ew Kurdên bajêr û xasma zarokên Kurd ji asimilebûnê diparastin.

Li Sovêtistanê berê dewletê, hukumatê rûmeta dersdara hertim bîlind dîkîr. Dersdarên, ku pîr sala xîzmeta perwerde kirina zaroka kîrbûnê hêjay navê Dersdarê emekdar (ked-kîr) dibûn û maaşê wan jî hineki ji maaşên dersdarên dinê zêdetir bû. Li Ermenistanê û Gurcistanê çend dersdarên Kurd ji hêjay vi navê bîlind û bi rûmet bûn, li Ermenistanê Eminê Evdal, Cewoyê Mamo û Sîhidê Mirad û li Gurcistanê, Baxçoyê Îsko û Ezizê Îsko.

Dî nava gelê de ji pîr rûmeta dersdara hebû. Weke dibêjin, gava digotin "Dersdar", ro disekini. Eger li şîna bûya, eger li şaya bûya, rûmeta dersdara cuda bû; ciyê heri jorin ew didan rûniştandinê, xîzmeta here mezin ji wan re dîkîrin. Ev jî nişana wê yekê ye, ku gelê me qimetê xwendinê, perwerdekirinê baş zane, lê ferezi zemaneki pîr dirêj imkana xwendin-nivîsandinê bona wi çê nekirine.

Sed heyf, ku piştî mirina Stalîn

Vejna edebiyat û çanda Kurdi, perwerdekirina Kurdi weke Ermenistanê idi li tu komareke Sovêtistanê çenebû. Mesele, li nav olkên Kurdên Azêrbaycanê û Tûrkmenistanê çenebû. Sebeb ew bû, ku li van komara bîngeha edebiyet û çandê Kurdi sist bû, rasttir, bîngeha Kurditiyê sist bû. Weke me sîfta gotara xweda got, olkên Kurdên Ermenistanê piştî şerê cihanê yê yekemîn ji nava êl û olkên Kurdan, ji nava wan nawça hatin vi welatî li ki derê Kurd beş rûniştewana yê pîrani bûn. Li Ermenistanê ji vey Kurditiyê dawem kir, çimki li wîra asimilekirina bi destî zorê û xweker tune bû, gelê Ermeni û xasma ronakbîrên wê bi çavên qenc li Kurdan mîze dîkîrin û çavê wan li asimilekirina wan nînbû. Em Kurd divê ji vey yekê bîşekirinin. Kurditiya Kurdên Ermenistanê jîndar û xurt bû, dinamîk bû. Dî dewra Sovêtîyê da bi çêkirina imkanên lazîm ev Kurditi ser bîngeke nû ji xurt bû, ser ya xwendina bi zimanê Kurdi, pêşxistina çand û edebiyeta Kurdi. Xên ji wê, sêwixanên Ermenistanê, ku bi destî Amêrikayê hatin vekirinê, bûn bîngeha amadekirin, perwerdekirina kadrên Kurdan ên pêşîn. Ew di wan sêwixanan de bi Ermeni dihatin perwerdekirinê, lê vey xwendinê çavên wan vekir, wan bi saya perwerdebûna dibistanên Ermeni rewşa gelê xwe zelaltir ditin, xwe nas kirin û bi şîretê ronakbîrên Ermeni ji xwe pêşkêşî karêronkayê, perwerdekirinê û pêşvabirina edebiyet û çanda gelê xwe kirin. Ola êzditiyê ji Kurdên Ermenistanê û Gurcistanê ji asimilebûnê parast. Lê ev dercên qenc di nava Kurdên Azêrbaycanê û Tûrkmenistanê de tune bûn. Asimilebûn di nava wan de berî dewrana Sovêtîyê ji destpê bibû, lê ya bi destî zorê di dema Sovêtîyê de gurtir bû. Li gori vey rewşê ji kadrê Kurdan çê nebûn, yê ku xwe tam pêşkêşî perwerdekirina bi zimanê Kurdi, pêşvabirina edebiyet û çanda Kurdi bikirana. Kadirên, ku li wîr hebûn ji Kurditiya wan ji nişkan ve bû. Bi gîlîki, perwerdekirina bi zimanê Kurdi li wan komaran car din çê nebû. Kurditi bi-

tenê hineki di nava Kurdên Qazaxistanê û Qirgızistanê de xurt bû. Lê olkên wan ji piştî sala 1937-a çê bûn, gava Kurd ji pişkavkasê sîrgûnî wan komaran kîrin. Lê çimki ew olk biçûk bûn jîmara Kurdan di nav wan de kêmtir bû, ew li ser hev li ciki nediman û tiradisiyayên xwendina Kurdi ji di nav wan de hatibûn rakirinê, loma ji li wan komaran ji perwerdekirina bi zimanê Kurdi çê nebû. Her tenê carna Kurdên zane û dûrditi bi naman ji me ronakbîrên Ermenistanê reca dikirin, ku em ji wan re pertûkên darsa bi şînin, ku bi wan zarokên xwe fêrî xwendina bi Kurdi bikin.

Me gotina xwe derheqa dibistanên Kurdi û bi giştî perwerdekirina şagirta bi zimanê Kurdi li Sovêtistana berê ser hevda ani. Heyf, ku vê gavê çapkirina pertûkên darsa yê ziman û edebiyeta Kurdi heta li Ermenistanê ji herdewam nake û sebebên vê yekê sisê ne. Yê bîngehî xiravbûna halê ekonomî û aboriye. Weşandina pertûkên darsa pîr dijar bûye. Ronakbîrên Kurd ji li wir kêmtir mane û yê xwe bîdin ber vî barê gîran tunune. Sebebek ji karkirina Kurdên nezan û xayn bû ya diji ronakbîrên Kurd û hemû tiştên, ku binavê kurdîtiyê ve girêdayine. Van salên dawî li Ermenistanê ji nava tirêq, Şêx û pîrên êzdiya û ji nava mîridan merivên usa yê kariyêrist derketin ku bi navêdama Ekrmeniyên nijadperest gotin, ku gîva Êzîdî ne Kurd in, mileteki cudane û di dewra sovêtiyê de ronakbîran ew weke Kurd hesabandine. Li diji ronakbîrên Kurd yê ku bi piraniya xweva ji nava Kurdên Êzîdî derketibûn dest bi kampanyayê zor û zulmê bû. Çimki ji wan ra li hev nehat, tam rehê edebiyet û çanda Kurdi biqelînin, weke ku digotin alternatîva radyo û rojnama Kurdî, wan digot Êzîdîkî vekirin. Dîxwestin durtir û Kûrtîr herin; navên pertûkên ziman û edebiyeta Kurdi ji biguhêzin û navê pertûkên ziman û edebiyeta Êzîdîkiyê lêkin. Piştigirên wan ji di wezareta xwendinê de hebûn. Lê, weke dibêjin, xwedê kir ku di nava wan xaynan de merivên haqa zane û şareza

tunebûn, ku karê çapkirina perthukên usa pêk binin. û mirazê wan, weke dibêjin, dildama.

Ez weke ronakbîreki Kurd pîr xemgînim, ne ku tenê ji bona Kurdên Sovêtistana bere yê ku ez ji nava wan hatime, lê usa, ji bona gelê xwe bi giştî û xasîna ji bona asimilebûna wî. Sebebeke din ji tunebûna dibistanên Kurdi û perwerdekirina bi zimanê Kurdi ye. Xên ji beşeki Kurdistanê (Kurdîstana Başûr) di hemû beşên din de perwerdekirina bi zimanê Kurdi qedexe ye. Lê eger li Kurdistanê, li nawçên ku Kurd li ser hev in, kompakt dimînin û beşê rûniştewanan yê pîranîne, bê dibistanê Kurdi ji Kurdîti û zimanê Kurdi jindarin û jiyana xwe herdewam dikin. Li mêtropolîyayên welatên rojhilata Nêzik, li kiderê bi milyona Kurd dimînin û Kêmanîya rûniştewanan wan bajarên e, tunebûna dibistanên Kurdi û perwerdekirina bi zimanê Kurdi asimilebûna bi destê zorê û xweber xurttir dike. Lê weke milyonek Kurd ji li welatên Awropayê dimînin. Rast e, li vîra asimilebûna bi destê zorê tune, lê gava dibistanên Kurdi û perwerdekirina bi zimanê Kurdi tune be, asimilebûna Kurdan pîr zû dimeşe. Her tenê li Swêdê bi hereketê ronakbîrên me dersdana zimanê Kurdi çê bû. Ez pîr baş fam dikim, ku amadekirina dersdana bi zimanê Kurdi li welatên Awropayê pîr zemet e, xasîna bi sebebê wê yekê ew e, ku li wîra Kurd ger hev olkti, êlki naminin lê bela-belay bûne. Lê eva nayê mena wê yekê, ku perwerdekirina bi zimanê Kurdi tiştê bûynê nîne. Kurd çîqa si ji bela-bela dimînin, lê li hine bajarên mezin û biçûk jîmara wan pîr e, ku malên wan nêzîkî hev dimînin. Min di xwest, ku ronakbîrên me yê wan welatan karkirina ronakbîrên me yê li Gurcistanê (Tîvlîsî) ji xwe re bikirana misala çavîlêdan û jêfêrbûnê. Belê, dikarin di wan dibistanan de komên şagirtên Kurd yê cuda çêkin, li kiderê jîmara zarokên Kurdan pîr e (ne pîranî). Belê, weke Baxçoyê isko û Ezîzê Isko li Tîvlîsê dikirin. Ev karê perwerdekirina bi zimanê Kurdi her tenê bi

hereketê rewşanbira nîkare pêşda bîlive, eger piştigirîya rêxistin û partiyayên Kurdi tunebe. Lê ew partiya ji tê qey hêji qet asimilebûna gelê me li Kurdistanê bi xwe, li mêtropolîya û bi welatên Awropayê nabinin.

Di nava vê rewşa Kurdên dervê Kurdistanê ya gîran de imkaneke bergirtin, pêşigirtina asimilebhuna Kurdan a rêal heye, ku em derheqa wê de kêmtir dibêjin û dinivîsin. Giliyê min derheqa wan dibistanandene, yê ku vekirin û dadana wan bi destê dagirker, asimilekîra nîne, lê tam bi destê me Kurdan e. Lê ecêba here gîran ew e, ku ew tiştê, ku ji destê me Kurdan ji tê ji bona parastina xwe ji asimilebûnê, em nakin. Ez derheqa, wa gotî, dibistanê mala, malbata dibêjim. Belê eger vekirina dibistanên eynî ji destê me nayê em gotî dibistanên fêrkirina zimanê Kurdi malada vekin. û eger fêrkirina bi pertûka, bi xwendin û nivîsarê ji ji destê me nayê, wî çaxî qe na em bi zar zarokên xwe fêrî Kurdîkin. Belê, peyvandina bi zimanê Kurdi di her malekê de bîkin edet, tiradisiyon. Lê çîqasî li min çetîn û keder tê, gava pîr Kurdên me xwe bi welatevîniyê gure dikin, lê bi zarok û neviyên xwe re bi tîrkî, farisî yan ji erebî dipeyvin. Çava min cara pêşîn şeva newrozê li sera Sîportê li Kîyolnê dit ji şabûna her tenê perê min tune bûn, ku ez bifiriyama esmanan. Lê gava ku min dit, pîranîya keç û gortên me di wê şevê de bi hev re bi tîrkî dipeyvin, weke elbeke ava sar bi serê min dakin; ez ji bûm av lê nerîyam. Ez bawer im, ku pîranîya dê û Bavên van keç û zîlaman Kurdi baş dîzanin, lê belkî ew ji di mala xwe de bi Tîrkî diaxivin. Lê idî ku ma welatevîntî û seref û xîreta me. Pozê me çîma ji xelkê naşewite. Eger em zarok û neviyên xwe fêrî Kurdi nakin, em ne ku tenê ne welatevin in, lê kokbîrên gelê xwe ne. Idî wî çaxî çî ferq, çî cudatî dimîne di navbera me û wan bîyanîya de, yê ku li benda asimilekirina gelê Kurd, li benda qelandina Kurdan e. Zîmanê Kurdi çû Kurd ji namîne, Kurd çû idî Kurdistan li ku û ji boy kê dimîne?

DENG YAYINLARI

Türkçe İzahlı Kürtçe Gramer/5. Baskı.....	Kamuran Ali Bedirxan.....	1.000.000
Dersên Zmanê Kurdi/5. Baskı.....	Baran.....	1.100.000
Kürdoloji Biliminin 200 Yıllık Geçmişi.....	Rohat.....	1.000.000
Dawiya Dehaq/Tiyatro(Tükendi).....	Kemal Burkay.....	400.000
Diwana Yekan-Diwana Duduyan-Sewra Azadi.....	Cigerxwin.....	2.000.000
Ferheng (Sözlük) Kürtçe-Türkçe (Tükendi).....	D.İzoli.....	4.000.000
Geçmişten Bugüne Kürtler ve Kürdistan/3. Baskı		
Coğrafya-Tarih-Edebiyat -Cilt-1 (Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	2.000.000
Kürtler-1-2 Cilt-(Sosyolojik ve Trhi. İnc.).....	Bazil Nikitin.....	1.800.000
Ferheng (Sözlük) Zazaca-Türkçe.....	Malmisanij.....	1.800.000
Yakılan Şiirin Türküsü.....	Kemal Burkay.....	1.000.000
Azadi û Jiyân-Özgürlük ve Yaşam.....	Kemal Burkay.....	1.500.000
Diwana Sîsêyan-Diwana Çaran (Toplatıldı).....	Cigerxwin.....	2.000.000
Em Bîrvîsîn.....		900.000
Em Bîxwîn - 1		900.000
Em Bîxwîn - 2		900.000
Jiyana Bextewar.....	Ereb Şemo.....	1.000.000
Şivanê Kurd.....	Ereb Şemo.....	1.000.000
Kürt Sorunu Barış ve Demokrasi (Toplatıldı).....	Ali Dicleli.....	1.000.000
Kürtler	Zohoodi-El Dahoodi.....	1.000.000
Berf Fedi Dike (Şiir).....	Kemal Burkay.....	1.000.000
Gula Çile.....	Ferhad Can.....	1.000.000
Seçme Yazılar -1 (Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	1.800.000
Seçme Yazılar -2	Kemal Burkay.....	1.800.000
Gülümse Ey Dersim -Cilt 1- (Toplatıldı).....	Munzur Çem.....	1.800.000
Gülümse Ey Dersim -Cilt 2-	Munzur Çem.....	1.800.000
Mem û Zîn (Toplatıldı/Tükendi).....	Ehmedê Xani.....	4.000.000
PSK 3. ve 4. Kongre Belgeleri (Toplatıldı).....		750.000
Gençlik Sorunu (Broşür Dizisi)-(Toplatıldı).....	Celal Özgür.....	700.000
Kadın Sorunu (Broşür Dizisi) - (Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	700.000
Sendikal Hareket(Brş. Dzs.) (Toplatıldı).....	İbrahim Metin.....	700.000
Din ve Siyaset (Broşür Dizisi) (Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	750.000
Alevilik... (Brş. Dz.) (Toplatıldı).....	Munzur Çem.....	750.000
Kird, Kırmanc (Brş. Dzs.) (Toplatıldı).....	Malmisanij.....	750.000
Evdalê Zeynikê.....	Ahmet Aras.....	1.700.000
Çarin (Rubailer)(Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	1.700.000
Hükümlü Yazılar.....	İbrahim Aksoy.....	1.700.000
Biraninêd Mîn.....	Ahmedê Mirazi.....	1.500.000
İdyomên Kurdi.....	Ahmet Cengiz Çamlıbel.....	1.500.000
Ayak Topunun Sultanlığı(Türkçe-Kürtçe).....	Cemali.....	1.800.000
Divana Pêncan-Divana Şeşan.....	Cigerxwin.....	2.000.000
Can Taşır Dicle (Şiir).....	Kemal Burkay.....	1.000.000
Şerefname (Kürd Tarihi).....	Şeref Han.....	4.000.000
Mîr Zoro.....	M. Emin Bozarslan.....	1.500.000
Keçika Darin.....	M. Emin Bozarslan.....	2.500.000

DENG YAYINLARI: Tarlabası Cad. No: 232 Daire: 4

Tel: 0 (212) 235 38 62 - 0 (212) 235 61 63 **Fax:** 0 (212) 235 53 82

Beyoğlu /İSTANBUL